

KOMORNÍ LISTY

časopis soudních exekutorů

*Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.*

I/2015
7. ročník

ROZHOVOR
SE ZDEŇKEM
MATULOU

ROVNOST
ÚČASTNÍKŮ

PŘÍKAZNÍ
SMLOUVA

vydává Exekutorská komora
České republiky

Občas na úrodu
čekáte marně.

3 % p. a.
na tříměsíčním
termínovaném
vkladu

Program DUET PLUS. Investujte na úrodné půdě.

V případě zájmu o Program DUET PLUS se můžete obrátit na kteroukoliv pobočku UniCredit Bank nebo volejte Infolinku 800 14 00 14.

Jednou jste dole, jednou nahoře.
S námi zvládnete obojí.

Vítejte v
 UniCredit Bank

DŮVODY KE ZMĚNÁM EXISTUJÍ

Mgr. Daniela Zemanová
prezidentka Soudcovské unie ČR

Vážené dámy a pánové,

dlouho jsem přemýšlela, jaké téma bych měla pro svůj příspěvek zvolit. S exekucemi jsem se profesně setkala pouze v rámci čekatelské praxe a poté již jen zprostředkovaně, během doby mého působení v kárném senátu, který po určitou dobu projednával i kárné žaloby vznesené proti soudním exekutorům. Změny v kárném řízení soudních exekutorů jsou předmětem diskuse i v současné době.

Pevně doufám, že návrhy, které byly v podstatě pouze částečně zveřejněny, nebudou v této podobě přijaty. Při úvahách o důvodech a následcích těchto neustálých změn jsem zpětně hodnotila vývoj úpravy kárného řízení soudců.

Kárné řízení soudců dlouhodobě probíhalo ve dvou stupních. Zásadní změna, která nastala po účinnosti zákona č. 314/2008 Sb., znamenala nejen přechod k jednostupňovému řízení a jiné složení kárných senátů, ale i významné zpřísnění samotného kárného řízení, např. prodloužení objektivních i subjektivních lhůt či zavedení pravidla „3x a dost“. V důvodové zprávě k zákonu č. 314/2008 Sb. bylo k odůvodnění tak razantních změn uvedeno zcela obecně, že tyto změny mají přispět „k zefektivnění práce justice“.

Bylo však zřejmé, že nic se neděje bez příčiny a konkrétní důvody k uvedeným změnám existují. Jedním z nich byla pravděpodobně kritika některých rozhodnutí odvolacího kárného senátu. V určitou chvíli jsme uvnitř soudnictví neuměli k problémům projevujícím se v kárném řízení zaujmout jednotný názor, z naší strany nezazněla potřebná analýza a návrh řešení, které by zaručovalo funkční průběh kárného řízení do budoucna. Jednotní jsme byli až v kritickém postoji k nově navrženému modelu – bez úspěchu.

Nová podoba kárného řízení ve věcech soudců již platí 6 let, v průběhu této doby prošla několika testy funkčnosti i důvěry a v současné době již není předmětem výrazné kritiky ze strany soudců. Ze strany ministerstva spravedlnosti však opět zaznívají apely na zpřísnění kárných řízení, včetně různých návrhů, jak toho lze docílit. Přestože nemají zatím konkrétní podobu, jako tomu je v případě soudních exekutorů, vyjádření ministerstva jsou v tomto směru jednoznačná.

Je nutno přemýšlet o důvodech těchto snah. Může to být celková nespokojenost s činností soudců, která má však nejrozličnější příčiny. Bez rozboru a řešení těchto příčin (přetížení soudů, nedostatečný počet pracovníků odborného aparátu, nekoncepční výběr soudců atd.) nemůže vést jakákoliv úprava kárného řízení k zamýšleným výsledkům – k řádnému soudu soudů.

To je teorie, praxe je jiná. Jsem přesvědčená, že pokud chceme zabránit dalším změnám v systému kárného řízení, musíme se jeho nedostatky sami pokusit nalézt a zajistit či navrhnout opatření k jejich odstranění. Za jeden z nejvážnějších považuji selhávání některých kárných žalobců v podobě podávání nekvalitních kárných žalob, případně v jejich nepodání, přestože to situace vyžaduje. Otázkou je, jakým způsobem to jako soudci dokážeme ovlivnit. Ale pokud převládne názor, že sporná jednání soudců nejsou kárnými žalobci napadána, poptávka po změnách v kárném řízení opět vzroste.

Exekutorská komora má v tomto směru oproti stavovské organizaci soudců lepší pozici, neboť může (prostřednictvím předsedů revizní a kontrolní komise EK) být kárným žalobcem a sama formulovat kárné návrhy. Nese to s sebou samozřejmě i vyšší odpovědnost za výkon této pravomoci. Přeji tímto soudním exekutorům a vedení jejich profesní komory, aby měli vůli problémy svého kárného řízení nalézt, pojmenovat a zabývat se jimi dříve, nežli tak učiní někdo jiný.

OBSAH

ROZHOVOR	7 Jde nám o to, aby byla před přijetím zákona vedena řádná diskuse rozhovor s Mgr. Zdeňkem Matulou, prezidentem Unie státních zástupců ČR
ČLÁNKY	11 Rovnost účastníků v exekčním řízení JUDr. Katarína Maisnerová
	23 Odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora Mgr. Vojtěch Příkopa
	29 Příkazní smlouva prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
	33 Judikát Nejvyššího soudu v otázce střetu insolvence s exekucí Mgr. Jaroslav Kocinec, LL.M.
	40 Postavení profese vykonavatele exekutora JUDr. Ing. Martin Štika
Z HISTORIE	45 Od koncipientek k prvním advokátkám na Slovensku JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.
JUDIKATURA	55 Z judikatury Ústavního soudu rubriku připravila Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	59 Judikatura v exekčních věcech rubriku připravil Mgr. David Hozman
RECENZE	66 Les huissiers de Justice 2014 JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
	67 Z odborných článků Mgr. et Bc. Veronika Urbanová, Mgr. Jiří Novák

Fotografie na titulní straně: Petra Škarková

ABSTRAKTY

JUDr. Katarína Maisnerová

Rovnost účastníků v exekučním řízení

Práce pojednává o tématu rovnosti účastníků v exekučním řízení. Ačkoli je rovnost účastníků zaručena na ústavní úrovni a je jedním ze základních pilířů fungování justice v demokracii, její dodržení, aplikace a respektování v prostředí, které přináší exekuční řízení, může generovat některé otázky či nejasnosti. Exekuční řízení je samo o sobě natolik specifické, že tyto otázky a problémy jsou vlastně logickým důsledkem současné právní úpravy. Některé dílčí situace, ve kterých právní úprava exekučního řízení přímo naráží na tuto ústavně zaručenou zásadu, popisuje předkládaná práce. Dotýká se postavení manželů, kteří jsou povinnými v exekučním řízení, dotýká se problematiky odlišné rozhodovací praxe soudů, v neposlední řadě poukazuje na možné výsostné postavení, které zákonná úprava propůjčila státním institucím, jejichž zahájená řízení o výkon rozhodnutí přešla v důsledku legislativních změn do pravomoci soudních exekutorů.

Mgr. Vojtěch Příkopa

Odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora

Autor se zabývá aktuálními problémy při odpovědnosti státu za škodu způsobenou soudním exekutorem. V krátkosti se nejdříve zmiňuje o vývoji této problematiky, v druhé části se potom věnuje zkoumání otázky, zda je nutno trvat na znění § 4 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu při výkonu veřejné moci, a veškerou činnost soudního exekutora opravdu považovat pro účely odpovědnosti za úřední postup. Soudní exekutor totiž v rámci exekučního řízení běžně vydává i rozhodnutí. Autor dochází k závěru, že odpovědnost státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím soudního exekutora by měla být posuzována v témže režimu jako všechna nezákonná rozhodnutí, která vydávají ostatní vykonavatelé veřejné moci. Jinými slovy tedy popírá tvrzení, že i na nezákonné rozhodnutí soudního exekutora je třeba nahlížet jako na nesprávný úřední postup. Tento svůj závěr promítá i do návrhu úpravy znění zákona o odpovědnosti státu za škodu při výkonu veřejné moci *de lege ferenda*.

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Příkazní smlouva

Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti. Ustanovení o příkazu se použijí přiměřeně i na případy, kdy má někdo podle smlouvy nebo podle jiných ustanovení zákona povinnost zařídit záležitost na účet jiného.

Mgr. Jaroslav Kocinec, LL.M.

Judikát Nejvyššího soudu v otázce střetu insolvence s exekucí

Autor se v článku zabývá rozbořem nejnovějším rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3182/2014 ze dne 23. října 2014, které se týká střetu exekuce s insolvencí. Konkrétně aplikací § 46 odst. 7 exekučního řádu v insolvenčním řízení. Rozhodnutí podrobuje zkoumání jak ze strany procesní, tak ze strany materiální. Konstatuje přímý rozpor s dosavadní praxí a judikaturou Nejvyššího soudu. Taktéž poukazuje na velice chudé odůvodnění rozhodnutí. V neposlední řadě rozvíjí argumenty, které vyvracejí v rozhodnutí přijatý závěr o nepoužití doslovného znění § 46 odst. 7 exekučního řádu. Nakonec zmiňuje problémy, které by mohl judikát přinášet v praxi především vydražitelům.

JUDr. Ing. Martin Štika

Postavení profese vykonavatele exekutora

Náplní článku jsou zákonné a kvalifikační předpoklady pro výkon profese vykonavatele soudního exekutora, jeho pravomoci a povinnosti (obecně je pojednáno i o dalších zaměstnancích exekutora). Popisným způsobem jsou rovněž uvedeny podmínky úspěšného složení kvalifikační zkoušky vykonavatele exekutora a dle autora optimální model jeho dalšího vzdělávání. Ve druhé části se autor zaměřuje na "spornou" otázku postavení vykonavatele exekutora jakožto úřední osoby a stručně rozebírá usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013, včetně uvedení autorových vlastních názorů, ale i náhledů renomovaných odborníků, např. doc. Kuchty na to, proč by mělo dojít ke změně legislativy ve vztahu k ustanovení § 127 trestního zákoníku. V závěru článku je uvedena také hypotetická možnost aplikace ustanovení § 327 trestního zákoníku.

JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

Od koncipientek k prvním advokátkám
na Slovensku

Príspevok sa zaoberá vstupom žien do advokácie na Slovensku v období Československa v rokoch 1918-1939. Príspevok opisuje pomery v advokácii na Slovensku po vzniku Československa. V roku 1925 bola na Slovensku zapísaná prvá žena do zoznamu osnovníkov Advokátskej komory Turčiansky sv. Martin. Prvá žena bola do zoznamu advokátov zapísaná v roku 1931. Na Slovensku do roku 1939 sa postupne 87 žien zapísalo za advokátske koncipientky a 14 z nich sa aj stalo advokátkami. Roky 1938 a 1939 znamenali výrazné oklieštenie tejto profesie, najmä z rasových dôvodov a v dôsledku územných strát po Mníchovskej dohode a Viedenskej arbitráži. V roku 1937 na Slovensku pôsobilo približne 1200 advokátov, z toho necelé percento žien a približne 500 koncipientov, z toho necelých 10 % žien. V roku 1940 na Slovensku pôsobila jedna advokátka z počtu 425 advokátov a 9 koncipientiek z počtu 145 koncipientov (6,2 %).

JDE NÁM O TO, ABY BYLA PŘED PŘIJETÍM ZÁKONA VEDENA ŘÁDNÁ DISKUSE

rozhovor
s Mgr. Zdeňkem Matulou,
prezidentem
Unie státních zástupců ČR

Omezí návrh zákona o státním zastupitelství nezávislost žalobců? A je odborná diskuse s Ministerstvem spravedlnosti funkční? Komorní listy se ptaly Mgr. Zdeňka Matuly (* 1980), šéfa Unie státních zástupců ČR a státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze.

Došlo k určitým problémům v komunikaci s Ministerstvem spravedlnosti

Ve funkci prezidenta Unie státních zástupců ČR jste téměř rok. Nepohltily Vás za tu dobu úkoly spojené s návrhem zákona o státním zastupitelství?

Nepohltily, ale je pravda, že otázky spojené s návrhem nového zákona o státním zastupitelství mě velmi intenzivně provázely celým uplynulým rokem. A nejen mě, ale i celý nově zvolený osmičlenný Výkonný výbor, který dostal od Shromáždění zástupců sekci, což je náš nejvyšší orgán, uloženo pokračovat v cestě, kterou započalo předchozí vedení Unie v čele s dr. Bradáčovou. Což ve vztahu k novému zákonu o státním zastupitelství znamenalo prosazovat verzi, která vychází z dosud platného věcného záměru schváleného vládou v roce 2012. Dá se tedy říct, že jsem v tomto ohledu pouze naskočil do rozjetého vlaku.

A hned na začátku Vašeho funkčního období jste musel začít nový zákon intenzivně řešit?

Ano, protože si to vynutily okolnosti. Původní návrh nového zákona vycházející ze zmiňovaného věcného záměru byl po svém předložení do Poslanecké sněmovny a po postoupení do 2. čtení stažen tehdejší ministryní spravedlnosti Marií Benešovou v létě 2013. Proto jsme čekali, co bude následovat, neboť uváděným důvodem tohoto stažení bylo dopracování nějakých detailů. V únoru 2014 nově jmenovaná vláda předložila své

připravila

Petra Báčová

tisková mluvčí Exekutorské komory ČR

programové prohlášení, v němž se mimo jiné zavázala prosadit nový zákon o státním zastupitelství, který zajistí nezávislost státního zastupitelství. Po svém zvolení jsem očekával, že s Ministerstvem zahájíme diskusi, jak by měl být stažený návrh nového zákona dopracován, ale po nějakou dobu se nic nedělo a krátce před letními prázdninami se v médiích začala objevovat nejrůznější vyjádření představitelů Ministerstva o tom, co v zákoně bude, a co ne. Takto jsme se např. dozvěděli, že původní návrh měl být katastrofou pro Českou republiku, protože měl ze státního zastupitelství udělat čtvrtou moc ve státě, a že je třeba změnit způsob kárných postihů státních zástupců, neboť dosavadní mechanismy jsou nedostatečné. Nebo že by státní zástupce mohl odvolávat přímo ministr, a to i ze živých kauz. Proti těmto mediálním vyjádřením jsme se pochopitelně ohradili a já jsem paní ministryni Válkovou žádal o jednání.

Bylo snadné navázat kontakt?

Došlo k určitým problémům v komunikaci s Ministerstvem spravedlnosti. Musím říct, že byl celkem problém se na setkání domluvit. Opakovaně jsem paní ministryni žádal o schůzku, abychom si ověřili pravdivost uvedených výroků, protože z uvedených mediálních střípků jsme pochopili, že ačkoli nedošlo ke změně věcného návrhu zákona, Ministerstvo spravedlnosti s ním už nepočítá. Věcný záměr totiž stál na několika hlavních pilířích – konkrétně to byla redukce čtyřstupňové soustavy na třístupňovou za současného zřízení speciálního úřadu pro boj s korupcí a závažnou hospodářskou trestnou činností, posílení postavení nejvyššího státního zástupce, zavedení funkčního období vedoucích státních zástupců a zřízení Poradního sboru – a Ministerstvo najednou prohlašovalo, že vrchní státní zastupitelství zůstanou zachována. A signalizovalo další podstatné změny. S žádostmi o setkání jsem ale dlouho nebyl úspěšný.

Není to bezmoc?

Takto bych to nenazval, ale přiznám se, že mě to nemile překvapilo. Zvláště proto, že přímo v zákoně o státním zastupitelství má Ministerstvo uloženou povinnost s námi jakožto zájmovou organizací státního zastupitelství projednávat návrhy zákonů, které se týkají státního zastupitelství. Když nakonec na konci listopadu 2014 k setkání došlo, bylo nám vysvětleno, že se s dialogem s námi počítalo až po předložení návrhu do připomínkového řízení. Do té doby chtěla paní ministryně Válková ladit návrh se zákonodárci, aby znala jejich názor. Ministerstvo navíc chtělo připomínkové řízení zahájit až ve chvíli, když by návrh prošel vládou. Což se nakonec nestalo a Ministerstvo v prosinci dostalo novou lhůtu k předložení návrhu do června 2015.

Jak se Vám nakonec podařilo sejit se s paní ministryní?

Mám za to, že k zásadnímu posunu došlo poté, co v polovině listopadu 2014 proběhl na půdě Poslanecké sněmovny seminář k zákonu o státním zastupitelství. Krátce před ním se totiž do médií dostalo paragrafové znění nového návrhu a sama paní ministryně tento návrh na tiskové konferenci prezentovala jako návrh, který posílí nezávislost státního zastupitelství. Já jsem si společně s dalšími členy Výkonného výboru tento návrh prostudoval a srovnáním klíčových částí zákona jsme zjistili, že Ministerstvo de facto navrhuje přesunout pravomoci

nejvyššího státního zástupce na ministra spravedlnosti a celkově posílit pravomoci ministra spravedlnosti vůči státnímu zastupitelství. A že nejvyššího státního zástupce bude možné i nadále odvolat rozhodnutím vlády. Jednoduchým srovnávacím způsobem jsme tedy zjistili, že návrh obsahuje naprostý opak toho, co bylo veřejně prezentováno. Na uvedeném semináři jsem na tuto skutečnost upozornil a krátce nato došlo k setkání na Ministerstvu.

Je nezávislost nejvyššího státního zástupce klíčová pro nezávislost nejvyššího státního zastupitelství?

Bezpochyby. Je potřeba odlišovat dva pojmy – nezávislost státního zastupitelství a nezávislost každého jednotlivého státního zástupce. Jsou to dvě kategorie, ale v systému státního zastupitelství založeného na vztazích nadřízenosti a podřízenosti jde o spojené nádoby. Jde o to, že aby byla při takovém nastavení vnitřních vztahů nezávislá celá instituce, je potřeba, aby bylo ukotveno postavení jejího nejvyššího představitele. Tedy aby se tento nemusel obávat, že bude odvolán, kdykoli se znelíbí výkonné moci, jak je tomu dnes, kdy nejvyšší státní zástupce může být odvolán v podstatě na kterémkoli zasedání vlády. Proto věcný záměr stanovil, že nejvyšší státní zástupce bude jmenován na určité časově omezené období, v jehož průběhu jej bude možné odvolat pouze v kárném řízení, nikoli rozhodnutím výkonné moci.

Na jakém stupni legislativního procesu se nyní nachází zákon o státním zastupitelství?

V současné době má Ministerstvo spravedlnosti vládou určenou novou lhůtu, v níž musí návrh předložit do připomínkového řízení, a to do června 2015.

Dokážete odhadnout, zda s personální obměnou v čele resortu spravedlnosti bude politická vůle dotáhnout návrh zákona do konce?

Předpokládám, že vůle bude. Už jen proto, že přijetí nového zákona o státním zastupitelství si nová vláda vetkla do Programového prohlášení. Otázkou zůstává, v jaké podobě bude návrh do připomínkového řízení předložen. V této souvislosti si nicméně neodpustím poznámku, že v situaci, kdy se aktuálně jedná o nové podobě trestního řádu, který je pro postavení a úlohu státního zastupitelství klíčový, a současně se uvažuje o změnách ve struktuře soudů, považuji za vhodnější s koncepcními změnami v soustavě státního zastupitelství vyčkat a přizpůsobit je až výsledné podobě trestního procesu a nastavení soudů. Jinak je to podobné, jako když postavíte novou silnici a za rok ji musíte překopat, protože jste dodatečně zjistili, že by bylo dobré do ní zabudovat kanalizaci.

Budoucnost je ve specializaci

Jak by měla v praxi vypadat idea speciálního úřadu zaměřeného na potírání korupce a daňové kriminality, s níž zatím počítají všechny dosud známé varianty připravovaného zákona?

Věcný záměr počítal s tím, že vznikne speciální úřad o max. 20 státních zástupcích, který se bude zabývat nejzávažnější ko-

rupční a hospodářskou trestnou činností. Myšlenka tohoto speciálu je velice nosná, protože budoucnost je ve specializaci. Vidíme to u lékařů i jiných profesí. Pokud chceme bojovat s vysoce sofistikovanou hospodářskou trestnou činností, která je provázána obtížně výsledovatelnými machinacemi v účetnictví, převody finančních prostředků do zahraničí apod., je zapotřebí specialistů. A nehovořím jen o státních zástupcích, ale i o patřičném zázemí tvořeném analytiky a ekonomy. Zajistíte-li dnes např. elektronické nosiče dat s účetnictvím, dostáváte do rukou terabyty dat. Abyste se v tom zorientovali, dali si vše do souvislosti a mohli se zaměřit na problematiska, potřebujete k tomu kvalitní odborný aparát, který dnes chybí. V tom dnes koneckonců tkví problém při odhalování a vyšetřování závažné hospodářské trestné činnosti – chybějí analytici, potřebné informace se neshromažďují na jednom místě a důkazy se vyhodnocují dlouho. A to je špatně.

Tomu rozumím. Nicméně podle návrhu zákona, jenž byl vypracován v návaznosti na věcný záměr a jenž byl posléze stažen, měl být protikorupční speciál zřízen s tím, že současně zanikne jeden ze stupňů soustavy státních zastupitelství. S tím se už nepočítá?

V poslední verzi návrhu zákona, který v prosinci 2014 vláda vrátila Ministerstvu spravedlnosti k přepracování, bylo počítáno se zachováním čtyřstupňové soustavy a k tomu měla vzniknout paralelní struktura dvoustupňového speciálního státního zastupitelství. Pominu-li nesystémovost takového řešení, byla navíc působnost tohoto speciálu v návrhu nastavena tak široce, že by v praxi došlo k jeho zahlcení. A navíc by nebylo možné mluvit o žádné specializaci.

Jak teď hodlá Unie státních zástupců ČR postupovat? Jaký je její cíl v souvislosti s návrhem Ministerstva na změnu zákona o státním zastupitelství?

Jako prezident Unie státních zástupců ČR jsem vázán usnesením našeho nejvyššího orgánu – Shromáždění zástupců sekce, který zavázal vedení Unie k tomu, aby prosazovalo přijetí zákona o státním zastupitelství v podobě, která bude vycházet ze schváleného a dosud platného věcného záměru zákona. 29. března 2015 budeme mít další shromáždění, kde bude tato otázka zcela jistě diskutována, a uvidíme, jaký vyjednávací mandát mi členská základna dá. V každém případě budeme usilovat o to, aby s námi Ministerstvo návrh zákona projednalo.

Víte, proč vlastně Ministerstvo přišlo s novým návrhem zákona, když již existoval návrh vycházející z věcného záměru?

To je dobrá otázka. Bohužel jsme na ni dosud nedostali odpověď. Nevíme tedy, proč Ministerstvo navrhovalo větší možnosti získávání informací ze živých trestních kauz, nevíme, proč je třeba zpřísnovat kárná opatření, když Ministerstvo za poslední rok nepodalo žádný kárný návrh, nevíme, proč chtělo mít Ministerstvo spravedlnosti silnější slovo při jmenování vedoucích státních zástupců než dnes. Odpovědi na tyto otázky neznáme, ačkoliv bychom rádi.

A není to nejdůležitější? Vědět proč?

Ano, přesto jsme dosud neslyšeli žádný relevantní důvod, proč k tomuto zásadnímu odklonu od původního návrhu došlo. Chci

zdůraznit, že Unie státních zástupců si je velmi dobře vědoma toho, že přijímání zákonů je věcí zákonodárců a příprava zákonů je zase doménou moci výkonné. A že přijaté zákony je třeba respektovat a dodržovat. Nám jde pouze o to, aby se před přijetím takto důležitého zákona vedla řádná diskuse a aby bylo vysvětleno i to, co je důvodem přijetí zákona v takové či onaké podobě. Stejně jako se vedla poměrně bohatá diskuse před přijetím zmiňovaného věcného záměru a z něj vycházejícího návrhu.

Je zákon o státním zastupitelství to jediné, co teď hýbe Uní státních zástupců ČR?

To určitě ne, členská základna žije i jinými problémy. I když je pravda, že zákon o státním zastupitelství je jedna z priorit, zejména kvůli způsobu jeho mediální prezentace. V poslední době jsme se nicméně zabývali i otázkou dohod o narovnání, což je asi logické vzhledem k tomu, že tato problematika se osobně dotkla každého státního zástupce. K těmto dohodám mohu uvést, že její dojednání považuji za velký úspěch všech zúčastněných stran, a jsem rád, že členové Unie státních zástupců i ostatní státní zástupci vyslyšeli výzvy Výkonného výboru a pana nejvyššího státního zástupce, aby je akceptovali v podobě, která byla vyjednána. V současné době se počet státních zástupců, kteří neuvažují o jejich akceptování, pohybuje podle mých informací v řádu jednotek, maximálně v řádu desítek. Navíc lze očekávat, že až dohoda nabyde konkrétních obrysů, řada z těch státních zástupců, kteří předžalobní upomínky podali, zváží své stanovisko, přehodnotí je a bude dohodu akceptovat. Podle mého bytostného přesvědčení je dohoda mezi justicií a mocí výkonnou, kdy obě strany musely do jisté míry ustoupit, něčím tak výjimečným, že je v zájmu celé společnosti, abychom ji akceptovali, toto téma už opustili a věnovali se tomu, co by mělo být ústřední náplní naší činnosti.

Nekritizujme, když někdo vykonává svou zákonem svěřenou pravomoc

Je součástí zákona o státním zastupitelství i úprava kárných opatření vůči státním zástupcům?

Byl to jeden z bodů, který jsem kritizoval na již vzpomínaném semináři v Poslanecké sněmovně. Ministerstvo spravedlnosti tehdy nazvalo, že státní zástupci jsou málo kárně postihováni a že kárná opatření jsou nedostačující. Proto přišlo s návrhem různých kategorií kárných provinění, čímž by jednak došlo k výrazné změně oproti stávající úpravě, jednak k odchýlení od dosud společné úpravy kárných provinění soudců a státních zástupců. Státní zástupci dnes mají stejně jako soudci kárné provinění definováno obecně jako zaviněné porušení povinností státního zástupce, zaviněné chování nebo jednání státního zástupce, jímž ohrožuje důvěru v činnost státního zastupitelství nebo v odbornost jeho postupu anebo snižuje vážnost a důstojnost funkce státního zástupce. V návrhu se nově objevila definice kárných provinění méně závažných, středně závažných a těch nejzávažnějších, přičemž cílem tohoto rozvrstvení bylo zjevně zpřísnit kárná opatření za určité typy prohrěšků. Ozval jsem se proti tomu už proto, že nevidím důvod, aby úprava kárného řízení státních zástupců byla jiná než

soudců. Nadto se mi nezdálo důvodné ani systémové, aby státní zástupci měli přísnější kárná opatření než soudci.

Problémem je tedy diferenciací? S jakou motivací ji chce resort zavést?

Problémem je především nedůvodnost definovat jinak kárná provinění pro soudce a jinak pro státní zástupce. Vyvolává to dojem, že státní zástupci jsou trestáni nedostatečně a že je nějaká společenská či jiná potřeba trestat je více než soudce. To vše v situaci, kdy jsem nezaznamenal žádnou zvýšenou aktivitu ze strany Ministerstva coby jednoho z kárných žalobců. Pochopil bych úvahu o potřebě změny kárného řízení ve chvíli, kdy by Ministerstvo nebylo úspěšné se svými kárnými žalobami. Nic takového se ale nestalo. Nemám informace o tom, že by Ministerstvo spravedlnosti v minulém roce podalo nějakou kárnou žalobu na státního zástupce. Za tohoto stavu mi proklamace o potřebě zvýšit tresty pro státní zástupce přijde jako populistické gesto. Ministerstvo je kárným žalobcem a není důvodu, aby této své pravomoci nevyužívalo, nazná-li, že se státní zástupce svým jednáním dopustil kárného provinění. A nechť nechá na posouzení kárného senátu, zda se s jeho názorem ztotožní, či nikoli.

Sledujete také snahy Ministerstva zasáhnout do stávajícího kárného režimu soudních exekutorů?

Ano, tyto snahy sleduji a také jsem o tom osobně jednal s panem prezidentem Mgr. Konczem. Exekutorská komora ČR se na nás, stejně jako na ostatní právnické profese, obrátila s žádostí o naše stanovisko. Jedná se o návrh, který má vyjmout soudní exekutory z kárné pravomoci Nejvyššího správního soudu, které dosud podléhají shodně jako státní zástupci a soudci. Novým kárným soudcem by mělo být Ministerstvo spravedlnosti. Po prostudování příslušného návrhu jsem se mimo jiné musel pozastavit nad tím, že u takto zásadního návrhu zákona jsou profesní organizaci, která k tomu má nejvíce co říct, dány pouze tři pracovní dny na vyjádření. To o něčem svědčí. Pokud jde o věcnou stránku věci, dospěla Legislativní komise Unie státních zástupců k jednoznačnému závěru, že navrhovaná změna je nelogická a nesystémová. Neshledali jsme žádný důvod, aby Ministerstvo spravedlnosti vybočilo u soudních exekutorů z rámce kárného žalobce. V roce 2009, kdy došlo k přesunutí kárné agendy z Exekutorské komory ČR na Nejvyšší správní soud, bylo toto opatření vyváženo aktuální potřebou zajistit ve spojitosti s kárným postihem soudních exekutorů stabilní a transparentní podmínky. Pokud aktuálně Ministerstvo dospělo k závěru, že tato potřeba již neexistuje, pak je nasnadě přenést kárné řízení zpět do působnosti exekutorské samosprávy, jako je tomu u advokátů nebo notářů, jejichž postavení a výkon funkce jsou vystavěny na obdobných principech jako v případě soudních exekutorů. Nevidím důvod, proč by to mělo být nastaveno úplně novým způsobem, a to jsem také panu prezidentovi Mgr. Konczovi tlumočil.

Považujete proto avizovaný zásah za nekoncepční?

Zcela jednoznačně. Navrhovaný způsob, kdy by Ministerstvo bylo v případě soudních exekutorů současně kárným žalobcem i kárným soudcem, vnímám nejen jako naprosto nesystémový, ale také jako nebezpečný do budoucna. Pakliže by bylo tímto nesystémovým způsobem skutečně zasaženo do

kárného řízení soudních exekutorů, není vyloučeno, že v budoucnu bude Ministerstvo zvažovat podobný krok i vůči jiným právnickým profesím, které zrovna nebudou u veřejnosti oblíbené. Nedělám si totiž iluze, že tato změna nepřichází proto, že soudní exekutoři jsou momentálně v médiích vykreslováni negativně. Za této situace vnímám návrh jako lacinou snahu naklonit si „hlas lidu“.

Dluhy se platit musí, i když to není populární

Má orgán, jakým je Ministerstvo spravedlnosti, vyhovovat tomuto „hlasu lidu“ a mediálním požadavkům, nebo má být spíše resortem těch subjektů, které má v gesci? Mají právnické profese v rámci moci výkonné nějaký orgán, který by se jich zastal, když je to na místě a když je to třeba?

Myslíte instituci, která by vysvětlovala roli jednotlivých právnických profesí veřejnosti a která by se jich i veřejně zastala, pokud by byli neoprávněně napadáni? V této souvislosti se domnívám, že Ministerstvo spravedlnosti takovým orgánem zatím není. Mediálních vyjádření, v nichž by se kdokoliv z Ministerstva zastal kterékoliv právnické profese, jsem mnoho nezaznamenal. Ale nedělejme si iluze o tom, že by se nás někdo chtěl zastávat, to se do této doby, která vyhledává mediální konflikty, nehodí. Někdy přitom mají i pouhá slova zastání velký význam. Položme si otázku – jaká by měla být úloha Ministerstva spravedlnosti vůči právnickým profesím? Jde o orgán, který má nad námi držet bič, nebo o orgán, který si je vědom nezastupitelné role té které právnické profese pro fungování právního státu a jehož hlavní snahou je zajistit těmto profesím řádné podmínky pro fungování a nepodkopávat jejich obraz v očích veřejnosti? Příliš často se v poslední době setkáváme s mediální kritikou celého exekutorského stavu jen proto, že soudní exekutor dělá svou práci a důsledně vymáhá splnění vykonatelného závazku. Tento stav vyvolává dojem, že neplatit dluhy je normální.

Jaký signál by tedy měl být vyslán?

Je potřeba dát veřejnosti najevo, že dluhy je třeba platit, i když je to nepopulární. Že je nutné vést trestní stíhání, pokud jednání obviněného naplňuje znaky trestného činu – ať už si o jeho pohnutkách myslíme cokoli. Že je třeba propustit osobu z ochranného léčení, pokud jsou k tomu splněné zákonné podmínky. Pokud budeme výkon těchto pravomocí veřejně zpochybňovat, aniž bychom znali podrobnosti, vydáváme se na cestu do pekel. Pokud si myslíme, že se dluhy platit nemají, tak to stanovme zákonem. Soudní exekutoři to určitě budou respektovat. Ale potom se smířme s následky. Nebo nechme v platnosti postulát, že dluhy se platí, a potom nekritizujme, když někdo vykonává svou zákonem svěřenou pravomoc. Osobně věřím, že se soudní exekutoři mediální kritikou a voláním po jejich častějších a snadnějších trestání nenechají odradit a že i nadále budou svou práci vykonávat s vědomím, že je společensky prospěšná a nezastupitelná. A snad k tomu časem dospěje i „hlas lidu“.

ROVNOST ÚČASTNÍKŮ V EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ

JUDr. Katarína Maisnerová* Úvod

exekutorská kandidátka
Exekutorského úřadu Praha 8
soudní exekutorky JUDr. Kataríny Maisnerové,
Unicorn College s.r.o.

Zásada rovnosti účastníků je prastarou odvěkou zásadou, bez které si lze jen těžko představit právní řád jakékoli modernější civilizace. Zásada rovnosti, v tom nejširším slova smyslu, je součástí práva na spravedlivý proces, který je páteří ústavně konformního a obecně společensky přijatelného pojmání vyspělé moderní společnosti, ve které platí právo a je vymahatelné.

Obecné zásady platí napříč právními odvětvími s tím, že v každém tomto odvětví a typu řízení se mírně odlišují, respektive mají jemné odlišné nuance způsobené odlišností těchto odvětví a charakterem jednotlivých řízení. Cílem této práce je nastínit problematiku rovnosti účastníků řízení v řízení exekučním, které je svou povahou zvláštním vykonávacím řízením v oblasti civilního procesu. Pojem rovnosti účastníků má i zde svá jedinečná specifika.

1. Účastník

Účastníkem řízení je subjekt, který je způsobilý brát na sebe práva a povinnosti a o jeho právech či povinnostech je rozhodováno v procesu, respektive v řízení, a to obvykle před soudem či rozhodčím orgánem. V rámci tohoto řízení, procesu, tento subjekt považujeme za účastníka řízení, který má na jedné straně svá zákonem limitovaná, a na straně druhé také garantovaná práva a povinnosti, jež může v tomto řízení využít, či je přímo musí splnit.

Máme-li si účastníka řízení představit hmatatelně, lze shrnout, že účastníkem řízení může být fyzická osoba, právnická osoba, nebo stát.¹

* JUDr. Katarína Maisnerová, ml., zvítězila v soutěži Právník roku 2014 v kategorii Talent roku se svou prací s názvem Rovnost účastníků v exekučním řízení v roce 2014. Časopis Komorní listy autorce gratuluje a otiskuje upravenou a recenzovanou verzi jejího článku.

¹ K označení státu jako účastníka řízení usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 21 Cdo 961/2002.

Existuje mnoho legálních definic účastníků řízení, a to v přímé závislosti na počtu typů možných řízení (správní, trestní, ...). Pro účely této práce použiji legální definici vztahující se k řízení vykonávacímu (exekučnímu). Legální definici účastníků řízení nalezneme v ustanovení § 36 zák. č. 120/2001 Sb. v platném znění (dále jen exekuční řád). Účastníkem exekučního řízení je oprávněný na straně jedné, a povinný na straně druhé.

Oprávněný je ten, kdo je věřitelem povinného, má vůči povinnému vykonatelnou pohledávku přiznanou takzvaným exekučním titulem. Povinný je naopak ten, kdo je dlužníkem oprávněného, má vůči oprávněnému dluh a povinnost přiznanou exekučním titulem nesplnil. Za určitých okolností se účastníkem řízení stává i manžel povinného.

V různých fázích řízení také může být účastníkem části řízení, která se ho bezprostředně týká, například přihlášený věřitel či spolumajitel věci.² Vždy však bude zachována jakási pomyslná dělicí čára, která od sebe odděluje dva různé druhy účastníků exekučního řízení, a to věřitele na straně jedné, a dlužníky na straně druhé. Pro účely této práce budu pracovat s legální definicí účastenství tak, jak ji vymezuje exekuční řád.

2. Pojem rovnosti

Vycházíme-li z obecného principu, že právo jako systém má být nástrojem k tomu, aby společenské vztahy měly ukotvený, jasně definovaný a vymezený rámec, který by ve společnosti co nejvíce udržoval nejvyšší možnou míru spravedlnosti, pak rovnost jako pojem bude v právu jedna z nejvyšších hodnot a maxim. Pojem rovnosti slyšíme již od dob Francouzské revoluce, obecně je spojována s demokratickým zřízením. Obvykle bývá zmiňována v ústavách demokratických států. V českém právním řádu se s pojmem rovnosti setkáme již v preambuli naší Ústavy a v Listině základních práv a svobod. Rovnost jako opozitum nerovnosti, diskriminace, se prolíná napříč jednotlivými právními předpisy, přičemž její význam je zakotven v předpisech nejvyšší právní síly. I tato skutečnost podtrhuje, za jak významný pojem je rovnost považována.³

² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99.

³ BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P. KÜHN, Z. Rovnost a diskriminace. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 3 a násl.

3. Rovnost účastníků

Rovnost účastníků v řízení o výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení je nezbytným a stěžejním principem. Zásada rovnosti účastníků nebo také zásada rovnosti stran je jednou ze základních zásad spravedlivého procesu. Článek 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 96 odst. 1 Ústavy České republiky jsou právě tím místem, kde nalezneme zásadu rovnosti stran, potažmo účastníků, na úrovni předpisů nejvyšší právní síly.

Ústavní rozměr, respektive zakotvení této zásady v principiálně nejdůležitějších právních normách této země pak má za následek, že se tato zásada v různých obměnách a nuancích objevuje v konkrétních zákonech a předpisech nižší právní síly.

Ve vztahu k tematice rovnosti účastníků v řízení exekučním pak narážíme například na ustanovení § 18 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb. v platném znění (dále jen OSŘ), které výslovně stanoví, že: „*Účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv.*“

Obsahem pojmu rovného postavení je zejména skutečnost, že účastníci řízení nebo strany sporu, které stojí před soudem, jsou si před tímto soudem rovny, zastávají stejné postavení a žádná ze stran není za žádných okolností oproti té druhé zvýhodněna.

Rovnost stran také zahrnuje předpoklad, že všichni účastníci mají stejná práva a možnosti před soudem stát, tvrdit skutečnosti, dokazovat a důkazy zpochybňovat – s tím, že strany jsou ve vzájemném porovnání zásadně ve srovnatelné výhodné, tedy rovné pozici a postavení.

Na pojem rovnosti nebo na její předpoklad tak narážíme i v dalších ustanoveních OSŘ, přičemž vždy platí, že práva a možnosti uplatnit své právo před soudem by měly být pro obě strany či všechny účastníky stejné, tedy rovné.

Jedná se o ustanovení vztahující se k procesním právům účastníků, ať již hovoříme o právu jednat ve svém rodném jazyce (mateřštině), vyjádřit se ke všem důkazům,⁴ nahlížet do spisu a činit si z něho výpisky,⁵ přednést a doplnit své návrhy

⁴ § 123 (OSŘ) – zák. č. 99/1963 Sb.

⁵ § 44 (OSŘ) – zák. č. 99/1963 Sb.

na závěr jednání,⁶ být vždy řádně předvolán k jednání,⁷ jakož i o právu vystupovat před soudem osobně nebo prostřednictvím svého zástupce⁸ a o právu na řádné doručení vydaného rozhodnutí.⁹

V obecnějším pohledu lze přistoupit i k názoru, že pod pojem rovnosti účastníků lze podřadit i právo na přístup k soudu, tedy právo domáhat se předem stanoveným způsobem a postupem ochrany svých práv u nezávislého a nestranného soudu,¹⁰ možnost osobně se účastnit řízení,¹¹ právo být roven s ostatními účastníky řízení zejména v procesu dokazování¹² a dosáhnout rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Evropský soud pro lidská práva¹³ v tomto ohledu užívá jiný pojem, a to pojem „rovnost zbraní“, nicméně ať už hovoříme jazykem Evropského soudu pro lidská práva, nebo se přidržíme klasické české terminologie, je nad slunce jasné, že tento princip je jedním ze základních stavebních kamenů spravedlivého procesu, bez něhož je nemyslitelné, aby reálně fungovala jakákoli moderní demokratická společnost.

Ustanovení čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod stanoví, že *všichni účastníci jsou si v řízení rovni*. Toto ustanovení Listiny je třeba interpretovat tak, že jde o princip zaručující rovná procesní práva a povinnosti konkrétních účastníků v konkrétním řízení. Tím se toto ustanovení Listiny odlišuje od ustanovení čl. 96 odst. 1 Ústavy,¹⁴ které obecně předvídá rovnost účastníků v řízeních se shodným předmětem řízení, jak bylo vyloženo shora.

4. Exekuční řízení

Exekuční řízení je řízením vykonávacím. Jedná se o speciální řízení, které je primárně upraveno exekučním řádem,¹⁵ přičemž podpůrně se používá občanský soudní řád.¹⁶ Jedná se o typ řízení, který byl do našeho právního řádu zaveden jako alternativa k dosavadnímu řízení o výkon rozhodnutí. S novou právní úpravou byla zrozena nová právní profese – soudní exekutoři, kteří mohou v postavení soudu prvního stupně provádět exekuce a rozhodovat v exekučním řízení.

Účelem exekučního řízení je vymoci pohledávku pro oprávněného a řízeným procesem, kterým exekuční řízení je, donutit dlužníka (povinného) splnit povinnost, která mu byla v nalézacím řízení uložena. Na počátku každého exekučního řízení je tak exekuční titul, který je obvykle¹⁷ (nikoli však výlučně) výsledkem řízení nalézacího a ukládá dlužníkovi, aby věřiteli určitou věc splnil, a je mu k tomuto plnění poskytnuta pariční lhůta. Nesplní-li ji dlužník v této pariční lhůtě, tedy řádně a včas, je věřitel (oprávněný) oprávněn k tomu, aby podal exekuční návrh, a tímto krokem inicioval exekuční řízení, které provádí a vede soudní exekutor a jehož výsledkem má být uspokojení pohledávky tohoto věřitele.

Exekuční řízení je tak zahájeno na návrh oprávněného a není prováděno a zahajováno soudním exekutorem z moci úřední. Soudní exekutor provádí exekuci pouze způsobem, který mu ex lege exekuční řád umožňuje.¹⁸ Způsob provedení exekuce určuje soudní exekutor sám a vždy se rozhoduje podle konkrétních okolností případu. Hlavním účelem tohoto řízení je uspokojení pohledávky oprávněného v co nejkratším možném čase, a zároveň takové provedení exekuce, které je pro dlužníka (povinného) co nejšetrnější. Při zachování zásad spravedli-

⁶ § 118 (OSŘ) – zák. č. 99/1963 Sb.

⁷ § 115 (OSŘ) – zák. č. 99/1963 Sb.

⁸ § 24 (OSŘ) – zák. 99/1963 Sb.

⁹ § 158 (OSŘ) – zák. č. 99/1963 Sb.

¹⁰ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 36 odst. 1.

¹¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 38 odst. 2.

¹² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 37 odst. 3.

¹³ Např. *Dombo Beheer B. V. proti Nizozemí*, 1993, *Ankerl proti Švýcarsku*, 1996, *Komanický proti Slovensku*, 2002.

¹⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Zákon č. 120/2001 Sb. v platném znění.

¹⁶ Zákon č. 99/1963 Sb.

¹⁷ Dle § 40 odst. 1 e. ř. jsou exekučním titulem vykonatelná rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek, vykonatelná rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, vykonatelný rozhodčí nález, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci, jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

¹⁸ Způsoby provedení exekuce upravuje ust. § 59 e. ř., které umožňuje vést exekuci k vymožení peněžitého plnění srážkami ze mzdy a jiných příjmů, přikázáním pohledávky, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postihem závodu, zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech, správou nemovitě věci, pozastavením řídičského oprávnění, a k vymožení nepeněžitého plnění vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.

vého procesu ani v exekučním řízení nelze efektivitu spojovat s bezuzdnou a nekontrolovatelnou likvidací dlužníka.¹⁹

Postavení soudního exekutora v exekučním řízení je výslovně upraveno primárně exekučním řádem. Soudní exekutor je úřední osobou²⁰ a jeho úkony jsou považovány za úkony soudu (exekučního).²¹ Soudní exekutor je, stejně jako soud či rozhodčí orgán, tím, kdo má garantovat spravedlivý průběh a výkon exekučního řízení. Proto v tomto řízení postupuje nezávisle.²² Objektivně je tím, kdo hledá tu nespravedlivější cestu mezi logickou touhou věřitele po co nejrychlejší uspokojení pohledávky (mnohdy i motivovanou jistou dávkou chuti po pomstě) oproti snaze dlužníka zaplatit (respektive splnit povinnost) v době, čase a formě, která pro něj bude co nejméně nepříjemná.

Exekutor je právě tím, kdo by měl spravedlivě rozhodnout o způsobu provedení exekuce tak, aby bylo činěno po právu a spravedlnosti bylo učiněno zadost a aby zabránil tomu, že v exekučním řízení bude realizován jiný než spravedlivý úmysl, pomsta nebo jiné motivy účastníků, které se neslučují se zásadami spravedlivého procesu.

Soudní exekutor je pak tím, kdo právě musí vždy dbát toho, že účastníci jsou si rovni i v řízení o výkon rozhodnutí, v exekučním řízení.

Obecně lze konstatovat, že soudní exekutor dbá, aby, bez ohledu na výsledek řízení, v průběhu celého exekučního řízení byla procesní práva všech účastníků chráněna a aby byla vyvážena mezi obě polarizované skupiny (strany řízení).

Exekuční řízení samo svou povahou již předpokládá jistou ingerenci soudního exekutora jako toho, kdo provádí nucený výkon exekučního titulu, do majetkové i osobní sféry dlužníka,

povinného, tedy jednoho z účastníků. Takovou ingerenci do majetkové či osobní sféry oprávněného pochopitelně exekuční řízení nezahrnuje, a bylo by to i proti smyslu tohoto řízení.

Rovnost stran, rovnost účastníků řízení je v exekučním řízení vymezena tak, že oprávněný i povinný (tedy věřitel i dlužník) mají v tomto řízení možnost podávat konkrétní procesní návrhy, aby tak mohli aktivně svým jednáním ovlivnit výsledek řízení.

Na počátku tohoto řízení je vždy exekuční návrh podaný oprávněným, jímž je exekuční řízení zahájeno. Předpokladem pro podání tohoto návrhu je skutečnost, že povinný nesplnil povinnost exekučním titulem mu stanovenou.

To, že dlužník (povinný) svou povinnost nesplnil, se v této fázi řízení nijak nedokazuje a pro zahájení exekučního řízení postačí, že oprávněný doloží, že je z exekučního titulu oprávněn, a do návrhu prohlásí, že povinný svou povinnost uloženou mu exekučním titulem prostě nesplnil.

Ačkoli by za určitých okolností mohla vyvstat otázka, zda takto „rozdané karty“ mezi účastníky a prvotní postavení účastníků nejsou samy o sobě důkazem, že s rovností účastníků v rámci řízení exekučního to není tak jednoduché, fakticky je tomu tak, že možnost oprávněného podat návrh na nařízení exekuce s prostým tvrzením, že povinný svou povinnost stanovenou mu exekučním titulem nesplnil, je jen logickým a vlastně jediným možným způsobem, jak lze exekuční řízení rychle a efektivně zahájit. Těžko si lze představit, že by před podáním exekučního návrhu musel oprávněný dokazovat, že mu povinný nezaplatil.

Zahájí-li však oprávněný exekuční řízení a v průběhu řízení vyjde najevo, že řízení nebylo zahájeno po právu a exekuce je zastavena,²³ pak zásadně nese náklady řízení ten, kdo zastave-

¹⁹ Požadavek přiměřenosti provádění exekuce je vyjádřen i v § 58 e. ř., který výslovně stanovuje, že exekuci lze provést jen způsoby uvedenými v exekučním řádu, zajistit majetek k provedení exekuce lze nejvýše v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství včetně příslušenství, které se pravděpodobně stane splatným po dobu trvání exekuce, pravděpodobných nákladů oprávněného a pravděpodobných nákladů exekuce.

Nepostačuje-li jeden ze způsobů provedení exekuce k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce více nebo všemi zákonem stanovenými způsoby lze přistoupit současně nebo postupně. Nebrání-li to účelu exekuce, provede se exekuce ukládající zaplacení peněžité částky příkázáním pohledávky, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, správou nemovité věci, pozastavením řídičského oprávnění nebo zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech. Pokud způsoby provedení exekuce podle věty třetí nepostačují k uhrazení vymáhané peněžité pohledávky, jejího příslušenství, nákladů oprávněného a nákladů exekuce, provede se exekuce ukládající zaplacení peněžité částky prodejem movitých věcí a nemovitých věcí nebo postižením závodu.

²⁰ Ust. § 127 zákona č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník).

²¹ Ust. § 28 e. ř.

²² Ust. § 2 e. ř.

²³ Viz ust. § 268 a 269 OSŘ.

ní exekuce zavinil,²⁴ v tomto případě tedy oprávněný s tím, že zcela jistě, byl-li tímto neoprávněným zásahem do práv povinný prokazatelně poškozen, pak může tuto škodu na oprávněném za zákonem stanovených podmínek uplatnit.²⁵

Tím je vyvážena na straně jedné povinnost stran dostát svým závazkům, na straně druhé povinnost uplatňovat své právo zákonem dovoleným způsobem. Účastníci jsou vázáni exekučním titulem a za své jednání nesou odpovědnost.

Ostatně k problematice rovnosti účastníků v exekučním řízení se několikrát vyjádřil i Ústavní soud, a to například ve svém nálezu,²⁶ kde výslovně uvedl, že: „*Ústavní soud připouští, že zásada rovnosti účastníků se neuplatní absolutně, to znamená, že všichni účastníci řízení nemusí v každém okamžiku řízení současně disponovat určitým procesním prostředkem. Ústavní soud si je v této souvislosti vědom specifik exekučního řízení, zejména pokud jde o jeho počáteční fázi, ve které soud rozhoduje o návrhu na nařízení exekuce zásadně bez jednání a bez slyšení povinného, opíraje se toliko o zákonem vymezená hlediska (§ 44 odst. 2 exekučního řádu ve znění do 31. října 2009). Povinný se o zahájení exekučního řízení zpravidla dozví až v okamžiku, kdy je mu (spolu s návrhem na nařízení exekuce) doručeno usnesení o nařízení exekuce. Naznačené odlišné postavení účastníků řízení je odůvodněno účelem exekučního řízení, jímž je uspokojit věřitele v jeho nároku soudem či jiným orgánem přiznaným. K předpokladům jeho efektivního uplatnění patří proto jistý „prvek překvapení“ ve vztahu k dlužníkovi. Uvedené ovšem neznamená, že povinný zůstává v exekučním řízení zcela bez ochrany.“*

Po zahájení exekučního řízení, poté, co je soudní exekutor pověřen²⁷ exekučním soudem k provedení konkrétní exekuce, zjišťuje soudní exekutor rozsah dlužníkovy majetku²⁸ a poté rozhoduje, který majetek zajistí.²⁹ Rozhoduje exekučním příkazem, v němž označí majetek a způsob provedení exekuce. Povinnému je dána hned na počátku exekučního řízení možnost, aby takzvaně „dobrovolně“ splnil svou povinnost uloženou mu exekučním titulem s tím, že pokud zaplatí dle této výzvy ve lhůtě, kterou mu tato výzva přesně vymezuje,³⁰ pak náklady exekuce budou ve snížené výši.³¹ Touto možností je povinný motivován k rychlému vyřešení své situace. Na straně druhé lze připustit, že pokud povinný zaplatí na tuto výzvu, je tato situace pro oprávněného také poměrně příznivá, neboť ke

splnění povinnosti dochází v krátkém časovém úseku od podání návrhu s tím, že náklady v této fázi řízení jsou spíše nízké.

Po marném uplynutí lhůty stanovené výzvou³² k dobrovolnému splnění povinnosti exekutor činí kroky bezprostředně směřující k provedení exekuce, tedy k vymožení povinnosti stanovené exekučním titulem, jakož i k vymožení nákladů exekuce. V této fázi řízení se, máme-li posoudit rovnost stran, tedy účastníků řízení, musíme zaměřit na jejich možné úkony, jejich procesní práva a postavení a tyto vzájemně porovnat.

Oprávněný, jako účastník, který se splnění povinnosti od povinného v paritní lhůtě nedočkal a byl nucen na své náklady přistoupit k dalšímu, tedy vykonávacímu exekučnímu řízení, aby se svého nároku domohl, očekává své plnění v rozumném reálném čase a s co možná nejmenšími možnými náklady.

Povinný, jako účastník, který z nějakých důvodů svou povinnost vůči oprávněnému nesplnil, pak očekává, že exekuce proběhne tak, aby nárok oprávněného byl uspokojen, ale aby zásah do práv a majetku dlužníka nebyl nepřiměřený,³³ a to jak co do rozsahu, tak do způsobu provedení.

Oprávněný pro realizaci svých oprávněných zájmů může využít hned několik prostředků. V první řadě je oprávněn sledovat průběh řízení, jsou mu (nebo jeho zástupci) doručována všechna rozhodnutí, tudíž má přesné informace o tom, jak řízení probíhá, jak bylo rozhodnuto o návrzích činěných v tomto řízení, může se k návrhům vyjadřovat, podávat opravné prostředky, stejně tak může sledovat plynulost samotného řízení a činnost exekutora.

Má-li o nestranném, pečlivém nebo zákonném postupu soudního exekutora pochybnosti, pak může podat podnět k výkonu dohledu nad činností soudního exekutora.³⁴ V neposlední řadě pak nesmíme zapomínat na možnost oprávněného disponovat s řízením – tudíž, stejně tak, jako má právo a možnost toto řízení návrhem zahájit, může navrhnout jeho zastavení.

Povinný má v průběhu řízení několik možností jak hájit svá práva. V první řadě, má-li důkazy o tom, že exekuční řízení není vedeno po právu, má právo podat návrh na zastavení. V případě, že exekuční řízení je vedeno po právu, může se

²⁴ Viz ust. § 270 a 271 OSŘ a § 89 e. ř.

²⁵ Primárně upravena NOZ jako újma na jmění § 2894 a násl.

²⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1648/10.

²⁷ Ust. § 43a e. ř.

²⁸ Zejména z lustrací ve veřejných rejstřících a prostřednictvím součinnosti dle ust. § 33 a 34 e. ř.

²⁹ Rozhodne o způsobu provedení exekuce.

³⁰ Ust. § 46 odst. 6 e. ř.

³¹ § 11 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.

³² Ust. § 46 odst. 6 e. ř.

³³ Rozsah přiměřenosti je limitován výší či charakterem vymáhaného nároku, dobytostí, stejně tak jako majetkovými poměry povinného.

³⁴ Subjektům vykonávajícím dohled dle ust. § 7 e. ř.

domáhat snížení okruhu majetku, který je v řízení postižen, může se domáhat omezení generálního inhibitoria,³⁵ dokonce v případě, že by se po přechodnou dobu bez své viny ocitl v nepříznivé situaci, může požádat o odklad exekuce, aby tak odvrátil případnou škodu (újmu). Také, stejně jako oprávněnému, jsou mu (nebo jeho zástupci) doručována rozhodnutí, může proti nim podávat opravné prostředky a, stejně jako oprávněný, se má kdykoli možnost obrátit na dohledový orgán a podat podnět k prošetření postupu soudního exekutora.

5. Legislativní změny ovlivňující exekuční řízení

Exekuční řád jako zákon ze dne 28. února 2001 byl za třináctiletou dobu své existence mnohokrát drobně upravován³⁶ i více korigován judikaturou,³⁷ a to i na úrovni Ústavního soudu.³⁸

Z poslední doby nelze pominout celkem tři, z mého pohledu nejvýznamnější legislativní změny v textu tohoto zákona, a to novelizaci provedenou zákonem č. 286/2009 Sb., 396/2012 Sb. a dále 303/2013 Sb.

První významná komplexní novela exekučního řádu provedená zákonem č. 286/2009 Sb. přivedla vedle již existujícího soudcovského exekutorské zástavní právo a přenesla na soudního exekutora celou řadu nových pravomocí – jako prvostupňové rozhodování o rozvrhu, částečné pravomoci v rozhodování o zastavení či odkladu exekuce.³⁹

Druhá významná novela změnila dosavadní podobu exekučního řízení, kdy byl soudní exekutor pověřen k provedení exekuce v rozhodnutí exekučního soudu, které se nazývalo usnesení o nařízení exekuce, byl zaveden institut pověření k provedení exekuce, byla prodloužena lhůta k dobrovolnému plnění a byly konečně zavedeny i nové způsoby provedení exekuce, jako je například správa nemovitosti nebo pozastavení řídičského oprávnění.⁴⁰

Poslední, z mého pohledu významnější legislativní změnu na poli exekučního práva přinesl zákon č. 303/2013 Sb., který reflektuje obsáhlou rekodifikaci v oblasti soukromého práva v České republice. Konkrétně pak část čtyřicátá čtvrtá přizpůsobuje dosavadní zákonné znění potřebám a zejména terminologii, která byla v důsledku rozsáhlých legislativních změn přijata.⁴¹

Každá legislativní změna, každá novelizace s sebou přináší nové instituty, nové výzvy, nová řešení a v neposlední řadě nové, dosud neřešené právní otázky. K minimalizaci případných problémů pramenících z nově přijaté právní úpravy vždy mají sloužit takzvaná přechodná ustanovení.

Přechodná ustanovení jsou konstruována zákonodárcem právě proto, aby upravila řízení a vztahy v řízeních a vztazích již započatých. Totiž je-li například k 1. 1. 2014 přijata nová právní úprava, pak nikdo zřejmě nepochybuje, čím se budou řídit vztahy, smlouvy nebo spory vzniklé následně po tomto datu.⁴²

Vždy to je však složitější se vztahy a řízeními, které byly založeny či byly zahájeny před účinností nové právní úpravy a do dnešního dne, tedy do dne účinnosti nové právní úpravy, dosud neskončily. Zákonodárce má v zásadě na výběr ze tří možností, jak nastalou situaci vyřešit.

V prvé řadě může v rámci přechodných ustanovení stanovit, že nová právní úprava se použije na řízení a vztahy vzniklé až po datu účinnosti nové právní úpravy s tím, že vztahy a řízení vzniklé či zahájené před datem účinnosti nové právní úpravy se budou řídit úpravou dosavadní. V takovém případě zjevně a nepochybně ve většině případů odstraní pochybnosti v otázkách aplikace staré či nové právní úpravy, způsobí však, že po poměrně dlouhou dobu v jednom právním prostoru budou existovat separátně dvě právní úpravy, které budou takzvané „žít vlastním životem“.⁴³

Druhou možností je znovu extrémní řešení, avšak v opačném duchu, tedy zavedení principu retroaktivního působení právní normy, tedy nová právní úprava se použije na všechny vztahy a řízení bez ohledu na to, kdy vztahy vznikly nebo kdy byla řízení zahájena. To pochopitelně může vyvolat aplikační problémy zejména při významných změnách například v procesních

³⁵ Například dle ust. § 44a e. ř.

³⁶ Za celou dobu existence více než 30krát.

³⁷ Zejména rozhodnutími Nejvyššího soudu v oblasti zastavení či vyloučení exekuce majetku z exekučního řízení.

³⁸ Zejména v otázkách nákladů exekuce.

³⁹ Ust. § 54 a 55 e. ř.

⁴⁰ Ust. § 59 e. ř.

⁴¹ Zejména v souvislosti s účinností NOZ a dalších souvisejících zákonů.

⁴² V současné době se řídí právní vztahy současnou právní úpravou.

⁴³ Obecné pravidlo ust. § 3028 NOZ.

ustanoveních a v situacích, kdy je například řízení zahájeno, úkony jsou v určitém stadiu, avšak nová právní úprava vyžaduje jiný legálně vymezený postup, to znamená, že celý dosavadní průběh řízení by se musel nové právní úpravě přizpůsobit. Jistě existují případy, kdy by takovým postupem byl zmařen účel řízení, neboť některé úkony jsou jedinečné a neopakovatelné a jsou prováděny v určitém čase a určitých způsobem.⁴⁴

Třetí možností je jakýsi kompromis mezi oběma extrémními přístupy. Právě tato možnost je obvykle v praxi užívána. Zákonodárce se tak snaží, aby nová právní úprava přinesla co nejvíce užítka všem účastníkům právních vztahů, a zároveň aby dosavadní vztahy či zahájená řízení byly novou právní úpravou dotčeny potud, pokud může mít pro účastníky příznivý či spravedlivý užitek.

Vhodnou kombinací slov a formulováním přechodných ustanovení se tak zákonodárce snaží upravit danou oblast pro futuro vhodnější právní úpravou a novou, zřejmě lepší úpravou co nejvíce rozšířit počet vztahů a účastníků, kteří by z nové a lepší úpravy mohli prosperovat, a přitom se zároveň snaží zachovat a neporušit limity právní jistoty a pokud možno jednotnosti a rychlosti řízení, jdoucí ruku v ruce s předvídatelností soudního rozhodování.

Sama mám za to, že právě znění a dokonalost či právní nedokonalost, nejednoznačnost konkrétních přechodných ustanovení je tím, co přímo ovlivňuje postavení, práva a právní jistotu nejen účastníků právních vztahů, ale také, a to zejména, účastníků řízení.

Ostatně nejednoznačnost či aplikační problémy, které vytváří zavádějící znění, či nedokonalá formulace přechodných ustanovení nejsou samy o sobě „nešvarem“ či „nemocí“, která se týká norem práva exekučního. Velmi bohatou studnicí v tomto ohledu je Nový občanský zákoník.⁴⁵

Přechodná ustanovení Nového občanského zákoníku nalezneme v ustanoveních od § 3028 do § 3079. I mezi nimi lze nalézt řadu ustanovení, která již dnes přinášejí několik možných výkladů, a tedy namísto toho, aby zcela jednoznačně upravily vztahy pro futuro, vytvářejí široké pole pro právní diskusi, což by samo o sobě nijak nepříznivé nebylo, kdyby to de facto nepůsobovalo právní nejistotu adresátů právní normy.

Takovými problematickými ustanoveními připouštějícími různý výklad jsou například ustanovení:

- § 3037 týkající se promlčení, a to zejména promlčení osobnostních práv,

- § 3038 týkající se SJM a obvyklého vybavení domácnosti,
- § 3041 týkající se jeho aplikace na společenství vlastníků jednotek,
- § 3049 týkající se změn zakladatelské listiny nadace v případě nemožnosti dostižení zakladatele nadace.

Právní praxe přinese vždy různé možnosti interpretace právní normy a úkolem judikatury je tyto interpretace korigovat v mezích účelu a smyslu této normy. Přechodná ustanovení jsou však ustanoveními, která svou povahou a účelem mají vyjasnit přechod či koexistenci staré a nové právní úpravy, a nikoli přinášet další výkladové problémy.⁴⁶

6. Prolomení zásady rovnosti účastníků v důsledku legislativních změn

6.1. Podle starého a podle nového

Článek III. přechodných ustanovení k zákonu č. 303/2013 Sb. v odstavci 2 výslovně stanoví, že: „*Exekuční příkaz vydaný po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se řídí zákonem č. 120/2001 Sb. ve znění účinném po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb.*“

Článek IV. přechodných ustanovení k zákonu č. 396/2012 Sb. v odstavci 1 výslovně stanoví, že: „*Řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadní právní předpisů s výjimkou § 33e, 44b, 46, § 49 odst. 1 písm. h), § 55c odst. 3, § 66 odst. 4 a § 69a zákona č. 120/2001 Sb., které se použijí ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*“

Článek II. přechodných ustanovení k zákonu č. 286/2009 Sb. výslovně stanoví, že:

1. „*Není-li dále stanoveno jinak, použije se exekuční řád ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.*
2. *Pro určení věcné a místní příslušnosti v řízeních, která byla zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se použijí dosavadní právní předpisy.*
3. *Odvolaání a námítky proti rozhodnutím soudu prvního*

⁴⁴ Např. ust. § 3054 NOZ.

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012.

⁴⁶ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vykladova-stanoviska/>

stupně nebo exekutora, která byla vydána přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebo která byla vydána po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.

4. *O návrzích na nařízení exekuce, odklad a zastavení exekuce, které byly podány přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se rozhodne podle dosavadních právních předpisů.“*

Zdánlivě jednoznačně znějící přechodná ustanovení jsou kombinací výše uvedených možností, respektive přístupů k legální konstrukci přechodných ustanovení.

6.2. Správný region

Pojem rovnosti je jedním ze základních, ústavně zaručených práv na spravedlivý proces. Toto právo však nezahrnuje pouze takzvanou rovnost zbraní v rámci konkrétního řízení, je třeba jej chápat širěji.⁴⁷ Rovnost je třeba vnímat jako pojem, který zahrnuje rovné postavení účastníků před soudy, v právních vztazích a také jako maximum, která je svým objemem schopna pojmout také rovný přístup účastníků ke spravedlnosti a právu jako takovému.

Platí-li právní předpis na určitém území v určitou dobu, pak aby bylo zachováno rovné postavení adresátů této právní normy, musí být tito adresáti podrobeni stejnému výkladu a aplikaci těchto norem. Dochází-li k odlišnému výkladu, či dokonce výrazně odlišné aplikaci těchto norem například v rámci určitých lokalit, pak rovné postavení je z mého pohledu a nejlubšího přesvědčení výrazně ohroženo, či spíše velmi narušeno.

K takovému narušení rovného postavení účastníků ve vztahu k rovnému přístupu ke spravedlnosti dochází dle mého názoru i v některých exekučních řízeních.

Je-li pak aplikační a výkladová praxe odlišná regionálně, je nastala situace z mého pohledu významným, výrazným a velmi nežádoucím způsobem v přímém kontrastu s pojetím práva na spravedlivý proces a rovné postavení účastníků a legitimita očekávání spravedlivého výsledku je narušena, respektive ohrožena.

Mám za to, že územní celistvost našeho státu existuje, a platí-li normy na celém jejím území, pak regionální, krajové odlišnosti v aplikaci a výkladu těchto norem způsobují ve společnosti spravedlivě očekávaný a pochopitelný rozkol. Právě taková nejednotnost rozhodování přímo prolamuje zásadu rovnosti.⁴⁸

⁴⁷ PAVLÍČEK, V. a kol. Ústavní právo a státověda, II. díl, část 1., 2008, část 2., str. 27, 44, 323; PAVLÍČEK, V. a kol. Ústavní právo a státověda, II. díl, část 2., 2004, str. 62–65, 130–132, 171, 176, 181.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 1996, sp. zn. IV. ÚS 264/95.

6.3. V dobrém i ve zlém

Společné jmění manželů jako téma svou složitostí a rozsahem hluboce překračuje rozsah a limity této práce. Proto se v tomto ohledu soustředím pouze na postih majetku tvořícího společné jmění manželů v exekučním řízení a jeho proměnu v důsledku legislativních změn.

V první řadě došlo k právní úpravě a nově, nad rámec dosavadní úpravy, jsou součástí společného jmění i dluhy převzaté za trvání manželství, i když se týkají výlučného majetku jednoho z manželů, a to do výše zisku z tohoto výlučného majetku.⁴⁹

V rámci exekučního řízení došlo k výslovné úpravě tak, že soudní exekutor může nově v exekuci postihnout i majetek patřící do společného jmění pro uspokojení pohledávky jednoho z manželů vzniklé před uzavřením manželství, nikoliv ovšem srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného ani postižením jiných majetkových práv manžela povinného.

Aplikační problémy však přinášejí řízení zahájená před shora uvedenými legislativními změnami. Ani aplikační praxe exekučních soudů v tomto ohledu není jednotná.

Pro striktní aplikaci nové právní úpravy i na řízení zahájená před její účinností hovoří skutečnost, že manželské majetkové právo má svůj zákonný rámec a manželé v tomto ohledu hospodaří společně a společně profitují ze společného majetku stejnou měrou, jakou společně nesou rizika s tímto majetkovým institutem spojená a z něj vyplývající.

Opačný názor je opřen o přesvědčení, že v případě, že by norma působila retroaktivně takovýmto způsobem, zcela by se vytratila právní jistota účastníků řízení.

A tak se v řízeních zahájených před 1. 1. 2013 uplatňuje diametrálně odlišný přístup v aplikaci daných ustanovení, čímž je dle mého názoru narušena nejen rovnost účastníků, ale i legitimita očekávání spravedlivého rozhodnutí. Z mého pohledu je jen těžko myslitelné, že jako věřitel, dlužník či jeho manžel nebudu mít postaveno najisto, v jakém rozsahu a proti komu může být exekuční řízení v daném případě vedeno, případně budu mít najisto postaveno, že jinak tomu je na severní Moravě a jinak v západních Čechách, když právní úprava je celorepublikově totožná.⁵⁰

⁴⁹ Novela OSŘ provedená zákonem 293/2013 a 396/2012. Sb.

⁵⁰ Například usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 26. 7. 2013, sp. zn. 40 Co 555/2013, prezentuje regionálně respektovanou shodu v tom, že aplikace novelizované úpravy na řízení zahájená před její účinností možná není. Zcela opačný názor však lze sledovat například v západočeském regionu.

Není-li obecná shoda na tom, jak v daném případě postupovat, lze pouze přihlížet momentálně silícímu trendu, kdy oprávnění podávají v takzvaně „starých“ řízeních návrhy na zastavení a následně podávají nové návrhy na nařízení exekuce, aby tato řízení dostali do režimu nové právní úpravy.

V tomto ohledu je tedy otázkou, zda shora naznačená názorová neshoda má nějaký právně relevantní smysl či východisko, když oprávněný má možnost fyzicky své „řízení“ bez ohledu na regionálně respektovaný právní názor obejít.

Povinným a jejich manželům pak je „takzvaná“ ochrana, kterou jim jeden z těchto právních názorů přináší, zachována pouze v případě, kdy nový návrh na nařízení exekuce by měl pro oprávněného negativní důsledky (ztráta pořadí v případě mnohosti exekučních řízení či ztráta vykonatelnosti exekučního titulu).

6.4. Sloučit musí, spojit může

Tato legislativní úprava byla reakcí na společenskou poptávku a obecnou nespokojenost vyvěrající z nového fenoménu, který zachvátil exekuční řízení a svým negativním dopadem citelně postihl značnou část povinných. Takzvané „drobení“ pohledávek je situací, kdy jeden věřitel má proti dlužníkovi několik (mnohdy spolu úzce souvisejících) dílčích pohledávek a záměrně pro každou tuto (svou výší obvykle velmi nízkou) podá zvláštní exekuční návrh, a tím zahájí řízení. V každém takovém řízení pak vznikají dlužníkovi náklady exekučního řízení, zatímco v případě, kdy by byl podán jeden exekuční návrh, náklady by byly nepoměrně nižší.

Dosavadní právní úprava umožňovala, zejména v případě, že to vyžadovala vhodnost či hospodárnost řízení, jednotlivá exekuční řízení spojit.⁵¹ Nakolik byl tento institut jednotlivými exekutory využíván, lze jen stěží odhadnout. U účelově drobených pohledávek se tak však, bohužel, nedělo, a tak zákonodárce přistoupil k radikálnější právní úpravě, kdy princip možnosti spojit vyměnil za princip povinnosti sloučit.⁵²

Exekutor tak má dnes povinnost řízení zahájená stejným oprávněným (v některých případech i jiným oprávněným) proti stejnému povinnému v okamžiku zahájení (podání návrhu) takzvaně „sloučit“ do jednoho. Oproti této povinnosti je exekutorovi dána možnost, v případě vhodnosti, věc vyloučit k samostatnému řízení. Nakolik daná právní opatření na poli nechvalně proslulého byznysu s dluhy učiní revoluci, ukáže zřejmě až čas.

I přes povinnost exekutora slučovat exekuční řízení zde neexistuje právní nástroj, který by věřitelům zabránil dělení jednotlivých pohledávek a jejich postupování na další subjekty. Navíc tento fenomén je v současné době spíše na ústupu, tlak, který byl v tomto ohledu veřejností vyvinut, pramenil zejména z nespokojenosti a pohoršení, které vyvěraly z řízení, která před touto právní úpravou již byla zahájena. Na takzvaně „stará“ řízení se uplatní původní princip „možnosti“ spojit, a je tedy zcela závislý na vůli a rozhodnutí soudního exekutora a možnost spojit tato řízení nelze vynutit.

Je třeba zdůraznit, že problematika spojování či slučování není jen o výši exekučních nákladů. Jedná se o poměrně procesně komplikovanou věc a má-li být dosaženo účelu, tedy rychlosti a hospodárnosti řízení, pak tento krok musí být činěn ve správnou dobu řízení, a osobně se neztotožňuji s představou, že fáze podání exekučního návrhu je tou nejhodnější dobou.

Osobně se domnívám, že nejlépe je spojit zahájená řízení po uplynutí lhůty k takzvanému dobrovolnému splnění, tedy obvykle ve fázi, kdy je více méně většině případů na jisto postaveno, zda je návrh podán po právu. Jsou-li spojována či slučována řízení, která se nacházejí v diametrálně odlišných fázích řízení, může to přinést značné komplikace a v neposlední řadě to samo o sobě zvyšuje náročnost provedení této exekuce, a to zejména administrativní, neboť řízení, ač sloučené či spojené, je stále ovládáno dílčím jednotlivým během lhůt apod.⁵³

Byla-li tedy nová úprava přijata proto, aby nedocházelo k umělému navyšování exekučního řízení a drobení pohledávek, pak výsledkem je právní úprava, která sice zaručuje „novým“ povinným, že jejich řízení budou ve většině případů slučována, avšak těm, proti nimž byla takto řízení zahájena dříve a kvůli nimž byla tato úprava přijata, tato úprava žádná konkrétní řešení nepřináší a v konečném důsledku je oproti ostatním („novým“) dlužníkům staví do výrazně horšího postavení.

Je-li prvotní důvod a smysl obou institutů (slučování a spojování) hospodárnost, rychlost a vhodnost, proč by mělo být postavení dlužníka a jeho právo na tento postup v jednom případě zaručené, a v druhém případě pouze teoretickou možností?

⁵¹ Ust. § 112 odst. 1 OSŘ, ve spojení s § 52 odst. 1 e. ř.

⁵² Ust. § 37 odst. 3 a 4 e. ř.

⁵³ Například lhůta ke splnění povinnosti, lhůta pro podání včasného návrhu na zastavení apod.

6.5. Někteří jsou si rovni, někteří jsou si rovnější

S účinností zákona č. 396/2012 Sb. došlo k 1. 1. 2013 k významné změně. Čl. II přechodných ustanovení výslovně stanoví, že: „1. Řízení zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů. 2. Řízení o výkonu rozhodnutí, která byla zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a která podle § 251 zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nespádají po dni nabytí účinnosti tohoto zákona do působnosti soudu, soud rozvrhne rovnoměrně mezi soudní exekutory, kteří byli jmenováni do obvodu soudu, který má společnou hranici s tímto obvodem a který patří do obvodu krajského soudu. 3. Po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí předá soud soudním exekutorům, mezi které byly věci rozvrženy, příslušné soudní spisy. Dnem, kdy soud předá soudnímu exekutorovi soudní spis, řízení o výkonu rozhodnutí pokračuje u soudního exekutora jako exekuční řízení. 4. Oprávněný může do 2 měsíců od předání soudního spisu podat návrh na zastavení exekuce bez uvedení důvodu; tomuto návrhu soudní exekutor vyhoví. V tomto případě nemá soudní exekutor nárok na náhradu nákladů exekuce a účastníci exekučního řízení nemají nárok na náhradu nákladů. 5. Oprávněný může do 2 měsíců od předání soudního spisu i bez uvedení důvodu požádat exekuční soud o změnu exekutora; soud o tomto návrhu rozhodne. 6. Účinky zahájení řízení o výkonu rozhodnutí a úkony, které v něm vykonával soud, zůstávají zachovány. Soudní exekutor není vázán návrhem oprávněného na to, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí veden. Soudní poplatek zaplacený přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se nevrací; nebyla-li exekuce zastavena podle bodu 4, snižují se o částku zaplacenou na tomto poplatku náklady exekuce. Soud nenařizuje exekuci a nepověřuje soudního exekutora jejím provedením.“

S přijetím této novelizace OSŘ jsou pak v řízení o výkon rozhodnutí prováděném okresními soudy ve smyslu ust. § 251 odst. 2 tituly, které se vykonávají ve správním nebo daňovém řízení.

Shora citovaná přechodná ustanovení exaktně upravila, jakým způsobem bude naloženo s řízeními, která byla již zahájena.

Primárně je třeba si v tomto případě uvědomit, kdo je v těchto řízeních oprávněným a z jakých důvodů k této právní úpravě došlo. Oprávněným, tedy tím, kdo disponuje pravomocným a vykonatelným exekučním titulem, který je možno vykonávat ve správním nebo daňovém řízení, jsou: orgány státní správy

(orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jiný orgán a právnická a fyzická osoba, pokud vykonává působnost v oblasti veřejné správy), které tyto exekuční tituly obvykle vydávají a samy ve vlastní organizační struktuře disponují specializovaným odborem či minimálně týmem, který tyto pohledávky spravuje, a samy tyto orgány mohou vést samostatné exekuční řízení.⁵⁴

Tyto orgány však možnosti realizace vlastního exekučního řízení využívaly jen zřídka a raději podaly návrh na nařízení výkonu rozhodnutí příslušným soudem, který pak konkrétní výkon rozhodnutí prováděl. Takový postup pochopitelně vedl k nadměrnému a zcela neodůvodněnému zatěžování soudní soustavy.

Cílem nové právní úpravy bylo nepochybně toto nadměrné zatížení soudů odstranit a zároveň donutit správní a daňové orgány k efektivnímu využití vlastních prostředků k vymožení vlastních pohledávek. Tím, že soud již výkon rozhodnutí shora uvedených exekučních titulů provádět ex lege nemůže, se pro futuro jistě zabránilo novému nápadu a předáním nedokončených spisů místně příslušným exekutorům se v poměrně krátkém časovém úseku podařilo zatížení soudů snížit. K efektivnímu využití vymáhacích prostředků orgánů správních a daňových to však nevedlo, neboť ty nové exekuční návrhy podávají nikoli u soudu, ale soudních exekutorů.

Z pohledu problematiky rovnosti účastníků však tato právní úprava, zejména pak znění přechodných ustanovení, nastolila dosud nevídané postavení státu⁵⁵ jako účastníka v řízení o výkon rozhodnutí, respektive v řízení exekučním.

Jedním ze základních a zásadních rozdílů mezi řízením o výkon rozhodnutí a řízením exekučním, které provádí soudní exekutor, je skutečnost, že v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí oprávněný uvede, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden, a tímto konkrétním způsobem je tento výkon realizován.

Naproti tomu v řízení exekučním oprávněný podá návrh na nařízení exekuce a soudní exekutor zvolí sám jeden, více nebo všechny způsoby provedení exekuce.

Pokud tedy oprávněný měl již zahájeno řízení o výkon rozhodnutí proti povinnému u soudu a rozhodl se, například z důvodu, že sám nezná rozsah dlužníkovy postižitelného majetku, že bude v daném případě efektivnější a účelnější navrhnout, aby exekuci prováděl soudní exekutor, musel podat návrh na

⁵⁴ Správní či daňovou exekuci.

⁵⁵ Oprávněný v řízení, které bylo zahájeno pro exekuční titul, který již nemůže být v tomto řízení vedeném soudem o výkon rozhodnutí ex lege vymáháno, a jehož řízení bylo předáno soudním exekutorům dle přech. ust. k vymožení – je jím orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jiný orgán a právnická a fyzická osoba, pokud vykonává působnost v oblasti veřejné správy.

nařízení exekuce, a teprve tímto návrhem bylo exekuční řízení zahájeno.

K iniciaci exekučního řízení muselo dojít z vlastního podnětu oprávněného s tím, že nesl a dosud nese v případě zastavení riziko hrazení nákladů v případě, že zastavení exekuce zavínil.⁵⁶

Kategorií účastníků, která v jistém ohledu požívá speciální ochrany či přístupu, jsou obecně oprávnění v řízení, kdy předmětem exekučního řízení je vymáhání pohledávky výživného na nezletilé dítě, či účastníci řízení (oprávnění), kteří splňují předpoklady osvobození od soudních poplatků.⁵⁷ Takové zvláštní, ochranné postavení se však vztahuje pouze k povinnosti hradiť přiměřenou zálohu na náklady exekuce, jejíž neuhrazení může mít za následek zastavení exekuce.⁵⁸

Naproti tomu stát⁵⁹ jako ten, kdo není schopen sám efektivně využít vlastního potenciálu a prostředků k tomu, aby vymohl svou pohledávku, jako ten, kdo touto, dalo by se říci, vlastní neschopností nadměrně zatěžuje orgány justice, získal díky těmto přechodným ustanovením v rámci exekučního řízení nesmírně výhodné postavení, a to jak ve vztahu k povinným, tak ve vztahu k jiným oprávněným.

Ex lege, bez ohledu na znění původního návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, tak soudní exekutor provede exekuci všemi možnými způsoby, přičemž účinky zahájeného řízení zůstávají zachovány.

Takové následky však může mít pouze řízení, v němž je titulem rozhodnutí, které je možné vykonávat ve správním nebo daňovém řízení.

Oprávnění, kteří tímto titulem disponují, jsou na rozdíl od jiných oprávněných výslovně zvýhodněni, a zároveň je zde potlačen princip odpovědnosti účastníka řízení s rizikem, že ponese náklady řízení.

Touto zákonnou úpravou, ač jistě přispěla k jistému odbřemnění soudů, došlo k významnému narušení zásad spravedlivého procesu, rovnosti účastníků a potírání diskriminace, a to nejen ve vztahu oprávněných k sobě, ale také z pohledu povinného, který se v případě, že jeho výkon rozhodnutí je zahájen na základě shora uvedeného exekučního titulu, v po-

měrně krátkém časovém úseku ocitne v dosti odlišném, jinak vedeném řízení.

Mám za to, že důsledkem tohoto znění přechodných ustanovení došlo k ryze nespravedlivému, neodůvodněnému, a v exekučním řízení dosud nevidanému a nepředvídatelnému vychýlení, které způsobuje, že stát je v exekučním řízení⁶⁰ jakýmsi „superoprávněným“, který má více výhod a práv než kdokoli jiný.

Ve vztahu k povinným je státu dána možnost, aby neodpovídal na zastavení řízení, které zjevně zavínil.⁶¹ Přechodné ustanovení tedy překračuje obecný požadavek zkorrigovat a upravit přechod ze staré právní úpravy na novou a zavádí opačný princip odpovědnosti účastníků řízení za výsledek řízení.

Ve vztahu k jiným oprávněným je stát, ač disponuje exekučním titulem, pravomocným a vykonatelným, stejně jako ostatní oprávnění má více práv a, na rozdíl od jiných, jen stát je oprávněn u řízení zahájeného jako výkon rozhodnutí bez dalšího návrhu pokračovat v řízení vedeném soudním exekutorem,⁶² a to bez vlastního přičinění a nad rámec původního návrhu všemi způsoby provedení exekuce.

Pokud vůbec lze připustit, že někteří (ať už oprávnění, či povinní) účastníci by měli požívat jistého zvláštního postavení, případně ochrany, pak by to z mého pohledu měli být vždy jistým způsobem účastníci „slabší“ – tedy v jistém ohledu handicapovaní, nezletilí, v hmotné nouzi apod. V jistém ohledu si dovedu představit, že by zvláštním způsobem byla poskytována „ochrana“ oprávněným, kteří vymáhají výživné,⁶³ náhradu škody na zdraví či obdobně.

Neztotožňuji se však s představou, že stát, jako oprávněný, by měl mít v exekučním řízení jakkoli lepší postavení než kdokoli jiný. Znění shora uvedených přechodných ustanovení vnímám nejen jako nevhodné, ale ze shora uvedených důvodů přímo za nemravné.

Závěr

Otázka, rozměr a význam pojmu rovnosti účastníků je problematikou, která obecně souvisí s pojmáním pojmu právo a spravedlnost, a stejně tak s mravní, etickou vyspělostí spo-

⁵⁶ Ust. § 89 e. ř.

⁵⁷ Dle ust. § 137 a násl. OSŘ

⁵⁸ Ust. § 55 odst. 6 e. ř.

⁵⁹ Viz pozn. 55.

⁶⁰ Ust. § 36 e. ř. však další kategorii pro „speciálního“ oprávněného nijak neupravuje.

⁶¹ Ust. § 89 e. ř.

⁶² V usn. č. j. 20 Cdo 1825/2003 ze dne 16. 12. 2004 se Nejvyšší soud zabýval otázkou aplikace ustanovení § 129 OSŘ a otázkami litispence a rei iudicatae v případě, kdy pro stejný ex. titul bylo zahájeno nejprve řízení o výkon rozhodnutí a poté exekuční řízení. Ani v tomto rozhodnutí však nebylo nijak zpochybněno, že oprávněný musí řízení iniciovat podaným návrhem.

⁶³ Výživné na nezletilé dítě.

lečnosti a úrovní právní kultury v daném čase a místě. Mám-li zodpovědět otázku, zda je v rámci exekučního řízení důsledně respektován princip rovnosti účastníků, pak mohu říci, že se o to dosavadní právní úprava více či méně úspěšně pokouší.

Žádná právní norma není schopna zcela postihnout všechny nuance možných lidských příběhů a situací, se kterými se musí právo vypořádat. Kdyby naše společnost byla tak mravně a eticky vyspělá, že se bez problémů dokáže shodnout na tom, co je a co není spravedlivé, a dokáže zcela bez výhrad a pochybností rozhodnout o tom, co je dobré a co špatné, pak bychom se nejspíše spokojili s velice obecnými normami a v případě sporu by rozhodl nezávislý soud podle zásad spravedlnosti.

Vzhledem k tomu, že této mantře jsme, stejně jako zbytek lidského pokolení, které v současné době obývá planetu Zemi, velmi vzdáleni, pak nezbyvá, než se pokusit vytvořit co nejpřesnější zákonnou úpravu a pravidla pro rozhodování, stejně jako mechanismy opravných prostředků a kontroly, aby ti, kdož jsou účastníky právních vztahů, případně následně stranami sporu, měli oprávněný pocit, že se svého práva mohou zákonnými prostředky domáhat, mohou jej hájit a mohou jej vynutit stejně jako každý jiný účastník. Pojem rovnosti účastníků je dle mého názoru třeba chápat jako záruku jasných pravidel, nediskriminačního prostředí a rovného a svobodného přístupu ke spravedlnosti, a to bez ohledu na to, kým nebo čím daný účastník je nebo byl.

Obecný, ve společnosti rozšířený pocit takového přístupu ke spravedlnosti je pak známkou toho, že společnost je se svým vlastním řádem srozuměna a spokojena, neboť takové uspořádání je spravedlivé a také spravedlnost a dodržování práva je společností vynucováno.

V této práci popsané případy, kdy je princip rovnosti ohrožen, narušen či prolomen, lze pro futuro vyřešit buď judikatorně, nebo dílčími úpravami zákonných znění.

Z naznačených oblastí exekučního řízení, kdy je dle mého názoru v některých případech princip rovnosti účastníků narušen či prolomen, pak vnímám jako fatální narušení principu rovnosti případy, kdy je ke státu přistupováno s vyšší tolerancí a ex lege s garancí vyšších výhod a práv. Tuto nerovnováhu lze podle mne odstranit pouze tak, že stát nebude vůbec oprávněn podat návrh na nařízení exekuce k soudnímu exekutorovi ani návrh na zahájení výkonu rozhodnutí u soudu. Má-li stát zákonné oprávnění provádět sám své vykonávací řízení, pak nechť jej vykonává a zefektivňuje.

Je-li stát vůči jiným v postavení výhodném, a to bez ospravedlnitelného důvodu, pak naráží norma na limity lidských práv, demokratického zřízení a ústavních principů této země. Ve shora uvedeném případě nevnímám žádný logický důvod pro takové postavení státu a v tomto případě postrádám také pro takovou právní úpravu jakýkoli veřejný zájem.

Spravedlivé a rovné postavení účastníků by mělo být právními předpisy upravováno tak, aby bylo spíše definováno, zpřesně-

no a zakotveno takovým způsobem, aby obecné pojetí spravedlnosti a rovnosti bylo zachováno. Stát však v tomto případě ze zákona „zlepšil“ své postavení. Jeho účastnická práva jsou tak upravena výslovně a musí být dodržena. Z mého pohledu si tak stát usurpoval více práv, než mu dle ústavněprávních principů v exekučním řízení náleží, a dle mého tak narušil i obecný pocit ostatních účastníků ohledně rovnosti a rovného postavení, a tím obecný pocit, že spravedlnost je někomu dostupná a někomu ex lege dostupnější. Stát by měl být tím, kdo spravedlnost garantuje, a nikoli tím, kdo na ní parazituje.

Prameny:

Seznam použité literatury:

BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P. KŮHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 3 a násl.
PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl, část 1., 2008, část 2., str. 27, 44, 323*; PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl, část 2., 2004, str. 62–65, 130–132, 171, 176, 181.*

Seznam použitých rozhodnutí:

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 21 Cdo 961/2002
usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99
nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1648/10
nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 1996, sp. zn. IV. ÚS 264/95
usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 26. 7. 2013, sp. zn. 40 Co 555/2013
usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 12. 2004, č. j. 20 Cdo 1825/2003

Seznam použitých právních předpisů:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 120/2001 Sb. v platném znění (exekuční řád)
zákon č. 99/1963 Sb. v platném znění (občanský soudní řád)
zákon č. 40/2009 Sb. v platném znění
zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012 (NOZ)
zákon č. 396/2012 Sb.
zákon č. 286/2009 Sb.
zákon č. 303/2013 Sb.
vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů

Seznam internetových zdrojů:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>
www.ekcr.cz
www.fulsoft.cz

ODPOVĚDNOST STÁTU ZA NEZÁKONNÉ ROZHODNUTÍ SOUDNÍHO EXEKUTORA

Mgr. Vojtěch Příkopa* Úvod
advokátní koncipient

Ve vyspělých demokratických právních státech je běžné, že stát odpovídá za škodu způsobenou nezákonnými rozhodnutími svých orgánů a jejich nesprávným úředním postupem.¹ Nejinak je tomu i v České republice, když tato povinnost státu je zakotvena již na ústavní úrovni v čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.² Dle něho „*má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem*“. Na toto ustanovení potom v rovině obyčejného práva navazuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.³

Dle jeho § 3 odst. 1 stát odpovídá za škodu, kterou způsobily svým nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem státní orgány, právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, a orgány územních samosprávných celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě něho.

* Autor je externím doktorandem na katedře správního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a koncipientem v advokátní kanceláři BROŽ & PARTNER, advokáti. Dříve působil krátce také jako koncipient exekutorský.

¹ K tomu srov. i čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

² Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., dále také Listina nebo LZPS.

³ Dále také zákon o odpovědnosti za škodu nebo OdpŠk.

Za fyzickou osobu, jíž byl svěřen výkon *státní správy*, se dle ustanovení § 4⁴ považuje i *soudní exekutor*⁵ a jeho činnost potom za *úřední postup*. Obdobně jsou v témže ustanovení upraveny postavení a činnost *notáře*.

Právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou činností soudního exekutora při výkonu veřejné moci obsahovala donedávna dvě problematické otázky, a to zda je za škodu způsobenou touto činností odpovědný primárně soudní exekutor, nebo stát a zda je skutečně nesprávným úředním postupem soudního exekutora, v důsledku něhož vznikla škoda, i vydání nezákonného rozhodnutí. Právní věda a judikatura se přitom věnovaly pouze první z nich.

To, zda je za škodu způsobenou svou činností odpovědný primárně soudní exekutor dle § 32 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád,⁶ ve znění do 31. 12. 2012, nebo stát dle zákona o odpovědnosti za škodu, bylo definitivně vyřešeno až novelou § 32 odst. 1 exekučního řádu uskutečněnou zákonem č. 396/2012 Sb., kdy byla právní odpovědnost soudního exekutora za škodu způsobenou veřejnou mocí uvedena do souladu s obdobnou odpovědností notáře. Slovy důvodové zprávy k této novele bylo „*postaveno na jisto, že odpovědnost soudního exekutora nastupuje [až, pozn. V. P.] tehdy, pokud není dána odpovědnost státu podle zákona č. 82/1998 Sb.*“⁷

Tento krok zákonodárce lze považovat jak v rovině praktické, tak i teoretické za správný a důležitý, o čemž se bude možno v rámci shrnutí vývoje protichůdných právních názorů přesvědčit v následující kapitole. Druhá otázka však zůstala stále nezodpovězena, naopak v důsledku novely č. 396/2012 Sb. na byla ještě více na aktuálnosti.

Ta totiž promluvila důrazně do problematiky odpovědnosti za činnost exekutora ještě na jiném místě. Jak již bylo řečeno výše, zákon o odpovědnosti za škodu a ve shodě s ním i soudní judikatura⁸ považovaly před účinností novely veškerá pochy-

bení soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, kterými byla způsobena škoda, za nesprávný úřední postup. A to i tehdy, pokud byla škoda ve skutečnosti způsobena rozhodnutím.

Změnu v této věci však vyvolalo novelizované znění § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu, v němž je s účinností od 1. 1. 2013 stanoveno, že jednou z podmínek úspěšného uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím je i vyčerpání procesního prostředku v podobě *návrhu na zastavení exekuce*. Tímto doplněním tak získaly ještě více na síle argumenty pro závěr odlišný od toho soudní praxí doposud konstantně zastávaného. Analýze této otázky bude věnována druhá část tohoto článku.

Vývoj odpovědnosti za škodu způsobenou soudním exekutorem

Ačkoliv bylo tématu odpovědnosti za škodu způsobenou soudním exekutorem při výkonu veřejné moci, resp. tomu, zda za ni primárně odpovídá tento exekutor nebo stát, věnováno v právní vědě⁹ i judikatuře dostatek pozornosti, pro komplexnost textu bude jistě vhodné, pokud se o tomto problému zde taktéž telegraficky zmíním a jeho historii alespoň v krátkosti zopakuji.

Jedním z prvních rozhodnutí, které se této otázce věnovalo, byl rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 777/2003 ze dne 15. 5. 2003, v jehož odůvodnění bylo shrnuto, že „*za škodu soudního exekutora odpovídá stát, činnost exekutora, pokud jedná jako veřejný činitel, se považuje za úřední postup a za škodu, která tímto byla způsobena, odpovídá stát (srov. i důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb. k § 32)*“. Totožný závěr byl dovozen např. i v rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 62 Co 596/2007.

⁴ (1) *Za výkon státní správy podle § 3 odst. 1 písm. b) se považuje i sepsování veřejných listin o právních úkonech, zápisy skutečností do veřejného rejstříku provedené notářem podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob, úkony notáře jako soudního komisaře a úkony soudního exekutora, případně jeho zástupce, zanikl-li exekutorovi výkon exekutorského úřadu a je-li tímto zástupcem exekutorský kandidát, při výkonu exekuční činnosti, sepsování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního právního předpisu.*

(2) *Činnost notáře a soudního exekutora, případně jeho zástupce, zanikl-li exekutorovi výkon exekutorského úřadu a je-li tímto zástupcem exekutorský kandidát, podle odstavce 1 se považuje za úřední postup.*

⁵ Dále také exekutor.

⁶ Dále také exekuční řád.

⁷ Důvodová zpráva je dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CT1=0> [cit. 21. 12. 2014].

⁸ Za všechny srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 399/2012 ze dne 2. 5. 2012, v jehož odůvodnění je výslovně uvedeno, že „*[ú]kony soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti (nucený výkon exekučních titulů, který exekutor na základě pověření soudem provádí postupem podle ustanovení § 35 až 73 ex. ř.) představují úřední postup (§ 4 zák. č. 82/1998 Sb.)*“.

⁹ Srov. zejména NEZDAŘIL, A. Odpovědnost za škodu způsobenou soudním exekutorem. Právní rádce. 2/2009. Dostupné také na <http://pravni-radce.ihned.cz/c1-34764120-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-soudnim-exekutorem> [cit. 21. 12. 2014], nebo MAISNEROVÁ, B. Odpovědnost za škodu způsobenou soudním exekutorem. Komorní listy. Exekutorská komora České republiky. 2/2013, s. 32.

Nejvyšší soud se však v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 970/2006 ze dne 30. 7. 2008¹⁰ vyjádřil tak, že „[n]a rozdíl od § 57¹¹ zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), který ve srovnatelném případě (jde rovněž o tzv. úřední osobu) stanoví, že odpovědnost notáře přichází v úvahu, jen pokud nestanoví zvláštní právní předpis jinak (tímto o předpisem je právě zákon č. 82/1998 Sb.), exekuční řád nedává jednoznačnou prioritu (či dokonce výlučnost) odpovědnosti státu před odpovědností exekutora za činnost uvedenou v § 4 zákona. Ustanovení § 32¹² exekučního řádu je konstruováno poněkud odlišně [...]“. Nejvyšší soud po další argumentaci uzavřel, že za škodu způsobenou soudním exekutorem při výkonu veřejné moci odpovídá vedle státu též exekutor sám za podmínek § 32 exekučního řádu, a to s odůvodněním, že navzdory tomu, že tento závěr poněkud vybočuje z dosavadního celkového systému odpovědnosti státu za výkon veřejné moci, je v souladu s požadavkem na zvýšenou ochranu poškozeného.

Tento výklad byl kritizován přímo členem rozhodujícího senátu Nejvyššího soudu v této věci P. Vojtkem již v rámci odlišného stanoviska k tomuto rozsudku, a to v tom smyslu, že tato úvaha „pomíjí smysl právní úpravy odpovědnosti státu za škodu při výkonu veřejné moci a zcela vybočuje z logiky a celkového systému této odpovědnosti, v němž stát odpovídá za veškerou činnost státních orgánů i tzv. úředních osob [...]“.¹³

Nakonec do věci vstoupil zákonodárce novelou č. 396/2012 Sb., již uvedl formulaci § 32 odst. 1 exekučního řádu do souladu s § 57 odst. 1 notářského řádu, a od 1. 1. 2013 tak platí, že za exekuční činnost soudního exekutora je primárně odpovědným stát s možností následného regresu vůči soudnímu exekutorovi.

Zajímavou je však skutečnost, že totožný závěr zastával ještě před tímto datem ve své rozhodovací praxi kárný senát Nejvyššího správního soudu, který o primární odpovědnosti státu hovořil dokonce explicitně.¹⁴

Lze shrnout, že zákonodárce poskytl Nejvyššímu soudu snad dostatečný podnět pro změnu jeho kritizované rozhodovací praxe v této věci.

Odpovědnost za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora

Dle § 4 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu se činnost soudního exekutora považuje za úřední postup. Na základě tohoto konstatování je běžně přijímán názor, že „je tak vyloučena odpovědnost exekutora za nezákonné rozhodnutí, i když řada výsledků činnosti exekutora nepochybně má charakter rozhodnutí (např. příkaz k úhradě nákladů exekuce, exekuční příkaz, usnesení o zastavení exekuce). Náhrada škody způsobené exekutorem se tak nese v režimu odpovědnosti za nesprávný úřední postup“.¹⁵

Zákonodárce si byl té skutečnosti, že soudní exekutor vydává v rámci exekučního řízení stejně jako notář jakožto soudní komisař množství rozhodnutí, v jejichž důsledku může vzniknout škoda, jistě vědom, proč však přistoupil k zakotvení pravidla, že i vydání rozhodnutí je v těchto dvou případech úředním postupem, je otázkou. Z teoretického pohledu se jedná o právní fikci, kdy se na fingovanou skutečnost, o níž je známo, že neexistuje, z praktických důvodů přihlíží, jako by existovala,¹⁶ a zpravidla je v zákoně uvozena slovy *považuje se za nebo hledí se na*.¹⁷ Diskutabilní je také to, jaký praktický účel mohl v této úpravě zákonodárce vůbec spatřovat.

K tomu P. Vojtek uvádí, pohříchu však pouze v případě notářů v postavení soudních komisařů, že jelikož tito vydávají jménem soudu prakticky všechna rozhodnutí v dědickém řízení, je významnou část činnosti notáře, za kterou odpovídá stát, třeba posuzovat též z hlediska odpovědnosti za škodu způsobenou

¹⁰ Na tomto právním závěru Nejvyšší soud již setrval, srov. zejména rozsudek sp. zn. 20 Cdo 57/2007 ze dne 24. 9. 2009, rozsudek sp. zn. 25 Cdo 2346/2010 ze dne 28. 2. 2013 a rozsudek sp. zn. 25 Cdo 1361/2012 ze dne 26. 6. 2014.

¹¹ (1) *Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, notář odpovídá žadateli, klientovi nebo účastníkovi za újmu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem činnosti notáře. Notář odpovídá za újmu způsobenou těmito osobám i tehdy, byla-li způsobena v souvislosti s výkonem činnosti notáře jeho pracovníkem; případná odpovědnost podle pracovní právních předpisů tím není dotčena.*

¹² § 32 odst. 1 exekučního řádu zněl do 31. 12. 2012 takto: „Exekutor odpovídá za škodu tomu, komu ji způsobil v souvislosti s činností podle tohoto zákona. Exekutor odpovídá za škodu i tehdy, byla-li škoda způsobena při výkonu exekuční nebo další činnosti jeho zaměstnancem; případná odpovědnost této osoby podle zvláštních předpisů tím není dotčena.“

¹³ Tentýž autor tento počin Nejvyššího soudu dále ve svém komentáři k zákonu č. 82/1998 Sb. hodnotí jako těžko zdůvodnitelnou nerovnost v postavení notáře a soudního exekutora. Jeho postoj je k onomu rozhodnutí však mnohem smířlivější než v rámci odlišného stanoviska. Viz VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Komentář k § 4. Obdobný názor srov. MAISNEROVÁ, B. Op. cit. s. 35.

¹⁴ Viz rozhodnutí sp. zn. 14 Kse 2/2010 ze dne 6. 12. 2010, totožně i pozdější rozhodnutí sp. zn. 14 Kse 6/2013 ze dne 23. 6. 2014.

¹⁵ MAISNEROVÁ, B. Op. cit. s. 33.

¹⁶ Srov. např. KNAPPOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 177.

¹⁷ Viz <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecna/> [cit. 23. 12. 2014]. Ústavní soud o právní fikci hovoří v usnesení sp. zn. IV. ÚS 162/96 ze dne 9. 9. 1996 tak, že „[p]rávní fikcí obecně je třeba rozumět zákonnou konstrukci určitého stavu, ze kterého se v právním předpisu vychází, i když je jinak zřejmé, že neodpovídá skutečnosti“.

nou nezákonným rozhodnutím, a to i přesto, že stávající znění zákonného ustanovení tomu přímo neodpovídá.¹⁸

Obdobně je možno (a nutno) pohlížet i na soudní exekutory, kteří v exekučním řízení vykonávají tutéž činnost, kterou při výkonu rozhodnutí, jež je obdobou řízení exekučního, vykonává soud v rámci občanského soudního řízení. Pokud by však v důsledku nezákonného rozhodnutí vydaného při výkonu rozhodnutí realizovaného soudem vznikla škoda, podle zákona o odpovědnosti za škodu se na věc nebude nahlížet jako na nesprávný úřední postup, nýbrž jako na běžné nezákonné rozhodnutí se všemi důsledky z toho plynoucími. Jinými slovy řečeno, na tutéž činnost zákon nahlíží při dvou obdobných situacích vždy jinak, přičemž jediným rozlišujícím hlediskem je orgán, resp. osoba, která tuto vykonává. Takové řešení je však v příkrém rozporu s principem bezrozpornosti právního řádu, kdy je třeba vycházet z premisy, že stejně se má upravovat stejně.¹⁹

Proto je třeba se ptát, zda je tato legislativní úprava, resp. její výklad žádoucí, a to navíc s ohledem na to, že dle § 28 exekučního řádu se úkony exekutora považují za úkony exekučního soudu a dle § 52 se pro exekuční řízení užijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.²⁰

V důsledku novely provedené zákonem č. 396/2012 Sb. byl totiž § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu doplněn tak, že jednou z podmínek úspěšného uplatnění nároku v důsledku škody způsobené nezákonným rozhodnutím je i vyčerpání procesního prostředku v podobě *návrhu na zastavení exekuce*.²¹ Jediným, proti čemu lze potom brojit návrhem na zastavení exekuce, je pak zřejmě exekuční příkaz jako rozhodnutí sui generis (viz dále).

Z této novelizované právní úpravy tak lze dovozovat vůli zákonodárce dělit i odpovědnost státu za škodu způsobenou

soudním exekutorem podle toho, zda byla způsobena nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. S ohledem na předpoklad racionálního zákonodárce by se totiž jevilo velmi nepravděpodobným, kdyby chtěl do zákona zanést ustanovení, které by nemělo být vůbec aplikováno.

Slovy F. Melzera: „[s] racionální právní úpravou není slučitelná tvorba ustanovení, pro které není žádný aplikační prostor. Taková legislativní činnost je zbytečná, a proto je v rozporu s předpokladem racionálního zákonodárce.“²² Jinými slovy řečeno, zákony se mají aplikovat tak, aby se ostatní normy nestaly obsoletní.

Na věci tak nemůže změnit nic ani to, že ve zvláštní části důvodové zprávy k novele uskutečněné zákonem č. 396/2012 Sb. tato změna není vůbec zmíněna. To proto, že toto doplnění bylo uskutečněno až v rámci legislativního procesu. Původní vládní návrh tuto úpravu totiž neobsahoval.²³

Za tohoto stavu však vzniká kolize s § 4 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu. Tato je však řešitelná za použití teleologické redukce,²⁴ jelikož zmíněné ustanovení vzhledem k uvedené argumentaci zahrnuje větší materii, než na kterou skutečně dopadá, když mimo toto ustanovení by měla stát právě nezákonná rozhodnutí vydaná soudním exekutorem. Pouze v tomto případě totiž nehrozí, že některé z ustanovení zákona o odpovědnosti za škodu bude obsoletní a zároveň zůstane plně zachován jejich smysl a účel.

V důsledku toho by nicméně mohlo být namítáno, že zákon o odpovědnosti za škodu odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora nikde neupravuje, čímž vzniká mezera v zákoně. Ta je však pouze zdánlivá.

K vyplnění této zdánlivé mezery poslouží pouze extenzivní interpretace pojmu občanské soudní řízení v § 5 odst. 1 záko-

¹⁸ VOJTEK, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Komentář k § 4.

¹⁹ Autoři komentáře k exekučnímu řádu v této úpravě dokonce spatřují zúžení či omezení odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci, viz KASÍKOVÁ, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 138. Tento závěr však neplatí, odpovědnost za činnost soudního exekutora je stále tatáž, pouze by se veškerá označovala jako nesprávný úřední postup. Jinými slovy, šíře odpovědnosti by zůstávala stále zachována. Lišily by se však podmínky, za nichž by bylo možno ji uplatnit.

²⁰ Totéž duplicitně obsahuje i § 55b odst. 1 exekučního řádu, v němž je stanoveno, že „při rozhodování postupuje exekutor obdobně podle občanského soudního řádu. Exekutor při rozhodování činí úkony, které v řízení o výkon rozhodnutí přísluší soudu prvního stupně“.

²¹ V kontextu § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu snad lze o návrhu na zastavení exekuce hovořit jako o kvaziopravném prostředku, jelikož tento změnou exekučního řádu fakticky nahradil odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, namísto kterého exekuční soudy vydávají pouhé *pověření*, které není rozhodnutím (srov. § 43a odst. 5 exekučního řádu, komentář k němu viz KASÍKOVÁ, M. a kol. Op. cit. s. 254). Nejvyšší soud se o tomto procesním úkonu potom zmiňuje jako o standardním způsobu ochrany proti nezákonné exekuci, viz rozsudek sp. zn. 25 Cdo 1361/2012 ze dne 26. 6. 2014.

²² MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 146.

²³ Do zákona se dostala až v důsledku komplexního pozměňovacího návrhu ústavněprávního výboru ze dne 23. 4. 2012, sněmovní tisk 537/3, v čemž lze spatřit důvod, proč tato změna není zanesena do důvodové zprávy. Viz <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=537&ct1=3> [cit. 23. 12. 2014].

²⁴ K teleologické redukci viz MELZER, F. Op. cit. s. 248 a násl. Tu autor vysvětluje jako nástroj dotváření práva, kdy na určitý skutkový stav není aplikováno ustanovení zákona, přestože tento skutkový stav spadá do jádra pojmu tohoto ustanovení. Jedná se o nalézání práva *contra verba legis*.

na o odpovědnosti za škodu. Jak bylo totiž dovozeno výše, pro exekuční řízení se občanský soudní řád dle § 52 exekučního řádu používá přiměřeně. Dle mého názoru proto není důvodu, aby s ohledem na povahu činnosti v rámci exekučního řízení jako prvku výkonu soudní moci bylo na tuto pohlíženo odlišnou optikou. Naopak z materiálního hlediska se jedná o totéž. *De lege ferenda* by bylo nicméně vhodné do § 5 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu exekuční řízení zahrnout výslovně.

Tuto úvahu stran odpovědnosti státu i za nezákonné rozhodnutí vydané soudním exekutorem potom doplňuje i formálně systematický argument, jelikož úprava § 8 odst. 3 je v rámci zákona o odpovědnosti státu zařazena pod nadpis nezákonné rozhodnutí. S ohledem na to, že „[n]adpis je integrální součástí právního předpisu, kterým zákonodárce vyjadřuje, že se určitá ustanovení vztahují k určité věci a že spolu obsahově souvisejí. Zařazení do různých částí naproti tomu dává najevo opak“.²⁵

Problémem však může být otázka, které jsem se dotkl již o několik odstavců výše, a to proti jakým rozhodnutím lze vůbec návrhem na zastavení exekuce brojit. Komentářová literatura konstantně uvádí, že „[r]ozhodnutím exekutora je exekuční příkaz vydaný podle § 47, příkaz k úhradě nákladů exekuce²⁶ podle § 88 a jsou jím i usnesení vydávaná exekutorem v souladu s § 55b a § 52 odst. 2 v průběhu exekuce [např. usnesení o příklepu, u něhož je vzhledem k § 238a odst. 1 písm. e) OSŘ i přípustné dovolání]“.²⁷

Jelikož je proti usnesením vydávaným soudním exekutorem podle § 55b a § 52 odst. 2 exekučního řádu opravným prostředkem odvolání a vůči příkazu k úhradě nákladů exekuce námitky, je nutno dovodit, že návrh na zastavení exekuce může být procesní obranou pouze proti exekučnímu příkazu.²⁸

To však nic nemění na tom, že i na ostatní rozhodnutí, tedy usnesení a příkazy k úhradě nákladů exekuce, je nutno vztáh-

nout argumentaci uvedenou výše. V případě, že by v důsledku jejich vydání vznikla škoda, budou tak tato muset být posuzována jako nezákonná rozhodnutí, a nikoliv potom jako nesprávný úřední postup.²⁹ Podle mého názoru totiž není jediného rozumného důvodu, proč by měla tato rozhodnutí podléhat jinému režimu, než kterému podléhají všechna ostatní. Nadto, pokud zákon vyžaduje vyčerpání tzv. kvaziopravného prostředku vůči exekučnímu příkazu, tím spíše je nutno vyžadovat vyčerpání opravných prostředků běžných i u jiných rozhodnutí.

Povaha činnosti soudního exekutora

S ohledem na výše uvedenou argumentaci potom působí v § 4 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu poněkud nepatřičně také skutečnost, že veškerá činnost soudního exekutora se považuje za výkon státní správy.

Pokud se na věc podíváme v historickém kontextu, tak tato právní konstrukce se při vzniku zákona vztahovala pouze na činnost notáře, který v té době ještě neměl v rámci dědickeho řízení takové kompetence jako nyní. Však také tehdejší odborná literatura konstatovala, že sepsování veřejných listin o právních úkonech a úkony notáře jako soudního komisaře byly za výkon státní správy označeny pouze pro účely tohoto zákona.³⁰

V průběhu času však byla na notáře přesunuta v rámci dědickeho řízení takřka veškerá rozhodovací činnost. Tato změna se ovšem v úpravě zákona o odpovědnosti za škodu nikterak neprojevila, naopak stejná konstrukce byla zákonodárcem nevhodně zvolena i pro soudní exekutory.³¹ Proto tedy rozhodně nelze souhlasit se závěrem, že exekuční činnost soudního exekutora je výkonem státní správy.³² Činnost soudního exekutora dle exekučního řádu je samozřejmě výkonem soudnictví, resp.

²⁵ MELZER, F. Op. cit. s. 137.

²⁶ K tomu srov. separátní votum Elišky Wagnerové k nálezu sp. zn. IV. ÚS 630/03 ze dne 25. 11. 2004, v němž se uvádí, že „[p]říkaz k úhradě nákladů exekuce je zákonem (exekučním řádem) konstruován tak, že vykazuje jak formálně, tj. strukturou, tak obsahově – materiálně (tj. co do stanovení charakteru a rozsahu povinností) všechny znaky autoritativního mocenského rozhodnutí, ukládajícího povinnému peněžité plnění“.

²⁷ KASÍKOVÁ, M. a kol. Op. cit. s. 138.

²⁸ Je nutno připustit, že návrhem na zastavení exekuce lze brojit i proti neoprávněně vedenému exekučnímu řízení. Za této situace by se však jednalo o *nesprávný úřední postup* buď soudního exekutora, nebo exekučního soudu, jelikož pověřený vydávaný dle § 43a exekučního řádu není rozhodnutím. Pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem navíc zákon o odpovědnosti za škodu podmínkou vyčerpání návrhu na zastavení exekuce nestanoví.

²⁹ Ke stejnému závěru, avšak za použití odlišné argumentace, docházejí i autoři komentáře k exekučnímu řádu. Ti dospívají k tomu, že odpovědnost státu za činnost soudního exekutora je § 4 zákona o odpovědnosti státu omezena, přičemž dovozují, že „nárok na náhradu škody lze uplatnit přímo na základě čl. 36 odst. 3 LPS. O takové přímé aplikaci se zřejmě dá uvažovat u škody vzniklé nezákonným rozhodnutím (zřejmě za shodných podmínek jako v § 7 a 8 OdpŠk) [...]“. KASÍKOVÁ, M. a kol. Op. cit. s. 138.

S ohledem na argumentaci uvedenou v tomto článku se s tímto odůvodněním neztotožňuji, jelikož řešení, dle mého názoru, obsahuje již sám zákon o odpovědnosti státu za škodu.

³⁰ ČERVENÁ, R. Nová právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Bulletin advokacie. 8/1998, s. 25 a násl. Totožně se vyjadřuje i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku sp. zn. 4 As 23/2009 ze dne 19. 8. 2009.

³¹ Dle zvláštní části důvodové zprávy k exekučnímu řádu s nepřesvědčivým odůvodněním, že „[p]rotože úkony exekutora se považují za úkony soudu, je třeba doplnit i příslušná ustanovení zákona o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci“.

Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0> [cit. 23. 12. 2014].

³² Tento mylný závěr je konstатовán v článku MAISNEROVÁ, B. Op. cit. s. 33.

moci soudní, přičemž za výkon státní správy se pro účely zákona o odpovědnosti státu za škodu pouze (nesprávně) považuje. Shrnuto slovy kárného senátu Nejvyššího správního soudu, „*exekučním řádem přenesl stát část výkonu své moci – specificky moci soudní, již je třeba rozumět soudní řízení počínaje nalézacím až po řízení vykonávací – na soudní exekutory*“.³³ Pokud by se měla některá činnost soudního exekutora považovat za výkon státní správy, potom by to snad mohlo být pouze sepisování exekutorských zápisů.

V té souvislosti by bylo *de lege ferenda* vhodnější, pokud by byla v § 3 zákona o odpovědnosti za škodu vytvořena pro notáře a soudní exekutory vedle státních orgánů, fyzických a právnických osob, kterým byl svěřen výkon státní správy, a územních samosprávných celků při výkonu státní správy (jako přenesené působnosti) další zvláštní kategorie vykonavatelů veřejné moci.

Závěr

V předchozích odstavcích jsme se mohli přesvědčit, že úprava odpovědnosti za škodu způsobenou soudním exekutorem v rámci jeho exekuční činnosti doznala dvou docela významných změn. Z teoretického pohledu je obě nutno přivítat. Lze očekávat, že s první z nich, tedy s tím, že i za škodu způsobenou soudním exekutorem je primárně odpovědným stát, se aplikační praxe vypořádá bez větších obtíží. O to zajímavějším bude sledovat, jaký postoj zaujmou soudy ke změně druhé obsažené v § 8 odst. 3 *in fine* zákona o odpovědnosti státu za škodu. Jsem přesvědčen, že argumentů pro opuštění stávajícího názoru mají jenom na základě závěrů uváděných právní vědou k dispozici dostatek.

Seznam literatury:

články v odborných časopisech:

ČERVENÁ, R. Nová právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. *Bulletin advokacie*. 8/1998, s. 24.

MAISNEROVÁ, B. Odpovědnost za škodu způsobenou soudním exekutorem. *Komorní listy. Exekutorská komora České republiky*. 2/2013, s. 32.

NEZDAŘIL, A. Odpovědnost za škodu způsobenou soudním exekutorem. *Právní rádce*. 2/2009. Dostupné také na <http://prav-niradce.ihned.cz/c1-34764120-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-soudnim-exekutorem> [cit. 21. 12. 2014].

komentáře:

KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 960.

VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 384.

monografie:

MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 304.

Seznam judikatury:

Ústavní soud

usnesení sp. zn. IV. ÚS 162/96

nález sp. zn. IV. ÚS 630/03

Nejvyšší soud

rozsudek sp. zn. 25 Cdo 970/2006

rozsudek sp. zn. 20 Cdo 57/2007

rozsudek sp. zn. 25 Cdo 2346/2010

rozsudek sp. zn. 28 Cdo 399/2012

rozsudek sp. zn. 25 Cdo 1361/2012

Nejvyšší správní soud

rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 14 Kse 2/2010

rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 14 Kse 6/2013

Krajský soud v Českých Budějovicích

rozsudek sp. zn. 6 Co 777/2003

Městský soud v Praze

rozsudek sp. zn. 62 Co 596/2007

³³ Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 14 Kse 2/2010 ze dne 6. 12. 2010.

PŘÍKAZNÍ SMLOUVA

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
prorektor Akademie Sting

Příkazní smlouva je upravena novým českým občanským zákoníkem v ustanoveních § 2430-2444 v rámci úpravy závazků ze smluv příkazního typu. Mezi těmito smlouvami lze též najít Zprostředkování, Komisi, Zasílatelství a Obchodní zastoupení.

Co se týká příkazu, je důvodová zpráva k občanskému zákoníku (účinnému k 1. 1. 2014) připravená v době, kdy byla zpracována osnova předpisu, poměrně stručná. Uvádí: „Osnova odstraňuje dosavadní neúčelnou duplicitu občanskoprávní příkazní smlouvy a obchodní smlouvy mandátní a zavádí jediný smluvní typ odpovídající standardnímu pojetí příkazní smlouvy.“

Před účinností dnešního občanského zákoníku byla příkazní smlouva obsažena v předchozím občanském zákoníku a pro obchodněprávní vztahy byla koncipována smlouva mandátní. Mandátní smlouvu přitom zákoníky kontinentálního práva neupravovaly a neupravují. Mandátní smlouvu neznal před vydáním obchodního zákoníku ani náš dřívější zákoník mezinárodního obchodu.

Smlouvu příkazní lze obecně charakterizovat jako smlouvu o vynaložení úsilí, nikoli smlouvu o výsledku; z této podstaty musíme vycházet.

Ustanovení § 2438 odst. 2 občanského zákoníku totiž určuje, že příkazce poskytne odměnu, i když výsledek nenastal, ledaže byl nezdár způsoben tím, že příkazník porušil své povinnosti. To platí i v případě, že splnění příkazu zmařila náhoda, ke které příkazník nedal podnět.

Příkazce složí na žádost příkazníkovi zálohu k úhradě hotových výdajů a nahradí mu náklady účelně vynaložené při provádění příkazu, byť se výsledek nedostavil.

Základní ustanovení

Základní ustanovení je poměrně stručné. Uvádí, že příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. Příkazce poskytne příkazníkovi odměnu, byla-li ujednána nebo je-li obvyklá, zejména vzhledem k příkazcovu podnikání.

Přitom je určeno, že obstará-li někdo určité záležitosti jako podnikatel, má povinnost, byl-li o obstarání takové záležitosti požádán, dát druhé straně bez zbytečného odkladu výslovně najevo, zda na sebe obstarání záležitosti bere, nebo ne; jinak nahradí škodu tím způsobenou. To je významná povinnost, která je pro podnikatele stanovená, poskytující druhé straně poznatek o tom, zda může, či nikoli, s obstaráním počítat.

Tato povinnost (tj. dát druhé straně bez zbytečného odkladu najevo) se nevztahuje na podnikatele obecně, ale na takové podnikatele, jež obstarávají takové záležitosti.

Vztahuje se to také na podnikatele podnikající podle zvláštního předpisu, tj. zejména na advokáty, notáře, exekutory, daňové poradce, autorizované inženýry. Přitom tato povinnost zahrnuje nejen příkazní smlouvu, ale i další smlouvy příkazního typu - zprostředkovatelské, komisionářské, zasílatelské, o obchodním zastoupení (k tomu viz literatura 13 – D. Uhlíře).

Při porušení této povinnosti lze využít ustanovení o odpovědnosti za škodu tak, jako při porušení jiné povinnosti stanovené zákonem.

Při obstarání záležitosti příkazce prováděním právních jednání na základě plné moci se může jednat např. o zastupování před soudy, stálými rozhodčími soudy, při obchodním jednání, při uzavírání smluv apod. Zde půjde zásadně o jednání úplatné. Úplata u některých jednání může být přitom určena v jiných předpisech; příkladem takového předpisu je vyhláška č. 177/1996 Sb. v úplném znění – tzv. advokátní tarif.

Typické jsou pro využití tohoto smluvního typu právě smlouvy uzavírané mezi advokátem a jeho klientem, smlouva mezi majitelem a správcem jeho majetku. „Patří sem i smlouvy uzavřené mezi notáři, patentovými zástupci, daňovými poradci či exekutory a jejich příkazníky a smlouvy o výkonu funkce člena obchodní korporace.“ (liter. 13 – D. Uhlíře) Kromě obecné úpravy v občanském zákoníku mohou pak zvláštní úpravu obsahovat jiné předpisy (např. zákon o obchodních korporacích).

K úpravě příkazu jsou pak zvláštními úpravami i smluvní typy: smlouva o zprostředkování, smlouva komisionářská, smlouva zasílatelská (k tomu viz lit. 5 – K. Marka) a smlouva o obchodním zastoupení (viz lit. 3 – V. Horáčka). Jinou obstarávanou činností může být např. i sledování pohybu na trhu zboží a na něm používaných nezapsaných označení, obstarání stavebního povolení apod.

Smlouva příkazní nemá předepsanou písemnou formu. Je-li však potřebná plná moc a je-li obsažena přímo v příkazní smlouvě, pak bude příkazní smlouva písemná. Povinnost uzavřít smlouvu v písemné formě mohou pro určené případy upravovat i jiné předpisy (např. zákon o advokacii).

Bude-li příkazcem spotřebitel, bude se smluvní vztah řídit ustanoveními o spotřebitelských smlouvách.

Vzhledem k tomu, že smlouva o dílo, jak byla dříve v obchodním zákoníku koncipována, nezahrnovala provedení všech činností, ale zahrnovala jen činnosti hmotně zachycené, využívalo se dřívější smlouvy mandátní (u které šlo o zařízení obchodní záležitosti obecně) velmi široce; pokud se nesjednával kontrakt inominátní.

Dnes se podle občanského zákoníku použije smlouvy o dílo na činnosti, které nemusí být hmotně zachycené. Určitý rozsah různých předmětů plnění půjde tedy provést podle smlouvy o dílo. I tak ovšem bude prostor pro realizaci smlouvy příkazní značně široký.

Obstarání záležitosti

Příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností; použije přitom každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, jakož i takového, který se shoduje s vůlí příkazce. Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.

Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti.

V dřívější úpravě mandátní smlouvy zákon výslovně neřešil, zda do rámce mandatářových povinností patří i upozornění mandanta na to, že udílené pokyny nejsou správné nebo vhodné. Tuto povinnost však bylo možno dovodit z mandatářovy profesní odpovědnosti, při níž musel postupovat s odbornou péčí a jednat v zájmu mandanta.

K řešení této otázky dnes přispívá ustanovení § 2433. Obdrží-li příkazník od příkazce pokyn zřejmě nesprávný, upozorní ho na to a splní takový pokyn jen tehdy, když na něm příkazce trvá.

Příkazník provádí obstarání osobně. Může si však provedení zajistit subdodatelsky. Příkazní smlouva tedy nemá osobní charakter. V této situaci nese příkazník stejnou odpovědnost jako při obstarání osobním.

Příkazní smlouva pak může obsahovat i výslovné dovození toho, aby si příkazník ustanovil náhradníka, anebo může nastat

i situace, kdy je náhradník nezbytně nutný. Jestliže by příkazník provedl volbu náhradníka chybně, pak nese odpovědnost za škodu z takové volby. Příkazce pak nahradí příkazníkovi škodu, která mu vznikla v souvislosti s plněním příkazu. Vztah mezi příkazníkem a jeho náhradníkem bude též podřízen příkazní smlouvě. Náhradník přitom plní stejné povinnosti jako příkazník. Pokud by se jednalo o substituci nedovolenou, pak příkazník odpovídá příkazci tak, jakoby příkaz prováděl sám.

Zavázal-li se příkazník provést příkaz bezplatně, nahradí mu příkazce škodu, kterou příkazník utrpěl při plnění příkazu náhodou. Příkazníkovi však nenáleží více, než by mu bylo náleželo jako obvyklá odměna, která by byla ujednána.

Smluvně je přitom vhodné dohodnout, jaké věci a informace předá příkazce příkazníkovi, i když může být zřejmé již z povahy věci, jaké věci a informace jsou třeba příkazcem příkazníkovi předat.

Není-li smluvního ujednání, pak také z povahy věci může plynout, jaké věci a informace jsou součástí obstarání příkazníka.

Obdobné ustanovení, které měla právní úprava mandátní smlouvy, týkající se právního jednání (dříve právních úkonů) obsahuje i následně uvedené ustanovení v právní úpravě smlouvy příkazní (§ 2439). Vyžaduje-li obstarání záležitosti, aby příkazník za příkazce právně jednal, vystaví příkazce příkazníkovi včas plnou moc.

Není-li plná moc ve smlouvě obsažena, nenahrazuje ji ujednané převzetí povinnosti příkazce jednat jménem příkazníka; to platí i v případě, že třetí osoba, se kterou příkazník právně jedná, o této povinnosti ví. V průběhu obstarávání záležitosti příkazník podá příkazci na jeho žádost zprávy o postupu plnění příkazu a převede na příkazce užitek z prováděného příkazu; po provedení příkazu předloží příkazci vyúčtování. Jestliže příkazce o zprávu nepožádá, podá ji příkazce tehdy, jestliže by došlo ke změně původních okolností a také zejména tehdy, pokud by se jevílo potřebné odchýlit se od původního příkazu.

Příkazník však může žádat po příkazci zálohu. Rozlišuje se přitom záloha na hrazení výdajů (např. na cestovné a poplatky) a záloha na odměnu. Není přitom vyloučeno poskytnutí zálohy i opakovaně. Zálohy musí být pochopitelně vyúčtovány. Tuto problematiku je vhodné smluvně upravit.

Ukončení smluvního vztahu

Závazky z příkazní smlouvy zanikají pochopitelně obecnými způsoby zániku závazků (žádoucí je zejména včasné a řádné plnění); občanský zákoník zná pak i způsoby zvláštní.

Podle občanského zákoníku může příkazce smlouvu kdykoli vypovědět. Výpověď nemusí být jakkoli odůvodněná. Příkazník může příkaz vypovědět nejdříve ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena. Vypoví-li příkazník příkaz před obstaráním záležitosti, kterou byl zvláště pověřen, nebo s jejímž obstaráním začal podle všeobecného pověření, nahradí škodu z toho vzešlou podle obecných ustanovení.

Závazek z příkazu zaniká smrtí příkazce i smrtí příkazníka. Obdobně to platí pro případ, zanikne-li právnická osoba, aniž má právního nástupce.

Příkazce může příkaz odvolat „podle libosti“ (§ 2443). Zákon určuje, že pak nahradí příkazníkovi náklady, které do té doby měl, a škodu, pokud ji utrpěl, jakož i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka.

Při zániku příkazu odvoláním, výpovědí, anebo smrtí zařídí příkazník vše, co nesnese odkladu, dokud příkazce nebo jeho právní nástupce neprojeví jinou vůli. Tím se oprávněně šetří zájmy příkazce, u kterého by jinak tyto jeho oprávněné zájmy mohly být poškozeny.

Povinnost zaříditi vše, co neunes odkladu, je výslovně upravena jen na případy zániku příkazu odvoláním, výpovědí nebo smrtí příkazce. Zmocněnec podle plné moci má přitom povinnost k neodkladnému jednání jen v případech smrti zmocnitele a vypovězení zmocnění zmocnitelem. Povinnost příkazníka a zmocněnce a případy, na které se vztahují, lze však upravit smluvně.

Je třeba si všimnout, že při odvolání příkazu příkazcem hradí tento i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka. Při výpovědi dané příkazníkem přiměřenou odměnu zákon výslovně neurčuje. Bylo by však zřejmě možné smluvně upravit, za jakých podmínek by taková úhrada možná byla.

Kromě obecných a zvláštních způsobů zániku závazků určených v občanském zákoníku je třeba pamatovat na situace určené jinými právními předpisy, např. v zákonu o insolvenčním řízení. V předvídaných případech je zde totiž upraven „zánik příkazů a plných mocí“.

Poslední ustanovení pod nadpisem Příkaz (§ 2444) pak předvidá přiměřené použití ustanovení o příkazu na případy, kdy má někdo podle smlouvy nebo podle jiných ustanovení zákona povinnost zaříditi záležitost na účet jiného.

Při rekodifikačních legislativních pracích bylo zvažováno, zda by mandátní smlouvu upravenou v obchodním zákoníku bylo možno ze zákonného textu „vypustit“ a „vystačit“ jen s úpravou smlouvy příkazní. Zvažované řešení bylo přijato a zdá se, že absence smluvního typu mandátní smlouvy nebude negativně pocítována.

Ustanovení § 3028 občanského zákoníku určuje, že se tímto zákonem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí účinnosti. Tento zákon č. 89/2012 Sb. přitom nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014.

Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

To v zásadě znamená, že mandátní smlouvy uzavřené do 31. 12. 2013 se budou řídit obchodním zákoníkem, a to případně ještě i poměrně dlouho, a teprve příkazní smlouvy uzavřené od 1. 1. 2014 se řídí zákoníkem občanským.

Občanskoprávní úprava je zásadně dispozitivní. Ustanovení § 1 odst. 2 totiž určuje: Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Toho je možno vhodně využít a koncipovat konkrétní smluvní vztah odchylně od zákona tak, aby naplnila vůli obou smluvních stran. Upravit lze pak i otázky zákonem neřešené.

Seznam literatury:

- 1/ Dědič, J. a kol.: *Obchodní zákoník, komentář, díl. IV.*, Polygon Praha 2002.
- 2/ Eliáš, K.; Zuklínová, M.: *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*, Linde Praha, a.s., Praha 2001.
- 3/ Horáček, V.: *Obchodní zastoupení*, ve Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J.: *Občanský zákoník, Komentář, Svazek V*, Praha, Wolters Kluwer, 2014, 1700 s.
- 4/ Marek, K.: *Smluvní obchodní právo. Kontrakty*, 4. aktualizované a rozšířené vydání, Masarykova univerzita, Brno 2008.
- 5/ Marek, K.: *Smlouva o zprostředkování, smlouva komisionářská, smlouva zasílatelská*, ve Švestka, J.; Dvořák, J.;
- 6/ Fiala, J.: *Občanský zákoník, Komentář, Svazek V*, Praha, Wolters Kluwer, 2014, 1700 s.
- 7/ Ovečková, O. a kol.: *Obchodný zákoník, Komentář*, 2. vydání, Bratislava, Iura Edition, 2005.
- 8/ Pelikánová, I.: *Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu*, *Právní rozhledy*, č. 18/2007.
- 9/ Raban, P.; Kryml, L.: *Závazky ze smluv příkazního typu*, ve Raban, P. a kol.: *Občanské právo hmotné, Závazkové právo*, Brno, Václav Klem, 2014, 528 s.
- 10/ Suchoža, J.: *Kľukaté cesty procesu rekodifikácie súkromého práva v Slovenskej republike, sborník Právo a obchodovanie*, UPJŠ Košice, 2008.
- 11/ Suchoža, J.; Babčák, V.; Husár, J. a kol.: *Obchodný zákoník, komentár*, EUROUNION Bratislava, 2007.
- 12/ Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník, komentář*, 12. vydání, C. H. Beck, 2010.
- 13/ Uhlíř, D.: *Závazky ze smluv příkazního typu, Příkaz*, ve Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J.: *Občanský zákoník, Komentář, Svazek V*, Praha, Wolters Kluwer, 2014, 1700 s.

JUDIKÁT NEJVYŠŠÍHO SOUDU V OTÁZCE STŘETU INSOLVENCE S EXEKUCÍ

Mgr. Jaroslav Kocinec, LL.M.

soudní exekutor
Exekutorského úřadu Frýdek-Místek

Nejvyšší soud dne 23. října 2014 vydal rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 3182/2014. Rozhodnutí, které je od počátku odbornou insolvenční veřejností hojně prezentováno a kterým již bývá insolvenčními správci čteně argumentováno. Tento článek má však za úkol podrobně a kriticky analyzovat daný judikát jak z formální, tak materiální stránky a zároveň zmínit možné praktické dopady a problémy na souběh insolvence s exekucí.

Senát Nejvyššího soudu České republiky složený z předsedy senátu JUDr. Mojžíry Putny a soudců JUDr. Zbyňka Poledny a JUDr. Jiřího Doležálky provedl pouze níže přesně citované právní posouzení věci.

Zprvė konstatoval tyto zásady insolvenčního řízení: a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Jiné zásady senát necitoval, ač např. je všeobecně přijímanou zásadou střetu insolvence a exekuce např. pravidlo zákazu dvojí odměny, jak bude rozvinuto níže.

Následně Nejvyšší soud citoval ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, podle kterého po zahájení insolvenčního řízení výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Již nařízená exekuce tedy po zahájení insolvenčního řízení nemůže být provedena a exekutor je povinen do majetkové podstaty vydat insolvenčnímu správci podle ustanovení § 206 téhož zákona všechny věci a práva, které doposud zajistil.

Autor článku upozorňuje, že jak insolvenční zákon, tak exekuční řád striktně vnímají diferenci mezi zajištěnými věcmi, právy

a na druhé straně výtěžkem a vymoženým plněním. Zjednodušeně: zajištěné věci a práva jsou původní práva a věci dlužníka a proti tomu vymožené plnění, které již je peněžními prostředky, které slouží k úhradě dluhu věřitele. Výtěžek jsou získané peněžní prostředky z transformace věci a práv dlužníka ve formě dražby. To znamená, že soud vůbec neprovedl jakýkoli výklad těchto ustanovení, pouze automaticky citoval doslovný text insolvenčního zákona. Tím, že nerozlišil zajištěné věci a práva od výtěžku a vymoženého plnění, učinil první logickou chybu, která se projevila ve výsledném právním závěru.

Následně soud stroze citoval ustanovení § 46 odst. 7 ex. řádu, opět bez jeho teleologického, historického nebo jiného výkladu. Nezmínil pro své rozhodnutí ani zásadní judikaturu a literaturu k tomuto ustanovení se vztahující. To je skutečnost o to víc zarážející, že se v zásadě jedná o exekuční senát složený ze zkušených exekučních soudců.

Proto si autor na tomto místě dovoľí krátký exkurz. Ustanovení o střetu insolvence s exekucí nebylo v exekučním řádu zakotveno od jeho přijetí v roce 2001. Tato úprava, která se nacházela v § 46 odst. 7 ex. řádu, byla do exekučního řádu zařazena teprve od 1. 11. 2009, a to zákonem 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), podle důvodové zprávy v reakci na přijetí nového insolvenčního zákona.¹ Předtím byl střet insolvence s exekucí řešen pouze judikatorně.² Z toho vyplývá jednoznačná vůle zákonodárce zakotvit pravidlo v exekučním řádu jako *lex specialis*.

Následně bylo ustanovení § 46 odst. 6 exekučního řádu novelizováno pouze jednou, a to tak, že bylo pravidlo upraveno do současné podoby a přesunuto do odst. 7 téhož paragrafu.³ Tato jediná změna je účinná od 1. 1. 2014 a byla provedena zákonem č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva.⁴

Oba výše zmiňované zákony, které utvářely podobu pravidla střetu insolvence s exekucí v exekučním řádu, byly vládními ná-

vrhy a nejednalo se o jakékoli přílepky nebo poslanecké iniciativy. Z toho vyplývá, že také prošly řádným připomínkovým řízením včetně zohlednění názorů insolvenčních specialistů. Tolik k historickému vývoji úpravy chybějícímu v rozhodnutí soudu. V neposlední řadě se soud pokusil o strohý výklad vztahu obou úprav s konstatováním, že v této věci dochází ke konkurenci dvou zákonných ustanovení, a to shora citovaného ustanovení § 46 odst. 7 ex. řádu a ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona. Konkurenci konstatoval, ač z výše uvedeného exkurzu vývoje § 46 odst. 7 ex. řádu vyplývá opak.

Nakonec uvedl, že jestliže insolvenční zákon říká, že „věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti“ (zásada poměrného uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení), nelze než dovodit, že se toto ustanovení musí vztahovat na všechny věřitele úpadce zcela stejně.⁵

Autor článku však má za to, že tento závěr je nepřesný, neboť právě stejným zacházením s pohledávkami svou povahou rozdílnými může docházet k nespravedlivým řešením. Proto insolvenční právo rozlišuje různé typy pohledávek a jejich různé nakládání s nimi. To však bylo v rozsudku zcela pominuto. Soud nezkoumal a nerozebíral povahu pohledávky soudního exekutora.

Soud zjednodušujícím způsobem uzavřel, že věřitelem je nutně i soudní exekutor, kterému v průběhu exekuce vznikají náklady uvedené v ustanovení § 87 odst. 1 ex. řádu. V okamžiku, kdy soudní exekutor vymohl při provádění exekuce pohledávku (její část), vzniká mu právo na náhradu nákladů řízení (jako v této věci). Jestliže má z tohoto titulu pohledávku vůči povinnému – úpadci (ať již vymahatelnou podle příkazu k úhradě nákladů exekuce, nebo ne), je povinen přihlásit ji v přihlašovací lhůtě do insolvenčního řízení k jejímu uspokojení z majetkové podstaty úpadce, jak správně dovozuje dovolatel „v řadě s ostatními věřiteli“.⁶

¹ Důvodová zpráva uvádí k bodu 34 (§ 46): „Navrhovaná úprava reaguje na nový zákon o insolvenčním řízení, případně na jiné případy, kdy jiný právní předpis stanoví, že exekuční řízení nelze provést. Nestanoví-li takový předpis jinak, platí, že exekutor nečiní žádné úkony k provedení exekuce.“

² Zejména R 86/2005.

³ Důvodová zpráva uvádí k bodu 34 (§ 46 odst. 7): „Navrženou právní úpravou se provádí terminologická změna. Pojem výtěžek, který se vztahuje pouze na ty způsoby provedení exekuce, kde se prodává věc postižená exekucí, se nahrazuje obecnějším pojmem vymožené plnění, který je přesně definován v § 46 odst. 4. Dále se do ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu doplňuje postup pro případ, kdy dojde k likvidaci dědictví po povinném.“

⁴ V § 46 odst. 7 se slova „exekutor vydá výtěžek exekuce“ nahrazují slovy „nebo v rámci likvidace dědictví do likvidační podstaty exekutor vydá vymožené plnění“ a slova „výtěžku insolvenčnímu správci“ se nahrazují

slovy „vymoženého plnění insolvenčnímu správci nebo do likvidační podstaty“.

⁵ Nejvyšší soud České republiky, sp. zn. 21 Cdo 3182/2014 ze dne 23. října 2014.

⁶ Nejvyšší soud České republiky, sp. zn. 21 Cdo 3182/2014 ze dne 23. října 2014.

Dle soudu by v opačném případě došlo (rozhodnutím podle ustanovení § 46 odst. 7 ex. řádu a vydáním vymoženého plnění po odečtení nákladů exekuce) k nepřipustnému zvýhodnění jednoho z věřitelů úpadce. Aplikovat ustanovení § 46 odst. 7 věta druhá ex. řádu v jeho doslovném znění proto nelze; jinak řečeno, soudní exekutor je povinen po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty úpadce jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce a jako věřitel úpadce náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásí do insolvenčního řízení.

Autor záměrně odcitoval celé zdůvodnění i s ohledem na to, že není příliš rozsáhlé, aby následně bylo možné rozhodnutí kriticky zhodnotit.

Z formálněprávního hlediska měl senát především znát předchozí judikaturu vztahující se k danému problému. Jde především o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. 20 Cdo 3845/2011. V tomto usnesení uvedl následující: „*Pokud exekutor majetek povinného již v exekuci zpeněžil (v dražbě) a má výtěžek na svém účtu a dosud jej nepředal oprávněnému, přiznává mu § 46 odst. 6 exekučního řádu právo zajistit z výtěžku náklady exekuce odpovídající rozsahu zpeněženého majetku. V takovém případě exekutor vydá usnesení, ve výroku kterého rozhodne, že insolvenčnímu správci se vydává výtěžek ve stanovené výši, neboť náklady exekuce činí stanovenou výši. V odůvodnění usnesení uvede exekutor výši dosaženého výtěžku ze všech způsobů exekuce a výpočet nákladů exekuce podle vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů. Usnesení se doručí oprávněnému, povinnému a insolvenčnímu správci, neboť se týká práv k majetkové podstatě. Proti usnesení je přípustné odvolání. Toto usnesení má vzhledem k zástavním právům, věcným břemenům a nájemním právům vázoucím na nemovitosti, která byla prodána v exekuci, účinky rozvrhového usnesení podle § 337h odst. 1 až 3 o. s. ř. [k tomu srov. Kasíková, M. a kol. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 195-200].“⁷*

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. 20 Cdo 3845/2011.

Zároveň se zde analogicky uplatní i závěry uvedené v usnesení Krajského soudu v Praze uveřejněném pod číslem 86/2005 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek,⁸ v němž byl přijat závěr, že byl-li prohlášen konkurs na majetek povinného poté, co v řízení o výkon rozhodnutí byla jeho nemovitost pravomocným usnesením o přiklepu prodána, **soud po zaplacení nejvyššího podání vydražitelem usnesením rozhodne o uspokojení pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti s prováděním dražby, nové dražby nebo další dražby a o vydání zbytku rozdělované podstaty správci konkursní podstaty; toto usnesení má účinky rozvrhového usnesení (§ 337h o. s. ř.)**. Dle autora článku je v zásadě text a smysl tohoto rozhodnutí zachycen v § 46 odst. 7⁹ exekučního řádu a jednoznačným záměrem zákonodárce bylo vtělení tohoto judikátu publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek do textu zákona.

V případě, že by senát znal judikaturu, měl dvě možnosti, co s daným případem činit.

(1) Buď musel svůj skutkový stav případu posoudit jako odlišný od již nastolené judikatury, řádně tuto odlišnost zdůraznit a odůvodnit. To by však bylo dle názoru autora stěžejné s ohledem na přesnou skutkovou podstatu, tj. zpeněžení nemovité věci, kterou citoval Nejvyšší soud v sp. zn. 20 Cdo 3395/2011 ze dne 21. června 2012, i skutkový terén v usnesení Krajského soudu v Praze 86/2005.

(2) Nebo měl jako soud dodržující zákony, které svazují jeho samotného, postupovat v souladu s § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Tento paragraf zakotvuje závaznou a kvalifikovanou proceduru pro změnu právního názoru Nejvyššího soudu, a to tak, že v případě změny judikatury rozhoduje velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu.

I kdyby konečný verdikt soudu v této konkrétní věci byl v konečném důsledku obsahově správný a spravedlivý, což se snaží autor článku vyvrátit, pak nejméně svým chybným procesním postupem porušil soud základní právní zásadu právní jistoty. Samotný Nejvyšší soud by totiž měl být sjednotitelem práv-

⁸ Které je dále hojně citováno v judikatuře Nejvyššího soudu, např. naposledy 20 Cdo 3395/2011 ze dne 21. června 2012.

⁹ Kasíková, M. a kol. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 195-200.

ních názorů a zárukou právní jistoty adresátů právních norem a nikoliv jako v tomto případě tvůrcem nekonzistentních rozhodnutí a původcem nabourávání právní jistoty. To vypovídá i samotná úprava § 20 zákona o soudech a soudcích, když stanoví, že Nejvyšší soud může změnit svou judikaturu pouze rozhodnutím velkého senátu.¹⁰

Ke specifickému účelu vydání usnesení § 46 odst. 7 exekučního řádu je především třeba uvést, že jeho primární účel je řádné ukončení procesu zpeněžení a až sekundárně zajištění úhrady nákladů provádějího orgánu. Jestliže došlo ke zpeněžení majetku dlužníka před zahájením insolvenčního řízení, je dále třeba zkoumat, zda v exekučním řízení bylo vydáno rozvrhové usnesení a zda již nabylo právní moci, anebo nikoliv. Jestliže toto rozvrhové usnesení vydáno nebylo nebo řádně nenabylo právní moci, vážně zástavní právo a další závady stále na majetku, který byl předmětem zpeněžení. Soudní exekutor v souladu s § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona nesmí provádět exekuci. Právě a výlučně § 46 odst. 7 exekučního řádu jako *lex specialis* (zároveň s ohledem na nedávnou novelizaci i *lex posterior*) dává soudnímu exekutorovi možnost rozhodnout tzv. *quasi* rozvrhem o vydání výtěžku insolvenčnímu správci, a tím dokončit proces zpeněžení ve prospěch vydražitele.

Toto usnesení proto musí být vydáno. Má účinky § 337h odst. 1 až 3 o. s. ř. Aby tyto účinky mohly nastat, musí být v usnesení proveden tzv. malý rozvrh.¹¹ Jinými slovy: musí být provedeno odečtení nákladů zpeněžení od výtěžku, vypořádání nároků osob, kterým svědčí právo z věcného břemene nebo nájemní právo. A soudní exekutor je jediný orgán, který je oprávněn takové účinky vyvolat. Ty jsou důležité pro třetí osobu v dobré víře, pro vydražitele, který řádně před zahájením insolvenčního řízení nabytí vlastnictví. A *contrario* nelze vydat pouze usnesení o vydání nějaké částky, nenastaly by účinky § 337h odst. 1 až 3 o. s. ř.

V daném případě se jedná o situaci, kdy nevratně došlo ke zpeněžení v rámci exekučního řízení. Proto musí být vydáno usnesení o vydání výtěžku, aby mohl nový nabyvatel řádně a v plném rozsahu věc užívat. K vytvoření speciálního můstku mezi exekučním a insolvenčním řízením slouží právě *lex specialis* § 46 odst. 7 exekučního řádu. To je v souladu s judikaturou a literaturou účelem tohoto ustanovení. Zároveň tomu odpovídá i poměrně přesná formulace textu zákona. Jedině toto ustanovení dává oprávnění soudnímu exekutorovi v zásadě v době probíhajícího insolvenčního řízení dokončit zpeněže-

ní majetkových hodnot dlužníka, tzn. § 46 odst. 7 je speciální normou zakotvující úmyslnou výjimku z pravidla zakotveného v § 109 odst. 1. Vydáním usnesení soudního exekutora dojde k završení zpeněžení, vydražitel dosáhne tzv. „vyčištění“ listu vlastnictví, tedy vymazání zaniklých závad. Nejde o nic jiného než o dokončení zpeněžení v rámci probíhajícího insolvenčního řízení a možná syntéza § 46 odst. 7 exekučního řádu s § 298 odst. 2 insolvenčního zákona, při zakotvení výslovné výjimky z § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, která primárně není samoučelná, ale slouží k ochraně nabyvatele majetkových hodnot při zpeněžení, tzn. vydražitele a oprávněná a obvyklá ochrana krytí nákladů zpeněžení, která se prolíná celým právním řádem. Zajímavé je řešení přijaté insolvenčním zákonem v Německu,¹² který měl dle důvodové zprávy být také inspirací pro český insolvenční zákon. Tam v případě některých typů zajištěných pohledávek je možné pokračovat ve zpeněžení zajištěného věřitele z majetku dlužníka v rámci insolvenční masy mimo insolvenční řízení v rámci výkonu rozhodnutí, popř. takové řízení nově iniciovat podáním návrhu na výkon rozhodnutí v průběhu insolvence.

Nepoužití § 46 odst. 7 ex. řádu tedy odebírá kompetenci soudního exekutora úspěšně dovršit již nezvratně zahájený (mysleno nabytí právní moci usnesení o přiklepu před zahájením insolvenčního řízení) proces zpeněžení. Soud tedy říká A, nedomyšlí však B, a to je fakt, že zde není a nemůže být žádný jiný subjekt, který by vydal rozhodnutí, na základě kterého by zanikly vady na vydražitelem řádně nabyté majetkové hodnotě. Dle interpretace soudu obdrží bez jakéhokoli usnesení soudního exekutora insolvenční správce peněžité prostředky. Tyto rozdělí v rámci insolvenčního řízení. Sám však nezpeněžoval, nemůže a nesmí (nemá žádné zákonné zmocnění, to měl pouze soudní exekutor v rámci § 46 odst. 7 exekučního řádu) vydat potvrzení o zpeněžení, které by mělo za důsledek zánik závad. Insolvenční soud taktéž *expresis verbis* tuto kompetenci nemá a bylo by velice krkolomné ji vytvořit. I s ohledem na to, že majetkovou hodnotu přeci řádně zpeněžil soudní exekutor, který za tento proces a jeho bezchybnost odpovídá. Zároveň ani nelze předpokládat, že by insolvenční správce, který proces zpeněžování majetkových hodnot dlužníka neprováděl, který nezná detaily a nemůže garantovat jeho bezchybnost, vydával potvrzení o zpeněžení pro jiné orgány, a to zejména katastrální úřady. Přijetí takové odpovědnosti za cizí proces zpeněžování nelze od insolvenčního správce požadovat.

Taktéž implicitním překonáním judikátu R 86/2005 soud říká, že je možné překročit zákaz dvojí odměny v rámci střetu insol-

¹⁰ Srovnej např. Kühn, Z.; Bobek, M.; Polčák, R. (eds.) *Judikatura a právní argumentace, Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*, Nakladatelství Auditorium, Praha 2006, str. 47-48.

¹¹ Srovnej podobnou situaci v případě likvidace dědictví a prodej nemoovitosti prostřednictvím soudního exekutora, Kasíková, M. *Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví*, *Ad Notam* 5/2011, str. 18. (dostupné on-line na www.nkcr.cz).

¹² § 49 *Abgesonderte Befriedigung aus unbeweglichen Gegenständen* Gläubiger, denen ein Recht auf Befriedigung aus Gegenständen zusteht, die der Zwangsvollstreckung in das unbewegliche Vermögen unterliegen (unbewegliche Gegenstände), sind nach Maßgabe des Gesetzes über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung zur abgesonderten Befriedigung berechtigt.

vence s exekucí. V dané věci je pohledávka soudního exekutora na odměnu v tom specifická, že náleží za zpeněžení. Insolvenční správce zpeněžení neprováděl. V případě, že však obdržel finanční prostředky v plné výši bez respektování judikátu R 86/2005 nic nebrání tomu, aby za bezpracné obdržení hotových peněžních prostředků následně účtoval svou odměnu. Soud ale zároveň tvrdí, že náklady soudního exekutora na zpeněžení si může soudní exekutor pouze a výlučně přihlásit do insolvenčního řízení. Zde pak ale ad absurdum může v některých případech nastat situace, že soudní exekutor procentuálně bude mít uhrazenou svou odměnu v rámci insolvence spolu s ostatními věřiteli, ale zároveň dojde i k odpočtu odměny insolvenčního správce. Tomu stavu však bránil výklad § 46 odst. 7 exekučního řádu, jak byl správně proveden Nejvyšším soudem v sp. zn. 20 Cdo 3395/2011 ze dne 21. června 2012. Zde bylo jednoznačně zohledněno pravidlo tzv. zákazu dvojí odměny, kdy odměnu obdržel pouze ten subjekt, který fakticky provedl složitý proces zpeněžování, tj. soudní exekutor.

Co se týče argumentací ochrany ostatních věřitelů a jejich rovnosti se soudním exekutorem, tato je lichá v tom ohledu, že věřitelům ničeho více nezůstane. V případě, že dojde k vydání plnění bez odečtu nákladů, neuplatní se pravidlo zákazu dvou odměn z jednoho plnění a insolvenční správce si bude moci zcela řádně odečíst svou odměnu, která činí u předmětu, na kterém nevázne zajištění, více než 25 % do částky 500 tisíc korun. U zajištěných předmětů činí odměna více než 9 % do částky 1 milión korun.

Autor článku uvádí sousloví „více než“ z toho důvodu, že novelizací § 1 odst. 1 vyhlášky o odměně insolvenčního správce od r. 2014 došlo k faktickému zvýšení procentuální odměny insolvenčního správce. Při výpočtu se totiž na rozdíl od exekutorské praxe¹³ již neuplatňuje odečet odměny insolvenčního správce z masy, ze které si správce odměnu vypočítává. Insolvenční správce si tedy vypočítává odměnu z celé masy, tedy i ze své odměny.¹⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že částka, která nakonec skončí u věřitelů, bude buď velice obdobná, nebo dokonce nejméně o 10 % nižší. Zároveň se ostatním věřitelům rozředí jejich podíl pohledávky na celku pro to, že celkovou výši dluhů dlužníka navýší i přihlášená pohledávka soudního

exekutora. Proto proklamovaný účel judikátu – nastolit rovnost věřitelů – a implicitní účel – zvýšit jejich uspokojení – nebude tímto způsobem nikterak dosažen.

Soud v případě, že fakticky rozhodl, že se ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu nepoužije, provedl výklad zákona proti jeho výslovnému textu. Tento výklad je však faktickou pozitivní normotvorbou, která zasahuje do ústavně garantované dělby moci.¹⁵ Pouze Ústavní soud je nadán negativní normotvorbou. Tzn., kdyby Nejvyšší soud měl za to, že nelze v rámci vůle zákonodárce a textu zákona vyložit ústavněprávně § 46 odst. 7 exekučního řádu a je nutné jej zrušit, měl využít pravomoci k podání návrhu k Ústavnímu soudu. Pokud by soud chtěl postupovat tzv. teleologickou redukcí,¹⁶ musel by postupovat velice obezřetně. Teleologický výklad patří dle právní teorie do tzv. kategorie nadstandardních interpretačních metod. Pro nadstandardní metody je charakteristické, že staví na argumentech stojících mimo text samotné normy, čímž se použití teleologické redukce dostává do rozporu s principem právní jistoty i obecnou doktrínou kontinentálního práva. Soud se vůbec nezabýval důvody vzniku § 47 odst. 6 ex. řádu, resp. po novele § 46 odst. 7 ex. řádu, nezjišťoval a nezkoušel nalézt záměr zákonodárce ani nezdůvodnil, proč je pohledávka soudního exekutora včetně pohledávky nákladů zpeněžení obyčejnou prostou pohledávkou.

Účel zákona je však podmínkou sine qua non požadovanou např. teorií i judikaturou v Německu¹⁷ v případě teleologické redukce.

Také český ústavní soud např. ve svém velice důležitém plenárním stanovisku Pl.ÚS-st 1/96 ze dne 21. 5. 1996 judikoval, že „v případě aplikace právního ustanovení nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým.“¹⁸

Taktéž judikatura evropské unie je k výkladu zákona contra legem velice striktní, srovnej např. rozhodnutí ESD ve věci Maria Pupino, kde bylo postulováno, že tzv. eurokonformní výklad nelze využít contra legem.¹⁹

¹³ Viz Eliášová P., Kalistová J., Komorní listy 9/2009 č. 0, Postup při rozhodování o výši odměny soudního exekutora při provádění exekuce str. 9 a násl.

¹⁴ § 1 odst. 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce: „(...) Pro účely výpočtu odměny podle věty první zahrnuje výtěžek zpeněžení určený k vydání věřitelům i částku připadající na odměnu insolvenčního správce.“

¹⁵ Např. srovnej v německé literatuře Geis, NVwZ (Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 1992, str. 1025 (1026 f.).

¹⁶ Více srovnej např. Larenz/Canaris, Methodenlehre, Springler – Lehrbuch, 4. Auflage 2016 str. 391 ff.

¹⁷ Za všechny s dalšími podrobnými odkazy Bleckmann, JuS 2002 (Juristische Schulung), str. 942 (946), za judikaturu především BVerfGE 8, 210 (220f.).

¹⁸ Pl. ÚS-st 1/96 ze dne 21. 5. 1996 (Advokátní přímus v řízení před Ústavním soudem) ze dne 21. 5. 1996 - ST 1/9 SbNU 471.

¹⁹ Viz rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. 6. 2005, věc C-105/03, Pupino, bod 47.

Z důvodu, že se soud ani nepokusil nalézt ratio legis, nelze než citovat V. Pavlíčka: „*Spor o svrchovanost zákona znamená, zda v budoucnosti mají mít různé subjekty oprávnění i jinak než na základě zákona a v jeho mezích ukládat povinnosti občanům či jim udělovat práva. (...) Svrchovanost zákona směřuje proti svrchovanosti politických pokynů a ideologických postulátů, proti svévoli neomezené totalitní moci.*“²⁰ Autor článku by si dovolil pouze doplnit: „*a proti rozhodnutím ovlivněným veřejným míněním nebo mediálními kampaněmi*“.

Co se týče druhého sekundárního problému, jímž je zajištění úplaty za vymáhání práva do okamžiku zahájení řízení, má autor článku za to, že samotná doslovná citace zákonného textu základních principů insolvenčního práva a následná aplikace soudem jsou v rozporu. Soud zde učinil chybu především v tom, že se vůbec nezabýval výkladem spojení „zásadně stejné nebo obdobné postavení“ věřitelů, ani ustanovením, že stanoví-li zákon, je zde možnost překročit zákaz uspokojení mimo insolvenční řízení.

Je nutné konstatovat, že soud se vůbec nezabýval možností specifičnosti nákladů zpeněžení, popř. i nároku na odměnu v případě vymožení plnění v rámci výkonu rozhodnutí, exekuce, daňové exekuce²¹ a specifickou úpravu těchto nákladů v samotné insolvenční. Ve všech těchto úpravách mají náklady zpeněžujícího orgánu privilegované postavení. Tento orgán byl pověřen výkonem, dlužníka si nevybral v rámci volné kontraktace a je obecný zájem, aby jeho výkon funkce byl dlouhodobě řádně vykonáván a byl ekonomicky řádně zajištěn. To platí jak pro insolvenčního správce, tak pro soudního komisaře, finanční úřady, soud i soudního exekutora.

²⁰ Pavlíček, V. O české státnosti: úvahy a polemiky: 2/ O právech, svobodách a demokracii. Praha: Karolinum, 2002. s. 149.

²¹ § 184 Daňového řádu – zákon č. 280/2009 Sb.

(1) Správce daně může zadržet z výtěžku daňové exekuce částku v očekávané výši hotových výdajů, kterou zúčtuje při stanovení jejich skutečné výše.

(2) Úhrada hotových výdajů se převádí do rozpočtu správce daně, pokud tyto výdaje zálohoval z vlastních rozpočtových prostředků.

(3) Při převodu vymožené částky z osobního depozitního účtu na osobní daňový účet daňového subjektu se exekuční náklady **uspokojí vždy přednostně a úhrada hotových výdajů se provede jako první v pořadí.**

Co se týče pohledu insolvenčních správců a insolvenčních soudců, je nutné si uvědomit, že tatáž situace, tzn. střet silnějšího řízení s řízením insolvenčním, je také možná.

V případě, že insolvenční správce vydraží nemovitost v majetkové podstatě dlužníka, jenž následně zemře, a bude např. rozhodnuto o likvidaci dědictví, platí obdobná situace. Ta je řešena podobnou konstrukcí jako v případě střetu exekuce a insolvence v § 46 odst. 7 ex. řádu. Zároveň je taktéž zakotvena v insolvenčním zákoně a nikoliv v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Dle § 310²² odst. 2 insolvenční správce předloží zprávu a vyúčtuje si poměrnou odměnu a vynaložené výlohy. To přesto, že v rámci likvidace dědictví, které je dle důvodové zprávy obdobou insolvenčního řízení, nemá tato pohledávka insolvenčního správce specifické zvýhodněné postavení dle § 273 zákona o zvláštních řízeních soudních.²³ V zásadě vznikla za života dlužníka a měla by být poměrně uspokojena s ostatními věřiteli.

Je zde samozřejmě rozdíl ve veřejném mínění o soudních exekutorech, které je ovlivněno pseudokauzami bulvárních médií a infotainmentem, a insolvenčních správcích, kteří jsou vnímáni jako ochránci oddlužovaných. Objektivně a právně by zde však žádný rozdíl neměl být činěn.

Tato konstrukce ochrany nároků subjektu, který provedl zpeněžení, odpovídá i judikatuře rozvinuté Ústavním soudem především na poli odměn advokátů a odměn soudních exekutorů. Zde vždy a hlasitě zazníval princip zásluhovosti odměny a spojení výše odměny s vynaloženým úsilím. I v samotném insolvenčním zákoně je zakotveno přednostní uspokojení nákladů spojených se zpeněžením, a to v § 298 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona. V celém právním řádu lze tedy vystopovat

²² § 310 insolvenčního zákona:

„(1) Jestliže dlužník v průběhu konkursu zemře, nastupují na jeho místo jeho dědicové, a není-li jich, stát.

(2) Insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu zprávu o dosavadních výsledcích projednání konkursu spolu **s vyúčtováním své poměrné odměny a již vynaložených výloh.** Insolvenční soud předloženou zprávu přezkoumá a rozhodne o ní; § 304 platí přiměřeně.

(3) Po právní moci rozhodnutí o schválení zprávy podle odstavce 2 insolvenční soud zruší konkurs a postoupí věc soudu, který projednává dědictví. O doručení a zveřejnění tohoto rozhodnutí platí § 309; odvolání proti němu však není přípustné.“

²³ § 273 zákona o zvláštních řízeních soudních: „Skupiny

(1) Na základě rozvrhového usnesení se uspokojují postupně pohledávky podle těchto skupin:

a) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem,

b) pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžování majetku likvidační podstaty a jeho správu, popřípadě též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele,

c) pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správci poskytnuta záloha, státu,

a doložit speciální postavení nákladů spojených se zpeněžením. Zde se okruhem vracíme k využití výše citovaných zásad insolvenčního řádu. Při jejich výkladu je totiž nutné zabývat se faktem, že rovnost věřitelů je stanovena v případě, že mají tentýž typ pohledávek.

Závěr

Na základě výše uvedeného má autor článku za to, že kritizovaný judikát vytváří jak formálněprávní, tak obsahově teleologické problémy.

Co se týče formálněprávních námitek, je třeba konstatovat porušení zákonného systému změny judikatury Nejvyššího soudu a zároveň označit odůvodnění soudu za jednostranné a obsahově chudé.

Jde-li o samotné důsledky rozhodnutí v praxi, jak to již bývá, rozsudek fakticky odstraňuje fungující institut a nenabízí žádné bezproblémové řešení. Proto je pravděpodobné, že s ohledem na své chabé zdůvodnění a porušení procesních pravidel při změně judikatury Nejvyššího soudu České republiky se jedná o pouhý excés z opačné ustálené judikatury na toto téma.

- d) pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař,
 - e) pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu,
 - f) pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti,
 - g) pohledávky výživného, h) ostatní pohledávky.
- (2) Od pohledávek uvedených v odstavci 1 písm. a) a b) se odečtou náklady vynaložené na likvidačním správcem nebo notářem provedené zpeněžení majetku, který sloužil k zajištění pohledávek, a poměrná část nákladů vynaložených na správu majetku patřícího do likvidační podstaty, která byla započítána věřitelům zajištěných pohledávek (§ 270 odst. 1).
- (3) O úhradě pohledávek uvedených v odstavci 1 písm. c) a d) soud rozhodne v rozvrhovém usnesení, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí, nebo v usnesení o vydání likvidačního přebytku.
- (4) Nelze-li plně uspokojit pohledávky patřící do téže skupiny, uspokojí se poměrně.“

Seznam literatury:

Monografie:

Kasíková, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 195-200*

Kühn, Z.; Bobek, M.; Polčák, R. (eds.) *Judikatura a právní argumentace, Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou, Nakladatelství Auditorium, Praha 2006*
Larenz/Canaris, *Methodenlehre, Springler – Lehrbuch, 4. Auflage 2016*

Pavliček, V. *O české státnosti: úvahy a polemiky: 2/ O právech, svobodách a demokracii. Praha: Karolinum, 2002*

Články:

Kasíková, M. *Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví, Ad Notam 5/2011, str. 18 (dostupné on-line na www.nkcr.cz)*

Eliášová P., Kalistová J., *Komorní listy 9/2009 č. 0, Postup při rozhodování o výši odměny soudního exekutora při provádění exekuce str. 9 -10*

Geis, Max-Emmanuel, *Die“Eilversammlung“ als Bewährungsprobe verfassungskonformer Auslegung. Verfassungsrechtsprechung im Dilemma zwischen Auslegung und Rechtsschöpfung, NVwZ (Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht) 1992, str. 1025 -1031*

Bleckmann, Albert: *Zu den Methoden der Gesetzesauslegung in der Rechtsprechung des BVerfG, JuS 2002 (Juristische Schulung), str. 942 - 947*

Judikáty:

Usnesení Krajského soudu v Praze 20 Co 471/2004 ze dne 15. 12. 2004 uveřejněné pod číslem 86/2005 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek R 86/2005

Nejvyšší soud sp. zn. 20 Cdo 3395/2011 ze dne 21. června 2012 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. 20 Cdo 3845/2011

Bundesverfassungsgericht, Beschluß des Ersten Senats vom 23. Oktober 1958, 1 BvL 45/56, - časopisecké zdroje BVerfGE 8, 210; NJW 1958, 2059

Pl. ÚS-st 1/96 ze dne 21. 5. 1996 (Advokátní přímus v řízení před Ústavním soudem) ze dne 21. 5. 1996 - ST 1/9 SbNU 471 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. 6. 2005, věc C-105/03, Pupino, bod 47

POSTAVENÍ PROFESE VYKONAVATELE EXEKUTORA

JUDr. Ing. Martin Štika

exekutorský kandidát
Exekutorského úřadu Plzeň-město
JUDr. Jitky Wolfové

Výkon profese vykonavatele exekutora patří k nejnáročnějším povoláním v rámci exekuční činnosti, zejména s ohledem na psychickou náročnost. Je to totiž právě vykonavatel, který je v tom nejbližším, tedy osobním kontaktu s povinnými. Byť se jedná o tzv. neprávníckou profesi, představují vykonavatelé pro svého exekutora často klíčovou složku zaměstnanců jeho úřadu. V dnešní době má stále více dlužníků několik exekucí a prakticky neexistuje jiný efektivní způsob provedení než exekuce prodejem movitých věcí, která je ve své úvodní fázi realizována prostřednictvím mobiliární exekuce. Právě proto si nedovedu představit exekutora, který k tomu, aby naplnil ustanovení § 46 exekučního řádu, tedy postupoval v exekuci rychle a účelně, nevyužíval možnosti zaměstnávat vykonavatele.

Obsahovou náplní tohoto článku jsou zákonné a kvalifikační předpoklady pro výkon profese vykonavatele exekutora, jeho pravomoci a povinnosti. Zaměřím se i na „spornou“ otázku vykonavatele jakožto úřední osoby a pokusím se stručně rozbrat usnesení **Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013** včetně uvedení důvodu pro změnu legislativy s ohledem na ustanovení § 127 trestního zákoníku.

Zaměstnanci exekutora obecně

Možnost exekutora zaměstnávat zaměstnance je v obecné rovině upravena ustanovením § 5 odst. 1 e. ř. Důležitým zákonným předpokladem k tomu, aby mohli zaměstnanci exekutora vykonávat jednotlivé úkony exekuční činnosti, je dle ustanovení § 5 odst. 2 e. ř. písemné zmocnění. Nelze rovněž opomenout ani ustanovení § 5 odst. 3 e. ř., dle něhož se na pracovní poměr zaměstnanců exekutora vztahuje zvláštní právní předpis, kterým je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Pokud se zaměřím na typy profesí, které exekuční řád pojmově vytváří, mohu diferencovat dvě množiny zaměstnanců. Do první množiny patří profese exekutorského koncipienta a exekutorského kandidáta. Druhá množina má společný prvek v tom, že se jedná o profese nevyžadující právnícké vzdělání. Patří do ní vykonavatel exekutora a skupina tzv. dalších zaměstnanců.

Z hlediska výkladu právních norem považuji ustanovení § 5 e. ř. za normu obecnou, jež je dále rozvinuta speciální úpravou, kterou je celý 3. díl exekučního řádu. Tento díl, jak plyne z jeho názvu, se marginálně zabývá výlučně oblastí zaměstnanců

exekutora. Definuje právnické profese vytvářené exekučním řádem,¹ vyjmenovává kvalifikační předpoklady pro výkon profesí včetně podmínek a povinností při zápisu a vyškrtnutí z příslušných seznamů vedených Exekutorskou komorou České republiky.² Upravena je též forma pověření k provádění úkonů v exekuční a další činnosti.

Zákonné předpoklady pro výkon profese vykonavatele exekutora

Jak jsem již výše uvedl, vykonavatele exekutora považuji za profesi, u níž není nutné právnické vzdělání. In concreto je úprava profese vykonavatele exekutora upravena v ustanovení § 27 exekučního řádu. Dle jeho prvního odstavce je v podstatě dána exekutorovi legislativní možnost zaměstnávat v pracovním poměru vykonavatele exekutora. Druhý odstavec pak upravuje možnost pověřit vykonavatele exekutorem k provádění úkonů, které ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu provádí vykonavatel.³ Klíčovým je rovněž odstavec třetí, který vyjmenovává kvalifikační předpoklady občana České republiky pro výkon profese vykonavatele exekutora. Dle ustanovení § 27 odst. 3 e. ř. může vykonávat profesi vykonavatele exekutora občan České republiky, který

- a. je plně svéprávný,
- b. je bezúhonný,
- c. má úplné středoškolské vzdělání,⁴
- d. je v pracovním poměru u exekutora po dobu nejméně 6 měsíců,⁵
- e. složil kvalifikační zkoušku vykonavatele exekutora.⁶

Kvalifikační zkouška

Výše uvedené podmínky jsou kumulativního charakteru, tzn., že pro řádný výkon profese vykonavatele musejí být splněny všechny najednou. S ohledem na skutečnost, že vykonavatel při výkonu své činnosti provádí zejména faktické úkony směřující k realizaci exekuce, při nichž často dochází k zákonem povoleným zásahům do základních lidských práv a svobod, je poslední podmínkou uvedenou v ustanovení § 27 odst. 3 e. ř. složení kvalifikační zkoušky. Postup při provádění této zkoušky obsahuje stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 18. dubna 2008 (dále jen „stavovský předpis“), zkušební řád – kvalifikační zkoušky vykonavatele (dále jen „zkušební řád“).

Podle ustanovení § 2 zkušebního řádu se ke zkoušce může přihlásit uchazeč, který

- a. má plnou způsobilost k právním úkonům,
- b. je bezúhonný,
- c. má úplné středoškolské vzdělání,
- d. je v pracovním poměru u exekutora,
- e. je občanem České republiky,
- f. zúčastnil se v posledním roce školení Komory pro vykonavatele nebo jiného obdobného vzdělávání.

Dle ustanovení § 3 zkušebního řádu se zkouška koná zpravidla jednou ročně. Samotná zkouška je pak dle ustanovení § 6 zkušebního řádu vykonávána formou písemného testu. Celkový výsledek zkoušky zkoušející hodnotí prospěchovými stupni „prospěl“ nebo „neprospěl“. Při výsledku „neprospěl“ může dle ustanovení § 9 stavovského předpisu uchazeč zkoušku opakovat, ovšem nejdříve po uplynutí tří měsíců ode dne oznámení výsledku předchozí zkoušky. Pravidla pro opakování zkoušky

¹ Exekutorský koncipient v ustanovení § 19 až § 22 e. ř., exekutorský kandidát v ustanovení § 23 až § 26 e. ř.

² Ustanovení § 109 odst. 2 e. ř.

³ Ustanovení § 265 odst. 2 a 3 o. s. ř., ustanovení § 46 a následující vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

⁴ Za úplné středoškolské vzdělání je třeba v souladu s § 58 odst. 1 písm. c) zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon) považovat střední vzdělání s maturitní zkouškou.

⁵ Před novelou exekučního řádu zákonem č. 396/2012 Sb. musel pracovní poměr u exekutora trvat nejméně po dobu 1 roku.

⁶ Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 18. dubna 2008 „Zkušební řád – kvalifikační zkoušky vykonavatele exekutora“.

jsou tak výrazně mírnější než při neúspěšném pokusu při exekutorské zkoušce.⁷

Vzdělávací plán, informace o termínech kvalifikačních zkoušek, seznam právních předpisů + testové otázky a podmínky pro výkon činnosti vykonavatele exekutora jsou velice přehledně uvedeny na webových stránkách Exekutorské komory České republiky v sekci „Vykonavatelé“.

Další vzdělávání vykonavatele

Z hlediska vzdělávání vykonavatelů bylo výše uvedeno, že Komora pořádá pravidelná školení a zpravidla také kurz sebeobrany. Vzdělávání poskytované ze strany Komory tak považují za zcela dostačující. Přesto si ovšem myslím, že další vzdělávání (a zejména jeho prohlubování) by mělo paralelně probíhat v rámci jednotlivých exekutorských úřadů, a to v intervalu minimálně jedenkrát ročně. Za optimální model považuji interní školení vykonavatelů jednou za půl roku, jehož obsahem by bylo proškolení stran právní úpravy (případně seznámení s novelizovaným zněním dotčených ustanovení), seznámení s aktuální dotčenou judikaturou, sjednocení postupů jednotlivých vykonavatelů a diskuze nad neobvyklými situacemi v rámci činnosti vykonavatele. Za vhodné rovněž považuji prověřovat znalosti vykonavatelů exekutora pravidelným přezkoušením formou testových otázek určených pro kvalifikační zkoušku.

Pravomoci a povinnosti vykonavatele exekutora

Právní úprava, která meritorně upravuje pravomoci vykonavatele, je značně roztržštěná. Z hlediska Kelsenovy pyramidy právních norem se jedná o následující právní předpisy:

- a. zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád),
- b. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- c. vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti,
- d. instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy,

- e. instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 1360/95-OOD, kterou se vydává Řád pro soudní vykonavatele,
- f. stavovský předpis, kancelářský řád.

Mezi základní **povinnosti** vykonavatele exekutora patří péče o služební průkaz, která je upravena stavovským předpisem – pravidla pro zabezpečení služebních průkazů před ztrátou a zneužitím. Působnost vykonavatele s ohledem na úkony prováděné v exekučním řízení je upravena v ustanovení § 46 JednŘ. Za nejméně frekventovanější při samotném výkonu mobiliární exekuce a následné realizace dražby považují osobní prohlídku povinného a prohlídku jeho místností, skříní a jiných schránek,⁸ soupis movitých věcí,⁹ prodej věcí, které se rychle kazí, mimo dražbu,¹⁰ zajištění sepsaných věcí,¹¹ označení sepsaných věcí, které nebyly zajištěny,¹² odhad sepsaných movitých věcí, nebyl-li přibrán znalec,¹³ a prodej sepsaných věcí v dražbě.¹⁴ Jak je předvídáno v ustanovení § 27 odst. 2 e. ř., je nutné, aby byl fakticky k výše uvedeným činnostem vykonavatel exekutora písemným způsobem pověřen. Uvedené zmocnění může mít generální povahu, ovšem lze si představit i takovou situaci, že pověření bude obsaženo v organizačním řádu exekutorského úřadu. Nejčastějším způsobem je ovšem kombinace obou uvedených možností.

Vykonavatel exekutora ve vztahu k institutu úřední osoby

Institutem úřední osoby se podle ustanovení § 127 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, rozumí okruh taxativně vyjmenovaných osob plnících úkoly státu nebo společnosti a používajících při tom svěřené pravomoci pro splnění těchto úkolů. Právní zakotvení soudního exekutora jakožto úřední osoby tak vyplývá z ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) trestního zákoníku.

K tomu, aby byla určitá osoba odpovědná nebo chráněna jako úřední osoba, je nutné kumulativním způsobem naplnit tři podmínky: jedná se o osobu uvedenou taxativním výčtem v ustanovení § 127 odst. 1 trestního zákoníku, osoba musí plnit úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů¹⁵ (nikoliv v situaci překročení svých pravomocí), trestný čin musí být spáchán v souvislosti s pravomocí a odpovědností takové osoby.¹⁶ Platné znění trestního zákoníku rozeznává 2 kategorie trestných činů ve spojitosti s institutem úřední osoby. **První kategorií** jsou trestné

⁷ § 11 stavovského předpisu Exekutorské komory České republiky ze dne 17. července 2001, zkušební řád.

⁸ § 325a o. s. ř.

⁹ § 326 o. s. ř.

¹⁰ § 326b o. s. ř.

¹¹ § 327 o. s. ř.

¹² § 327 odst. 3 o. s. ř.

¹³ § 328 odst. 3 o. s. ř.

¹⁴ § 328b o. s. ř.

¹⁵ Tzn., že osoba je ve službě, soudní exekutor vykonává exekuční činnost.

¹⁶ Např. napadení soudního exekutora před jeho domem povinným, nikoliv ale napadení soudního exekutora z důvodu rušení nočního klidu atd.

činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby, kam výčtem patří násilí proti orgánu veřejné moci;¹⁷ vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci;¹⁸ násilí proti úřední osobě;¹⁹ vyhrožování s cílem působit na úřední osobu.²⁰ **Druhou kategorií** jsou trestné činy úředních osob, kam patří zneužití pravomoci úřední osoby;²¹ maření úkolu úřední osoby z nedbalosti.²² Určitý „hybrid“ mezi uvedenými dvěma kategoriemi pak představuje trestný čin přisvojení pravomoci úřadu.²³

V rámci celkové komplexnosti zmiňují ještě trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání,²⁴ který spadá do množiny **jiných rušení činnosti orgánů veřejné moci**. Nutno podotknout, že právě tato skutková podstata se v rámci realizace výkonu mobiliární exekuce vyskytuje velice často.

Z výše uvedeného a zejména s ohledem na taxativní charakter ustanovení § 127 trestního zákoníku pak na základě gramatického a ryze restriktivního výkladu nemůže být bohužel učiněn žádný jiný závěr než takový, že vykonavatel exekutora status úřední osoby nemá. Právě uvedený právní závěr vychází z **usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013**. V uvedeném rozhodnutí je detailně rozebrána argumentace, která postavení úřední osoby vykonavatele exekutora přiznává a je založena na tvrzení, „že není důvodu k tomu, aby odlišně bylo nahlíženo na osobu vykonavatele soudního exekutora [jenž na podkladě písemného pověření soudního exekutora uděleného podle § 27 odst. 2 exekučního řádu provádí při výkonu rozhodnutí úkony, k nimž je i dle právní úpravy obsažené ve výše citovaných právních předpisech (provádí-li stejné úkony jako soudní vykonavatel, tj. v posuzované věci soupis movitých věcí podle § 326 o. s. ř.) oprávněn] a na osobu soudního vykonavatele (tj. osobu, jejíž působnost je upravena ustanovením § 46 vyhl. č. 37/1992 Sb.)“, oproti těmto úvahám se však soud nakonec přiklonil k argumentům, které svědčí pro dovolatelem prosazovaný „adekvátní (doslovný) výklad ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) trestního zákoníku“.

S výše uvedeným závěrem se neztotožňuji, protože se domnívám, že zvítězil restriktivní gramatický výklad. V režimu, kdy soudní vykonavatel požívá ochrany úřední osoby, je dle mého názoru určité prostor pro výklad teleologický, byť velmi extenzivní, ovšem došlo by určitě k naplnění smyslu tzv. rovnoprávnosti obou možností nuceného výkonu²⁵ práva, která je více-

méně předvídaná v ustanovení § 28 a § 52 exekučního řádu, se kterým se bohužel shora citované rozhodnutí nevyvířovalo přesvědčivým způsobem. Dle mého právního názoru lze soudního exekutora a celou organizační strukturu exekutorského úřadu srovnat se soudem prvního stupně, protože vykonavatelé obou orgánů vykonávají naprosto totožnou činnost. Další nezpochybnitelným faktem je skutečnost, že právní materie obou typů vykonavatelů je shodná. Tyto argumenty vedou k závěru, že by vykonavatelé měli užívat stejné ochrany při výkonu své činnosti a nést i stejnou trestní odpovědnost.

Argumentace ve prospěch změny judikatury

Exekutorská komora České republiky výše uvedené rozhodnutí přijala s obavami o možné negativní dopady tohoto rozhodnutí na práci vykonavatelů exekutora. Empiricky je totiž prokázáno, že právě tito zaměstnanci představují kategorii povolání, kde k napadení dochází velmi často. Z poskytnuté pracovní rešerše tiskové mluvčí Exekutorské komory České republiky Mgr. Petry Báčové vyplývá, že od roku 2013 došlo k napadení vykonavatelů exekutora zhruba ve 40 nahlášených případech²⁶ a některé mají za následek i nemalou újmu na zdraví a majetku.²⁷ Právě tyto důvody by měly být tzv. „hnacím motorem“ k tomu, aby v lepším případě došlo pro futuro k logickému výkladu shora uvedené úpravy v rozhodování soudů, ve kterých zaujmou opačné stanovisko než výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky. Ovšem v situaci, když již své stanovisko zaujal Nejvyšší soud, bude změna judikatury velmi obtížná. Záležet tak bude především na přesvědčivé argumentaci a uvážení jednotlivých soudců.

V horším případě se pak nabízí novelizace dotčeného ustanovení trestního zákoníku. Pokud by došlo ke změně právní úpravy formou novely ustanovení § 127 trestního zákoníku, je nutné neopomenout také skutečnosti, které uvádí ve svém odborném příspěvku doc. Kuchta,²⁸ tedy že „okruh osob, jež by bylo nezbytné pokládat za úřední osoby, by se nerozšířil toliko o vykonavatele soudního exekutora, ale patrně i o další kategorie osob (exekutorský koncipient, exekutorský kandidát), neboť i tyto osoby může soudní exekutor písemně pověřit prováděním úkonů, které jsou předmětem exekuční činnosti nebo další činnosti (srov. § 21 a § 25 exekučního řádu)“.

¹⁷ § 323 trestního zákoníku.

¹⁸ § 324 trestního zákoníku.

¹⁹ § 325 trestního zákoníku.

²⁰ § 325 trestního zákoníku.

²¹ § 329 trestního zákoníku.

²² § 330 trestního zákoníku.

²³ § 328 trestního zákoníku.

²⁴ § 337 trestního zákoníku.

²⁵ Výkon rozhodnutí a exekuce.

²⁶ Řada drobnějších incidentů není ani vykonavatelé hlášena.

²⁷ Např. brutální atak v Jugmannově ulici v Praze – zlomená ruka, řezné rány; napadení sekáčkem na maso v Kroměříži; výhružky postřelením v Mostě; napadení a zkopání vykonavatelů při zabavení auta na Šumpersku; poštvání psa na vykonavatele na Brněnsku; zásah motykou do hlavy na Olomoucku nebo dokonce postřelení vykonavatele na Kroměřížsku atd.

²⁸ KUČHTA, J. Jsou soudní exekutor a jeho zaměstnanci úředními osobami ve smyslu § 127 trestního zákoníku? Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. [online] Brno: Masarykova universita, 2009. [cit. 1. 2. 2015].

Přestože preferuji cestu judikatury ve prospěch vykonavatele soudního exekutora jakožto úřední osoby, tak in eventum případnou potřebu novelizace ustanovení § 127 trestního zákoníku shledávám ve dvou rovinách. V rámci první roviny odkazují na závěr článku doc. Kuchty, který vnímá potřebu novelizace zejména z toho důvodu, že současný stav je „nejasný, vychází přitom z rozporné, neúplné a postupem času překonané judikatury a zavdává mnoho důvodů k pochybnostem“. V rámci druhé roviny považují za nutné, především z vlastní zkušenosti, aby zákonná úprava přiznala vykonavatelům exekutora větší ochranu, protože současné prostředí povinných je stále agresivnější a osobu vykonavatele považují za „terč“, přičemž zapomínají, že samotná exekuce a konkrétní výkon mobiliární exekuce je až na samém konci procesního stádia, ve kterém mohli svoji povinnost splnit a vyhnout se následným krokům. Navíc znovu opakují, že dle mého názoru je ad absurdum situace, kdy soudní vykonavatel ochrany užívá a vykonavatel exekutora nikoliv.

Hypotetické sekundární řešení

Situaci, kdy zákon a aplikační praxe soudu nepřiznává zaměstnancům exekutora, kteří na základě písemného pověření realizují mobiliární exekuci,²⁹ status úřední osoby, lze do jisté míry hypoteticky řešit například prostřednictvím ustanovení § 327 trestního zákoníku. Dle uvedeného ustanovení je totiž „ochrana podle § 323 až 326 poskytována také osobě, která vystoupila na podporu nebo na ochranu orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci anebo úřední osoby“. Dle doc. Kuchty „není sporu o tom, že např. vykonavatel exekutora mu pomáhá plnit jeho úkoly, jedná-li podle zákona. Navíc na podporu úřední osoby může osoba požívající ochrany podle tohoto ustanovení vystoupit i v její nepřítomnosti“. Podotýkám, že z restriktivního výkladu uvedeného ustanovení je patrné, že ho pro posuzovanou situaci nelze použít, protože upravuje ochranu osobám, které nejsou v žádném pracovněprávním poměru k výše uvedeným osobám.

Seznam literatury:

Odborná literatura:

KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6.
JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.

Judikatura:

zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti
instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy
instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 1360/95-OOD, kterou se vydává Řád pro soudní vykonavatele
stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 18. dubna 2008 „Zkušební řád – kvalifikační zkoušky vykonavatele exekutora“
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013

Internetové zdroje:

KUCHTA, J. Jsou soudní exekutor a jeho zaměstnanci úředními osobami ve smyslu § 127 trestního zákoníku? *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. [online] Brno: Masarykova universita, 2009. [cit. 1. 2. 2015] Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/novy_trest/Kuchta_Josef_1089_.pdf>

²⁹ Vykonavatel, exekutorský koncipient, exekutorský kandidát.

OD KONCIPIENTIEK K PRVÝM ADVOKÁTKAM NA SLOVENSKU

JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD. Úvod

odborný asistent

Katedra teórie práva a ústavného práva
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Pojem „advokátka“ sa na našom území používa relatívne krátko – v porovnaní s plynutím čias – prvýkrát bol v právnej úprave zachytený v roku 1922. S reálnou advokátkou sa Československo stretlo v roku 1928, pričom na Slovensku až v roku 1931. Dnes je pojmom bežným, napr. v stave advokácie vo februári 2015 je v necelých šiestich tisíckach advokátov na Slovensku takmer 41 % žien, no a v stave advokátskych koncipientov – z približne 2300 je žien už takmer 56 %.

Právnické vzdelávanie sa pre ženy otvorilo v Československu v roku 1918 a na Slovensku ešte neskôr - od roku 1921 – preto evidujeme na Slovensku prvé absolventky práva – ženy až v roku 1926. Z toho aj vyplýva ich postupný prienik do právnej praxe a konkrétne aj do osnovníckej praxe či do samostatného výkonu advokácie až od konca roku 1925 a viac od roku 1926. Napriek tomu sa prvý raz zmienka o žene advokátke vyskytla v právnom predpise v Československu už v roku 1922. Zaujímavé to bolo o to viac, že zákon č. 40/1922 Sb. zák. a nar., ktorým sa menia niektoré ustanovenia o advokátoch, obsahovalo ustanovenie pamätajúce na stratu občianstva ženy vykonávajúcej advokáciu v dôsledku sobáša s cudzincom, kedy jej ministerstvo spravodlivosti po vyjadrení advokátskej komory mohlo povoliť ďalší výkon advokácie.¹ Advokátok ešte nebolo – a predpis už na ne pamätal. Samozrejme v zahraničí už advokátky evidovali – napr. vo Francúzsku od roku 1900, v Spojených štátoch amerických ešte o čosi skôr, vo Švédsku tiež ešte pred prelomom storočí; no naši najbližší susedia na tom boli približne obdobne: v Nemecku sa eviduje prvá advokátka Maria Otto od roku 1922, v Poľsku bola prvá advokátka zapísaná do zoznamu advokátov v roku v roku 1925 - Helena Wiewiórska, v Rakúsku sa prvou advokátkou stala Maria Beth v roku 1928.

¹ § 3 ods. 2) z č. 40/1922 Sb. z. a nar.: Ak stratí občianstvo žena vykonávajúca advokáciu, československé štátne občianstvo sobášom, uzavretým s cudzincom, môže na jej žiadosť ministerstvo spravodlivosti po vyjadrení advokátskej komory povoliť, aby advokáciu naďalej vykonávala.

Z dôvodov prijatia tohto ustanovenia možno použiť slová súdobého komentáru k advokátskemu poriadku:² „Do debaty o §u 3 vnesen byl pozoruhodný podnět posl. Landovou-Štychovou. Vzhledem k ustanovení, podle něhož právo vykonávati advokacii zaniká strátou státního občanství advokátova, navrhla posl. Landová Štychová, aby ztráta tato nenastávala, pozbyla-li státního občanství žena sňatkem s cizincem. Projeven tak v tomto konkrétním případě názor, že jest pouze výsledkem staré nerovnoprávnosti ženiny, který nesouhlasí ani s principem možnosti obojího pohlaví vyjádřený v naší ústavě má-li sňatek pro ženu vždy za následek změnu jejího jména, strátu domovského práva a po případě i příslušnost státní. Proti tomu bylo namítáno důvodně, že změnu tohoto dosavadního právního stavu nelze prováděti v rámci zákona tak speciálního jakým jest tento. Z porady subkomitétu vyšel pak text § 3 ods. 2, kterým se sice žene-advokátovi provdávší se za cizince nedává zákonný nárok, aby oprávnění advokátské podržela, dáva se však možnost ministerstvu spravedlnosti, aby po slyšení advokátní komory povolilo žene takové další vykonávání advokácie. Tím zároveň verbis expressis vysloveno, že v republice Československé i žena může býti advokátem, splní-li podmínky zákonné.“

Na Slovensku začali ženy vstupovať do právnického vzdelania a právnej praxe po vzniku Československej republiky. V Československu (sledovaným obdobím sú roky 1918 – 1938/39, pozn. aut.) na Slovensku pôsobila jediná právnická fakulta, a to Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.³ V roku 1926 promovalo na fakulte prvých šesť doktoriek práv. Do akademického roka 1938/39 fakulta zaevidovala 136 absolventiek - s údajom „abs.“, alebo so získaním titulu „JUDr.“, celkovo šlo o 118 žien – absolventiek práva.⁴ Podiel žien z celkového počtu študentov za jednotlivé roky predstavoval striedavo od 2,5 % do 8,1 %, podiel absolventiek 2 % až 11,3 %.

² ZÁTURECKÝ, A. – CHYTIL, A.: Zákony a nariadenia o advokátoch platné v Republike Československej s prehľadom judikatúry Najvyššieho súdu Československého. Brno, Barvič a Novotný, 1922, str. 17. Zaujímavým svedectvom je aj sledovanie rozpravy a vystúpení dr. Kafky a dr. Bartoška - 19.12.1921, rozprava, stenoprotokol, 5. zpráva výboru ústavně-právního k usnesení senátu o vládním návrhu zákona, kterým se mění a doplňují některá ustanovení advokátních řádů (tisk 2547), kterou jest zároveň vyřízen iniciativní návrh posl. dr. Černého, dr. Bartoška, dr. Dolanského, dr. Wintra na vydání zákona, kterým se mění a doplňují některá ustanovení advokátního řádu (tisk 3278). Národné zhromaždenie ČSR, <http://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=17026>.

³ Od akademického roka 1921/22; Na Slovensku bola zrušená maďarská právnická fakulta Alžbetínskej univerzity v Bratislave, boli zrušené aj právnické akadémie v Košiciach a v Prešove. V období akademických rokov 1921/22 – 1938/39 Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave evidovala spolu 312 študentiek, ktoré študovali na fakulte aspoň v jednom semestri; Podrobnejšie pozri Gajdošová, M.: Prvé ženy v právnickom vzdelávaní na Slovensku v Československu v rokoch 1918 – 1938, Právník, v tlači;

⁴ Ak počítame iba počet študentiek, ktoré skončili s titulom JUDr., alebo len absolutoriom, pričom každú započítame len raz; Fakulta totiž od roku 1931 evidovala spolu aj absolventov po získaní absolutória a vykonaní štátnych skúšok, aj absolventov, ktorí získali titul „JUDr.“; pričom nie každý absolvent získal aj doktorát;

Zámer študovať právo ovplyvnilo najbližšie rodinné prostredie s konkrétnou skúsenosťou otca právnika v 37 prípadoch, čo je približne 12 % študentiek. V uvedenom období na fakulte študovalo 23 dcér advokátov, 8 dcér notárov a 6 dcér sudcov. Právnické vzdelanie otca však možno predpokladať vo väčšom počte s ohľadom na uvádzanie profesií či povolání spojených napr. so štátnou správou.

Ženy do právnického vzdelania u nás vstúpili od počiatku 20-tých rokov 20. storočia a od 30-tých rokov začali postupne prenikať do právnických povolání. V Československu do súdnictva vstúpili ženy v roku 1930. V Čechách je už notoricky známou dr. Anděla Kozáková, ktorá bola prvou doktorkou práva a ktorá neskôr vstúpila do notárskej služby, v roku 1928 sa prvou advokátkou stala dr. Wíchová.⁵ Na Slovensku evidujeme prvé ženy sudkyne v roku 1932 a 1933. K prvým ženám na súde na Slovensku patrili JUDr. Milada Zachlerová, ktorá nastúpila 1.8.1932 na miesto sudkyne Okresného súdu v Žiline, v roku 1933 sudcovskú skúšku zložila JUDr. Alžbeta Lászlóová, ktorá sa neskôr stala sudkyňou na Okresnom súde v Kráľovskom Chlmcu a vo Feladinciach JUDr. Emília Valachová.⁶

Na Slovensku do roku 1939 sa postupne 87 žien zapísalo za advokátske koncipientky (advokátske kandidátky) a 14 z nich sa aj stalo advokátkami. Roky 1938 a 1939 znamenali výrazné oklieštenie tejto profesie, najmä z rasových dôvodov (v roku 1937 na Slovensku pôsobilo približne 1200 advokátov, po vojne už len približne 400 advokátov, z toho jedna žena z obdobia pred vojnou a jedna žena od roku 1942).

Podľa známych údajov na Slovensku študovala prvá žena právo od roku 1919. Išlo o študentku Právnickej akadémie v Košiciach Alžbetu Cziglerovú, ktorá po zrušení tejto vzdelávacej ustanovizne prestúpila na Právnickú fakultu Univerzity Ko-

⁵ K postupnému prenikaniu žien do právnických profesií pozri bližšie: Zavacká, K.: Právničky v československej republike. Absolventky práva a právna prax v Československu po roku 1918; in: Dudeková, G. A kol.: Na ceste k modernej žene, Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku, Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 2011, s. 592 a nasl.;

⁶ Sulaček, J.: Právničky zbavení práva – 1. časť, Perzekúcie židovských právnikov na Slovensku v rokoch 1938-1945, Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry, edícia judaica slovacca, Bratislava 2014, s. 26; Zavacká, K.: Právničky v československej republike. Absolventky práva a právna prax v Československu po roku 1918; in: Dudeková, G. A kol.: Na ceste k modernej žene, Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku, Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 2011, s. 592;

menského v Bratislave, a to v roku 1922.⁷ Alžbete Cziglerovej patrí prvenstvo viacnásobne. Patrila k prvým doktorkám práva na Slovensku v roku 1926 a stala sa aj prvou advokátkou na Slovensku v roku 1931.

Keďže na Slovensku i v celom Československu vstupovali medzi univerzitne vzdelané osoby aj právničky, začali sa postupne radiť do právnej praxe. Príťažlivou a azda viac prístupnou než iné - bola sféra advokácie. Možno tak usúdiť z celkového porovnania. V období do roka 1939 možno zaznamenať 118 absolventiek práva bratislavskej fakulty a taktiež do roku 1939 - 87 žien v advokácii na Slovensku (v praxi advokátky alebo advokátskej koncipientky). Do advokácie na Slovensku vstúpili aj absolventky právnickej fakulty z Prahy a Brna, no 57 koncipientiek a advokátok bolo absolventkami práva z Bratislavy.

Zopár slov o pomeroch v advokácii na Slovensku po vzniku Československa

Advokácia na Slovensku v období rokov 1918 - 1938 žila na princípoch právnej úpravy, ktorá bola zavedená v Uhorsku v poslednej štvrtine 19. storočia.⁸ Vznik nového štátu priniesol so sebou mnohé ústavno-právne, ústavno-politické i organizačné zmeny, ktoré zasiahli všetky oblasti života, prirodzene aj výkon advokácie. Celé obdobie rokov 1918 - 1938 sa nieslo v znamení akcentovania potreby prípravy a prijatia spoločného advokátskeho poriadku, takýto predpis však nevznikol. Zmeny sa diali čiastkovo tak, aby sa upevňovalo postavenie novej republiky a aby sa organizácia advokácie osamostatnila od predchádzajúcich väzieb, na Slovensku od uhorských.

Podstatným pre advokáta bolo, že sa v jeho statuse nič nemenilo. Naďalej ním mohol byť (popri splnení ďalších podmienok) len vyštudovaný právnik, s potrebnou praxou, ktorý obstál na advokátskej skúške a výkon advokácie naďalej obnášal poskytovanie právneho poradenstva a prevzatie obhajoby. Zmenené štátoprávne podmienky si vynútili zmeny organizačného charakteru, predovšetkým: zreorganizovanie advokátskych komôr na Slovensku, personálne zabezpečenie nových komo-

rových orgánov, zabezpečenie konania advokátskych skúšok v rámci nového štátu - osobitne dôležité pre Slovensko, prísaha advokátov republiky, možnosť vzájomného uznávania praxe i pôsobenia v Čechách i na Slovensku, otázka štátneho občianstva advokátov.

Na Slovensku v čase vzniku Československa pôsobili advokátske komory v Bratislave, v Banskej Bystrici, v Prešove a v Košiciach. Zlúčenie obvodov komôr, úplne nové sídlo a nové orgány - menované ministrom, nie volené advokátmi - boli novou slovenskou cestou. Koncom marca 1920 nadobudla účinnosť právna úprava, podľa ktorej sa na území Slovenska tieto advokátske komory, pôsobiace pôvodne podľa uhorského práva, aj ich obvody, zlúčili.⁹ Novourčeným sídlom zlúčených komôr sa stal Turčiansky sv. Martin. K zlúčeniu advokátskych komôr došlo predovšetkým v dôsledku úpravy hraníc, keďže boli zmenené obvody advokátskych komôr. Došlo tiež k zmene vo vytvorení nových orgánov - už nie voľbou advokátmi, ale menovaním ministrom, čo sa považovalo za optimálne prechodné riešenie do schválenia advokátskeho poriadku.¹⁰ Advokátske komory v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach boli povinné zastaviť svoju činnosť a odovzdať svoje spisy správnomu výboru zlúčenej komory v Turčianskom sv. Martine. Tento „dočasný stav“ pretrval 16 rokov, do roku 1936. Potom bola zriadená advokátska komora v Bratislave a v Košiciach. Košická komora však vznikla až po zabratí územia Maďarskom po 1.1.1939 a fungovala počas druhej svetovej vojny podľa maďarského práva. Na Slovensku okrem bratislavskej ostala pôsobiť komora v Turčianskom sv. Martine.

Na Podkarpatskej Rusi vykonával pôsobnosť advokátskej komory („pre dosiaľ nezriadenú advokátsku komoru“) Krajský súd v Užhorode s tým, že do jeho agendy patrilo vedenie zoznamu advokátov a kandidátov advokácie, agenda advokátskej komory a jej výboru a prijímanie sľubu. Disciplinárne veci patrili do kompetencie Advokátskej komore v Turčianskom sv. Martine.¹¹ Považovalo sa to za prechodné riešenie, pokiaľ nebude na Podkarpatskej Rusi zriadená samostatná advokátska komora, táto však zriadená nebola.¹²

Advokátska skúška bola organizovaná ešte z čias Rakúska-Uhorska ako jednotná skúška advokátska i sudcovská. V tej-

⁷ Maturovala na gymnáziu v Košiciach 30.4.1919 a v tomto roku začala študovať na Právnickej akadémii v Košiciach. Po zrušení akadémie prestúpila v roku 1922 na Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave; promovala 29. 4. 1926; K jej otcovi Ignácovi Cziglerovi je v matrike uvedený údaj - emeritný profesor; in: Archív UK, fond: PF UK BA, študijný spis Alžbety Cziglerovej; Je potrebné spomenúť aj Otiliu Váradiovú, ktorá tiež bola jej konškoláčou;

⁸ Najmä: v Uhorsku: zákonný článok č. XXXIV/1874 o advokátoch („vo veci usporiadania advokácie“), pre Československú republiku bol pre bývalé rakúske časti monarchie relevantný zákon zo 6.7.1868 č. 96 r. z., ktorým sa uvádza advokátsky poriadok a disciplinárny poriadok z roku 1872;

⁹ z. č. 167 z 16.3.1920 Sb. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku;

¹⁰ Podrobnejšie pozri: Kerecman, P. - Manik, R.: História advokácie na Slovensku, Eurokódex, Bratislava, 2011, s. 331 a nasl.;

¹¹ Z písomného stanoviska advokátskej komory v Turč. sv. Martine zo dňa 23.5.1936 k pripravovanému vládnemu nariadeniu o začatí činnosti advokátskej komory v Bratislave a úprave obvodu pôsobnosti advokátskej komory v Turč. sv. Martine, adresovaného Ministerstvu spravodlivosti v Prahe, vyplýva, že advokáti na Podkarpatskej Rusi platili členské príspevky nie do komory, ale „... u pána prezidenta krajského súdu v Užhorode...“. Odtiaľ sa platil ročný paušál na krytie disciplinárnych vecí do advokátskej komory v Turč. sv. Martine, a to vo výške 2000 Kč do roku 1935 a od roku 1936 - 3000 Kč.; Slovenský národný archív, Fond: Ministerstvo pravosúdia 1938 - 1945 (1918 - 1945), šk. 228;

¹² Podrobnejšie pozri: Kerecman, P. - Manik, R.: História advokácie na Slovensku, Eurokódex, Bratislava, 2011, s. 365;

to praxi sa pokračovalo aj po vzniku Československa, úlohou však bolo zabezpečiť, aby sa na Slovensku konala v hraniciach nového štátu. Dovtedy sa advokátske skúšky skladali v Budapešti a Marosvásárhelyi. V januári 1919 bola zriadená Komisia pre jednotnú sudcovskú a advokátsku skúšku so sídlom v Banskej Bystrici, pričom osobitný dôraz pri skúšaní sa mal klásť na znalosť slovenčiny. V tejto prechodnej dobe sa ešte počítalo s tým, že „nápravnú skúšku možné bude aj pri skúšobnej komisii V Banskej Bystrici skladať, ale aj v Pešti zloženie predbežne rešpektované bude...“¹³ Od roku 1921 bolo sídlo Komisie pre jednotnú sudcovskú a advokátsku skúšku preložené do Turčianskeho sv. Martina.¹⁴ Reálnym miestom pre zloženie advokátske skúšky boli v ďalšom období aj Košice a Bratislava, sídla vrchných súdov.

Z decembra 1919 pochádza predpis, ktorý potvrdzuje príslušnosť advokáta k Československej republike novou prísahou.¹⁵

V snahe budovať jednotný štát a jednotné právne podmienky pre pôsobenie advokátov bola vo februári roku 1920 zákonom zakotvená možnosť advokátov presídľovať sa v rámci celej republiky. Rovnako kandidáti advokácie mohli vykonávať prax v oboch častiach republiky a takáto prax sa im započítala. Advokátska skúška mala platnosť v oboch častiach republiky.¹⁶ Vo februári 1922 sa legislatívne riešila otázka vzájomného zastupovania advokátov a teritoriálne ohraničenie ich pôsobenia na území Československa.¹⁷ Advokáciu na území Československej republiky mohol vykonávať len advokát zapísaný

do zoznamu advokátov niektorej advokátskej komory v Československej republike.¹⁸ Rozhodne zaujímavým je v tomto kontexte rakúsky postreh: právo na vzájomné zastupovanie v nástupníckych štátoch Rakúska-Uhorska zostalo, až kým sa v roku 1921 vytvorili všade teritoriálne oddelené advokátske komory.¹⁹

Prvé advokátske osnovníčky

Do zoznamu advokátskych osnovníkov bola prvá žena na Slovensku zapísaná v roku 1925, bola ňou dr. Lujza Pappová.²⁰ Osnovníčkou bola od 29.10.1925 do 2.7.1926 u dr. Milana Ivanuku, advokáta v Bratislave. Priekopníkom, ktorý sa ako prvý na Slovensku podujal zapísať do svojej praxe právničku, bol advokát, ktorého dcéra zrejme už v tom čase pomýšľala na dráhu právničky. Alebo azda otcovi skrsla myšlienka orientovať svoju dcéru - gymnazistku na právo – *keď už to ide...* a zámerne si vyskúšal *na vlastnej koži* – vziať mladé dievča do advokátskej praxe...²¹ Dr. Lujza Pappová neskôr prestúpila do kancelárie dr. Karola Glasera, advokáta v Bratislave (2.7.1926 – 5.5.1928). Zhodou okolností dr. Karol Glaser mal tiež blízku skúsenosť so študovanými ženami. V tom čase jeho dcéra už bola absolventkou filozofie – PhDr. Mila Glaserová – a v akademickom roku 1929/30 sa rozhodla pre ďalšiu fakultu - štúdium práva. Evidovaná na fakulte však bola len dva semestre.²²

¹³ V Žiline 14.1.1919 za ministra takúto odpoveď skoncipoval aj expedoval dr. Beniač; in: SNA, Fond: Ministerstvo Československa s plnou mocou pre správu Slovenska 1919 - 1927, referát pre pravosúdie, spis 114, šk. 66; Nar. min. 5/1919 o jednotnej skúške sudcovskej a advokátskej;

¹⁴ Nar. min. – plnomocníka pre správu Slovenska č. 9/1921 o preložení sídla komisie pre jednotnú skúšku sudcovskú a advokátsku, Úradných novín, in: Kerecman, P. – Maník, R.: História advokácie na Slovensku, Euróka, Bratislava, 2011, s. 352; z 7.3.1921, dr. Martin Mičura, platnosť dňom vyhlásenia 19.3.1921;

¹⁵ Zákon zo dňa 2.12.1919 č. 13/1920 Sb. z. a n., ktorým sa menia ustanovenia o služobnej prísaha právnych praktikantov, auskultantov, súdnych notárov, sudcov a advokátov; § 4; in: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1920/002-1920.pdf> (náhľad 1.2.2014); Prísaha advokátov znela: „Prisahám, že budem Československej republike vždy verný a poslušný jej vláde, že budem všetky zákony a platné nariadenia zachovávať a všetky povinnosti svedomito plniť.“; § 1, z. č. 40/1922 Sb. zák. a nar., ktorým sa menia niektoré ustanovenia o advokátoch

¹⁶ V zmysle zákona z 3.2.1920 č. 83/1920 Sb. z. a n. o dočasnej úprave advokácie, mali advokáti s domovským právom v obci na území Československa a vykonávajúci prax na území Československa k 28.10.1918, právo sa presídľovať: z tej časti, kde platil advokátsky poriadok č. 96/1868 r. z. tam, kde platil advokátsky poriadok uhorský zák. čl. XXXIV/1874, a naopak. Advokáti, ktorí mali dovtedy sídlo mimo územia Československa, mohli byť zapísaní do advokátskej komory na území Československa len po splnení zákonných podmienok a zároveň so súhlasom ministra spravodlivosti alebo ministra s plnou mocou pre správu Slovenska. Táto úprava platila 1 rok;

¹⁷ Zákon č. 40 z 31.1.1922, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré ustanovenia o advokátoch; in: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1922/013-1922.pdf> (náhľad 23.2.2014);

¹⁸ V tom čase na území Československa pôsobili advokátske komory: Turč. Sv. Martin, Praha, Opava, Brno;

¹⁹ Weixelbaum, J.: Dejiny rakúskej advokácie (stručný prehľad), Zborník Slovenskej advokátskej komory z Medzinárodnej konferencie o histórii advokácie s pracovným názvom „Sloboda advokácie v dejinách“, ktorá sa uskutočnila v Bratislave, 30.11.2012, SAK, Bratislava, 2013, s. 15 a nasl.;

²⁰ Na Právnickej fakulte Univerzity Komenského zložila štátnu skúšku historickoprávnu 26.2.1923, právovedeckú 24.1.1925, štátovedeckú 30.10.1925 a právno vedecký doktorský diplom jej bol udelený 25.6.1926; In: Matrika SAK, Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, matričný kniha osnovníkov, zv. I., str. 189, zápisy osnovníčky dr. Lujzy Pappovej;

²¹ Advokátom bol od roku 1904. Jeho dcéra Nadežda Ivanková maturovala na Čsl. štátnom reálnom gymnáziu v Bratislave 23.6.1927 a v akademických rokoch 1927/28 – 1930/31 študovala na Právnickej fakulte Univerzity Komenského, promovaná doktorkou práv bola 13.11.1931; Nastúpila na výkon osnovníckej praxe k svojmu otcovi 30.11.1931 a jeho osnovníčkou bola do 31.12.1940; Počas štúdia v roku 1929 sa vydala za dr. Zdenka Quida Hradského, ktorý vykonal osnovnícku prax u svokra dr. Milana Ivanuku: 1930-1936; Advokátsku skúšku zložil v Bratislave v roku 1934 a advokáciu vykonával ako spoločník dr. Milana Ivanuku; Archív UK, fond PF UK, osobný spis Nadežda Ivanková, vyd. Hradská; Matrika SAK, Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, Spisy, Osobné veci advokáta Dr. Zdenka Hradského z Bratislavy, č. 3226/1936/II;

²² Právo zároveň študoval jej brat Pavel Glaser, narodený v roku 1911, ktorý v uvedenom akademickom roku už končil štúdium; In: Archív UK, fond: PF UK, matrika zimného a letného semestra 1929/30;

Postupne sa v jednotlivých rokoch do zoznamu advokátskych osnovníkov na Slovensku zapisovali ďalšie ženy, najskôr v malom počte, no napr. v roku 1936 sa ich zapísalo 17.²³

Od roku 1925 do roku 1939 sa do zoznamu advokátskych osnovníkov postupne zapísalo 87 osnovníčok, najviac sa zapísalo v roku 1936 (17 – v tom roku na Právnickej fakulte Komenškého univerzity štúdium absolvovalo 21 študentiek – 7 abs. a 14 JUDr.). Väčšina z týchto osnovníčok absolvovala právnickú fakultu v Bratislave – 57, 29 bolo absolventiek práva z Prahy a 1 absolventka z Brna.

Jednotlivé osnovníčky absolvovali svoju prax spravidla u viacerých principálov za sebou. Na Slovensku sa ich počet postupne rozrastal, pričom najviac ich pôsobilo v rokoch 1933 – 1938 (jednotlivo po rokoch: 1933 – 28, 1934 – 36, 1935 – 39, 1936 – 53, 1937 – 48, 1938 – 44). V dôsledku hromadných výmazov bol stav v roku 1939 už len 19 osnovníčok.

Okrem osnovníčok evidovaných Advokátskou komorou Turč. Sv. Martin a neskôr aj Advokátskou komorou Bratislava treba ešte uviesť, že od roku 1929 do roku 1938 sa na Podkarpatskej Rusi postupne zapísalo 11 právničiek do zoznamu advokátskych kandidátov, vedenom na Krajskom súde v Užhorode. Z nich jedna absolvovala právo v Bratislave, ostatné v Prahe. Medzi advokátskymi osnovníčkami pôsobiacimi na Slovensku ešte dve z nich časť svojej koncipientskej praxe absolvovali aj na Podkarpatskej Rusi.

²³ Prvozápisy osnovníčok: v roku 1925 – 1, 1926 – 1, 1927 – 5, 1928 – 2, 1929 – 3, 1930 – 5, 1931 – 4, 1932 – 5, 1933 – 11, 1934 – 10, 1935 – 8, 1936 – 17, 1937 – 6, 1938 – 7, 1939 – 2;

Prirodzene, nie všetky osnovníčky sa stali advokátkami. Je evidentný aj *prestup* medzi právnickými povolaniami. Možno uviesť niekoľko príkladov, kde advokátske osnovníčky z advokácie celkom odišli: Dr. Hedvika Karbanová po necelých dvoch rokoch praxe osnovníčky bola v roku 1930 prijatá do prípravnej služby sudcovskej na Krajskom súde v Trenčíne.²⁴ Dr. Dagmar Horáková po polročnej osnovníckej praxi pracovala ako koncipientka na finančnom riaditeľstve v Bratislave a v roku 1931 pôsobila ako auskulant na Krajskom súde v Bratislave.²⁵ Dr. Blanka Trunečková tiež po krátkej – trojmesačnej osnovníckej skúsenosti v roku 1933 vstúpila do prípravnej služby sudcovskej pre obvod Vrchného súdu v Košiciach.²⁶ Dr. Zdenka Telecká po štyroch mesiacoch osnovníckej praxe u advokáta nastúpila v roku 1935 do súdnych služieb.²⁷ Dr. Ružena Martinyová nastúpila do advokátskej kancelárie ako osnovníčka v roku 1936, ale ešte pred zapísaním do zoznamu osnovníkov oznámila komore, že berie svoju žiadosť späť, nakoľko bola vymenovaná za právnu aspirantku na Krajskom súde v Trenčíne.²⁸ Dr. Magdaléna Koraušová po ročnej osnovníckej praxi sa v roku 1937 stala riadnou auskulantkou pri okresnom súde v Bratislave.²⁹ Dr. Boriska Barbara Kleinová po takmer trojročnej osnovníckej praxi v roku 1937 nastúpila do štátnej služby ako právna praktikantka Krajského súdu v Banskej Bystrici. V roku 1946 pôsobila dr. Barbara Kleinová, už vydatá Monoriová, ako úradníčka na Ministerstve vnútra v Prahe.³⁰

²⁴ In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, osobný spis Hedvika Karbanová;

²⁵ Dr. Dagmar Horáková - osnovnícku prax 11.11.1929 – 1.6.1930 vykonala u dr. Artúra Jiráka v Bratislave, Grösslingova 43; V júni dr. Horáková oznámila komore, že k 1.6.1930 vystúpila z osnovníckej praxe a „...ninin jsem zaměstnána jako koncipient na finančním ředitelství v Bratislavě...“; V liste z 17.9.1931 Advokátskej komore v Turč. Sv. Martine dr. Dagmar Horáková – Vrbková žiada o vydanie potvrdenia o osnovníckej praxi, lebo sa jej blíži termín sudcovskej skúšky a chce si dať zarátať advokátsku prax do sudcovskej služby prípravnej; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turčiansky sv. Martin, osobný spis Dagmar Horáková;

²⁶ In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, osobný spis dr. Blanka Trunečková;

²⁷ In: Matrika SAK, Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, Spisy, Osobné veci adv. osnovníka dr. Zdenka Telecká z Bratislavy;

²⁸ In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, osobné veci: dr. Ružena Martinyová;

²⁹ In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, Advokátska komora Bratislava; osobný spis Magdaléna Koraušová

³⁰ V liste z 5.8.1946 žiada o vydanie potvrdenia o osnovníckej praxi v rokoch 1934 – 1937 od Advokátskej komory v Bratislave, ktoré od nej vyžaduje Prezídium ministerstva vnútra; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, Advokátska komora Bratislava, osobný spis Barbara Kleinová;

Prvé advokátky

Alžbeta Cziglerová bola na území dnešného Slovenska nielen jednou z prvých žien študujúcich právo, bola v poradí druhou ženou osnovníčkou zapísanou do zoznamu advokátskych osnovníkov (11.6.1926, po Lujze Pappovej), ale predovšetkým bola prvou ženou advokátkou zapísanou do zoznamu advokátov Advokátskej komory v Turč. Sv. Martine (20.6.1931).³¹ Osnovnícku prax absolvovala vo Vranove, v Košiciach a v Sobrančiach a advokátsku skúšku zložila v roku 1930 v Košiciach.³² Do zoznamu advokátov bola zapísaná v roku 1931 so sídlom v Košiciach. Zaujímavosťou je, že v júli 1931 uzavrela manželstvo s dr. Ernestom Wildmannom, ktorý onedlho nastúpil u nej osnovnícku prax.³³ Pre porovnanie – v roku 1931 bola na Slovensku zapísaná prvá advokátka a bolo uskutočnených 21 prvozápisov osnovníčok, v Čechách v tom čase pôsobilo už 7 advokátok a 58 osnovníčok.³⁴

Na Slovensku z uvedených 87 osnovníčok v období od roku 1931 do roku 1939 sa 14 z nich stalo advokátkami. Po prvej advokátke dr. Alžbete Cziglerovej v Košiciach v ďalšom roku pribudla dr. Edita Neubergerová, advokátka v Bratislave.³⁵ V roku 1933 pribudli tri advokátky: dr. Jolana Radó, rod. Weiss,³⁶ advokátka v Bratislave, dr. Livia Goldsteinová, rod. Hegedüsová,³⁷ advokátka v Michalovciach a dr. Alica Glasnerová Kohnová, advokátka v Žiline. Ďalšie tri advokátky boli zapísané do zozna-

mu advokátov v roku 1936: dr. Margita Hámošová v Bratislave, dr. Jacqelina Kertészová, rod. Matznerová³⁸ a dr. Marta Schönerherzová, rod. Ungárová, obe v Košiciach. V roku 1937 bola do zoznamu advokátov zapísaná Dr. Alžbeta Halászová Starková³⁹ so sídlom v Kráľovskom Chlmci. Päť advokátok bolo do zoznamu advokátov zapísaných v roku 1938: dr. Mária Stará, vyd. Čikvanová⁴⁰ so sídlom v Bratislave, dr. Margita Rosenbergerová, vyd. Wintersteinová⁴¹ so sídlom v Bánovciach, dr. Gizela Šimková so sídlom v Trenčíne, dr. Gemma Kertészová so sídlom v Košiciach, dr. Mária Hromadová so sídlom v Bratislave.

Na Slovensku päť advokátok malo za manžela advokáta a štyri z nich vykonávali advokáciu s manželom spoločne.

Na Podkarpatskej Rusi sa jedna osnovníčka stala advokátkou - a to dr. Leona Funková, vyd. Weisshausová v roku 1934.⁴²

Úbytky v advokácii od roku 1938

Od konca roka 1938 došlo k prijatiu série právnych predpisov, ktoré výrazne zasiahli do výkonu advokátskeho povolania. Redukciu počtu v advokácii spôsobili hromadné výmazy zo zoznamu advokátov a zo zoznamu osnovníkov a rôzne obmedzenia v zápisoch.

³¹ Alžbeta Cziglerová sa narodila v Košiciach v roku 1901, kde v roku 1919 maturovala na gymnáziu.; In: Archív UK, fond: PF UK, spis Alžbeta Cziglerová; pozri aj pozn. č. 7;

³² Osnovnícku prax vykonávala od 11.6.1926 do 19.10.1926 u dr. Juľa Mandela, advokáta vo Vranove (bol advokátom od roku 1907), potom v Košiciach od 19.10.1926 do 20.4.1927 u dr. Alexandra Darvaša, advokáta v Košiciach (bol advokátom od roku 1908); od 20.4.1927 do 5.11.1929 dr. Alexandra Oberländera, advokáta v Košiciach; od 5.11.1929 do 5.3.1930 znova u dr. Alexandra Darvaša, advokáta v Košiciach; od 5.3.1930 do 15.11.1930 znova o dr. Alexandra Oberländera, advokáta v Košiciach; potom od 15.11.1930 do 18.5.1931 u dr. Dávida Fehéra, advokáta v Sobrančiach (bol advokátom od roku 1921) a nakoniec po tretí raz od 18.5.1931 do 16.6.1931 u dr. Alexandra Oberländera, advokáta v Košiciach; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, osobný spis dr. Alžbeta Cziglerová;

³³ Ernest Wildmann bol do zoznamu advokátov zapísaný 1.7.1936; sídlo mal rovnaké ako manželka Rákocziho 60, Košice; In: Matrika SAK, osobný spis advokátskeho osnovníka dr. Ernesta Wildmanna;

³⁴ Hrudka, J.: Advokát na stříbrnom plátně, Obraz advokáta v českém hraném filmu z let 1930-1948, Z minulosti advokacie, Sborník příspěvků z 1. konference o dějinách advokacie konané Výborem pro dějiny advokacie ČAK ve spolupráci s Právníkou fakultou ZČU dne 11.11.2014 v Praze, Linde Praha, a.s., 2005, s. 135;

³⁵ Do zoznamu advokátov Advokátskej komory v Turč. Sv. Martine zapísaná 16.7.1932; sídlila v Bratislave, neskôr v Komárne, v Šáhách a Párkani (Štúrovo); In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, osobný spis dr. Edith Neubergerová;

³⁶ Jej manželom bol dr. Juľo Radó, advokát v Nitre, ktorý zomrel v roku 1924 ešte v čase jej štúdií na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave; štúdium mala preto sťažené, nakoľko sa starala aj o dieťa a študovala v rokoch 1921/22 do 1925/26, promovala v roku 1928; In: Archív UK, fond: PF UK, osobný spis Jolana Radó, r. Weiss;

³⁷ Jej manželom bol dr. Alexander Goldstein, ktorý sa stal advokátom v Michalovciach v roku 1936; advokáciu potom vykonávali manželia spoločne; In: Matrika SAK, Matrika Turč. Sv. Martin, spis dr. Livia Goldsteinová, r. Hegedüsová a spis dr. Alexander Goldstein;

³⁸ Jej manželom bol dr. Gabriel Kertész, advokát v Košiciach od roku 1932. U neho absolvovala i časť koncipientskej praxe, neskôr vykonávali manželia advokátsku prax spoločne v Košiciach; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, spis dr. Jacqelina Kertészová r. Matznerová, spis dr. Gabriel Kertész;

³⁹ In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, spis dr. Alžbeta Halászová Starková;

⁴⁰ Mária Stará po absolvovaní štúdia práva v Bratislave, vykonala osnovnícku prax v Bratislave u dr. Bedricha Tauschera, advokátsku skúšku zložila v roku 1936 v Bratislave a ďalej u neho vykonávala osnovnícku prax do roku 1938; Do zoznamu advokátov bola zapísaná 7.1.1938, no čoskoro v dôsledku preverovania domovskej príslušnosti, ktorú mala po otcovi v Čechách mala komplikácie ohľadom doloženia domovskej príslušnosti na Slovensku. V roku 1939 bola jedinou advokátkou ženou na Slovensku a napokon ťažkosti ohľadom vykonávania advokácie boli odstránené v dôsledku jej sobáša so sudcom dr. Davidom Čikvanom, slovenským štátnym občanom v roku 1941; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, Advokátska Komora Bratislava, spis dr. Mária Stará;

⁴¹ Jej manžel dr. Vojtech Winterstein sa stal advokátom v Bánovciach v roku 1934, kedy vzal do praxe aj manželku, ktorá uňho vykonala celú osnovnícku prax; manželia potom vykonávali advokáciu spoločne v Bánovciach. In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, spis dr. Margita Rosenbergerová, Wintersteinová, spis dr. Vojtech Winterstein;

⁴² in: Matrika SAK, osobný spis Leona Funková;

Po vyhlásení všeobecnej mobilizácie v Československu v septembri 1938 a po obsadení časti štátneho územia nemeckými a poľskými vojenskými jednotkami v októbri 1938 došlo k zavedeniu obmedzenia slobody „pri nastupovaní a výkone“ (okrem iného aj) advokácie.⁴³ Jedna advokátka – dr. Gizela Šimková – bola vymazaná zo zoznamu advokátov v dôsledku týchto opatrení.

Od novembra 1938 zápis a presídlenie advokáta a osnovníka podliehal niekoľkým obmedzeniam.⁴⁴ Ochrana verejného záujmu sa viazala na predídanie situácie, ktorou by napr. „povolením zápisu alebo presídlenia počet advokátov (kandidátov advokácie) bud' v obvode advokátskej komory alebo na určitom mieste bol rozmnožený takým spôsobom, že by to ohrozovalo už zapísaných advokátov (kandidátov advokácie) na ich slušnej výžive a potrebnom zaopatrení“ (§ 3).⁴⁵ Výbory advokátskych komôr v Bratislave a Turč. Sv. Martine aplikovali povolenie výkonu praxe aj pri prestupe osnovníka k inému princípálovi, nakoľko prestupy sa realizovali formou výmazu zo zoznamu osnovníkov v dôsledku vystúpenia z praxe u princípála a zápisom do zoznamu osnovníkov v dôsledku nástupu do praxe k inému princípálovi. Prakticky sa tento proces predtým vyriešil jedným uznesením komorou o zmene princípálov v zozname osnovníkov. Po prijatí tohto opatrenia zmena v osobe princípála priniesla posudzovanie ako pri novom začatí výko-

nu osnovníckej praxe. Takýmto spôsobom bolo zo zoznamu osnovníkov vymazaných viacero osnovníčok.⁴⁶

Ďalším dôvodom na výmaz advokátov a osnovníkov boli územné straty v dôsledku Mníchovskej dohody a Viedenskej arbitráže. Podľa vládneho nariadenia z 15.3.1939 č. 6/1939 Sl. z. bolo novou povinnosťou advokátov zloženie služobnej prísahy vernosti Slovenskému štátu.⁴⁷ Južné hranice Slovenska boli stanovené novou čiarou po línii Galanta - Levice - Lučenec – Rimavská Sobota Rožňava - Košice s tým, že tieto mestá (ale napr. aj Šahy, Komárno, Párkány, Nové Zámky, Filakovo, Tornaľa, Moldava nad Bodvou) už patrili do Maďarska.⁴⁸ Na tomto území bol zavedený po nastolení civilnej správy maďarský právny poriadok.

Po pripojení časti územia Slovenska k Maďarsku advokáti a ich osnovníci sídliači na tomto území na ňom väčšinou zostali. Išlo už o štátne územie iného štátu, preto sa podriadili maďarským zákonom a niektorí požiadali o zápis do medzičasom zriadenej Košickej advokátskej komory alebo inej maďarskej advokátskej komory príslušnej podľa ich sídla na zápis. Zo zoznamu advokátskych komôr na Slovensku boli vymazaní aj so svojimi osnovníkmi.⁴⁹ Takto boli vymazaní zo zoznamu advokátov na Slovensku advokáti z územia v tom čase maďarského. Vymazaných bolo aj ďalších 5 advokátok: dr. Alžbeta Czieglerová

⁴³ Vládne nariadenie z 9. októbra 1938 č. 219/1938 Sb. zák. a nar. o dočasných obmedzeniach v živnostenskom a inom zárobkovom podnikaní ...,vzhľadom k mimoriadnym pomerom spôsobeným stavom brannej pohotovosti štátu“...; Podľa § 2: bol súhlasom „príslušného orgánu“ podmienený „akýkoľvek výkon zárobkového podniku, či už nového alebo doterajšieho na inom mieste, než na ktorom bol vykonávaný doposiaľ, aj keď sú splnené ostatné náležitosti“; Vládne nariadenie bolo zakrátko nahradené - vládny nariadením č. 265/1938 Sb. zák. a nar. o dočasných obmedzeniach v živnostenskom a inom zárobkovom povolani, ktoré nadobudlo účinnosť 8.11.1938; Dr. Gizela Šimková, advokátka v Trenčíne (zapísaná 11.4.1938) bola vymazaná zo zoznamu advokátov (k 23.11.1938) práve podľa vládneho nariadenia č. 265/1938 Sb. zák. a nar.; In: Matrika SAK, osobný spis Dr. Gizela Šimková;

⁴⁴ Opatrenie Stáleho výboru zo dňa 16.11.1938 č. 284/1938 Sb. zák. a nar. o dočasnej úprave niektorých otázok týkajúcich sa advokácie, ktoré nadobudlo účinnosť 19.11.1938. Opatrenie Stáleho výboru bolo schválené zmysle ústavy oboma snemovňami Národného zhromaždenia (vyhláska predsedu vlády zo 6.12.1938 o opatreniach Stáleho výboru podľa § 54 ústavných listín s dočasnou platnosťou zákona); Výbor advokátskej komory smel povoliť zápis do zoznamu advokátov a zoznamu osnovníkov aj keď boli splnené všetky podmienky predpísané advokátskym poriadkom iba vtedy, ak tým nebol dotknutý verejný záujem (§ 1 ods. 1, 2); v prípade povolenia zápisu advokáta alebo osnovníka povolenie bolo viazané na čas, kým bude advokácia alebo osnovnícka prax vykonávaná na určitom mieste (§ 1 ods. 3); presídlenie advokáta a výkon praxe osnovníka sa mohlo povoliť, ak tým nebol dotknutý verejný záujem (§ 2 ods. 1);

⁴⁵ Ďalším obmedzením bolo (§7), že právo vykonávať advokáciu zaniká advokátovi ku koncu roka, v ktorom advokát dosiahne 65 rokov a ak tento vek dosiahne ku koncu roku 1938, jeho právo vykonávať advokáciu zanikne ku koncu roku 1939. Výnimku mohol povoliť výbor, ak si to žiada nutkavý verejný záujem alebo ak to advokát potrebuje pre svoju výživu alebo výživu svojej rodiny a advokát o to súčasne požiadala najneskôr tri mesiace pred dátumom zániku oprávnenia advokáciu vykonávať;

⁴⁶ Napr. Dr. Estera Berkovičová bola vymazaná k 28.12.1938 na základe toho, že jej nebol uznesením výboru Advokátskej komory v Bratislave povolený prestup od dr. Arpáda Grossa, advokáta v Trenčíne k dr. Pavlovi Keményimu, advokátovi tiež so sídlom v Trenčíne, pričom ministerstvo spravodlivosti jej sťažnosť zamietlo (vychádzajúc práve z toho, že zmena princípála je v skutočnosti kumulovanou žiadosťou o výmaz a nový zápis). Dr. Alžbeta Földešová-Dušeková bola vymazaná k 31.12.1938 v dôsledku nepovolenia prestupu od dr. Karola Geleia, advokáta v Bratislave k dr. Emilovi Kordičovi, advokátovi v Piešťanoch; In: Matrika SAK, Advokátska komora v Bratislave, osobný spis kandidáta advokátstva Dr. Estera Berkovičová, č. 40/1938/III; Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, Advokátska komora Bratislava, osobný spis advokátskeho osnovníka dr. Alžbeta Földešová - Dušeková z Bratislavy, č. 21/1935/III;

⁴⁷ Vládne nariadenie č. 6/1939 Sl. zák. o služobnej prísaha štátnych zamestnancov, sudcov, verejných notárov a advokátov. Prísahu boli povinní zložiť novozapisovaní advokáti, ale aj advokáti už v zozname zapísaní. Kto z nich „do jedného mesiaca od vyhlásenia tohto nariadenia prísahu nezložil, o tom sa predpokladalo, že sa praxe advokátskej zrieka.“;

⁴⁸ Podrobnejšie pozri napr.: Kerecman, P. – Manik, R.: História advokácie na Slovensku, Eurokódex Bratislava, 2011, s. 415 a nasl.;

⁴⁹ V prípade, ak išlo o advokáta, ktorý prísahu nezložil z dôvodu, že ostal na území, ktoré pripadlo Maďarsku (alebo jeho osnovníka), bolo v matrikách komôr bolo uvedené: „vymazaný, lebo ostal na území, ktoré pripadlo Maďarom“. Tieto výmazy boli realizované rozhodnutiami vydanými v priebehu roku 1939 s tým, že advokáti a osnovníci boli vymazaní k 2.11.1938, teda ku dňu, keď časť južného Slovenska pripadla Maďarsku.

vá – Wildmannová, dr. Jacqueline Kertészová, dr. Marta Schönherzová – Ungárová, dr. Gemma Kertészová, advokátky z Košíc a dr. Alžbeta Halászová, advokátka v Kráľovskom Chlmci.⁵⁰

Dôvodom výmazu zo zoznamu advokátov bolo tiež nesplnenie požiadavky domovskej príslušnosti advokáta na území Slovenského štátu.⁵¹ Táto domovská príslušnosť sa preverovala k 30.10.1918. Komplikácie vo výkone advokácie nastali v tejto súvislosti advokátke dr. Márii Starej.⁵²

Výmazy zo zoznamu advokátov a osnovníkov sa vykonávali od roku 1939 na základe vládneho nariadenia č. 63/1939 Sl. z. o vymedzení pojmu žida a usmernení počtu židov v niektorých slobodných povolaniach.⁵³ V Advokátskej komore v Turčianskom Sv. Martine⁵⁴ po zistení, že v tejto komore je zapísaných k 20.4.1939 spolu 251 advokátov a 77 osnovníkov bol ustanovený prípustný počet advokátov – Židov číslom 10 a osnovníkov – Židov číslom 3. V Advokátskej komore v Bratislave⁵⁵

po zistení počtu advokátov, že v tejto komore je zapísaných k 20.4.1939 spolu 599 advokátov a 171 kandidátov, bol určený prípustný počet advokátov – Židov číslom 24 a kandidátov počtom 7.⁵⁶ Výmazy židovských advokátov a osnovníkov, zo zoznamu advokátov a osnovníkov sa vykonali obvykle s poznámkou „vymazaný podľa § 4 vl. nar. 63/1939 Sl. z.“ Zo zoznamu advokátov takto boli vymazané ďalšie advokátky: dr. Edita Neubergerová, dr. Jolana Radó, rod. Weiss, dr. Lívia Goldsteinová, rod. Hegedúsová, dr. Alica Glasnerová – Kohnová, dr. Margita Hámosová a dr. Margita Rosenbergová – Wintersteinová.⁵⁷

K tragickosti tohto obdobia nemožno obísť ani skutočnosť, že mnoho advokátov a osnovníkov počas druhej svetovej vojny zomrelo v koncentračných táborech.⁵⁸

Zo spomínaných 14 advokátok na Slovensku dve ukončili svoje pôsobenie na vlastnú žiadosť – dr. Alica Glasnerová Kohnová⁵⁹ v roku 1937 a dr. Mária Hromadová⁶⁰ v roku 1939.

⁵⁰ Vymazaní boli aj advokátski osnovníci zapísaní u advokátov so sídlom na tomto území - koncom roka 1938 boli vymazané napr. osnovníčky dr. Alžbeta Grünfeldová v Komárne, dr. Juliana Presserová v Nových Zámkoch, či dr. Alica Löfflerová v Starej Ďale (Hurbanovo) alebo dr. Valeria Krieková v Leviciach, dr. Alžbeta Trattnerová v Rožňave. In: Matrika SAK, osobné spisy uvedených advokátok a osnovníčok;

⁵¹ Vládne nariadenie z 24. marca 1939 č. 33/1939 Sl. zák. o prevádzaní advokátskej praxe: „advokátsku prax môžu prevádzať v Slovenskom štáte len tí advokáti, ktorí sami, poťažme ktorých otec mal už 30. októbra 1918 obecnú príslušnosť na území Slovenského štátu“ (§ 1). V dôsledku vládneho nariadenia z 18. júla 1939 č. 176/1939 Sl. zák., ktorým sa mení, poťažme dopĺňa vládne nariadenie zo dňa 24. marca 1939, č. 33 Sl. zák. o vykonávaní advokátskej praxe: „Na území Slovenského štátu je oprávnený vykonávať advokátsku prax len advokát zapísaný do zoznamu advokátskej komory v Bratislave alebo Turčianskom Sv. Martine, ktorý má domovskú príslušnosť v niektorej obci na území Slovenského štátu alebo na území, ktoré bolo zo Správneho obvodu Slovenskej krajiny (§ 1 zákona zo dňa 14. júla 1937, č. 125 Sb. z. a n. O organizácii politickej správe) pripojené k Nemecku, Maďarsku alebo Poľsku v predpoklade, že sa nestal cudzím štátnym občanom.“

⁵² Výnimka Ministerstvom pravosúdia bola udelená napr. advokátke dr. Márii Starej, ktorá domovským právom (po otcovi) patrila do obce Hluboká u Českých Budějovic a narodila sa vo Viedni. Tento postup sa na ňu musel vzťahovať napriek tomu, že v Bratislave žila od roku 1918, študovala a vykonávala osnovnícku prax. Ministerstvo ju upozornilo, že má určenú zákonnú lehotu na preukázanie slovenského štátneho občianstva do 1.7.1940. Vec sa nakoniec vyriešila jej sobášom v januári 1941 s československým štátnym občanom domovsky patriacim do Bratislavy (sudcom dr. Davidom Čikvanom). In: Matrika SAK, Advokátska komora Bratislava, osobný spis dr. Mária Čikvanová – Stará, č. 1/1938/II;

⁵³ Podľa § 3 tohto nariadenia počet židov advokátov (advokátskych osnovníkov) sa určuje na 4 % celkového počtu zapísaných členov príslušnej komory. Prebytok advokátov (advokátskych osnovníkov) sa z úradnej moci vymaže zo zoznamov príslušných komôr: Podľa § 4 ods. 2 sa „vymažú najmä tí, ktorí: a) nemajú svoje sročné dane, dávky, poplatky alebo iné verejné ťarchy vyrovnané; b) podľa svojho majetkového stavu alebo podľa svojich zárobkových pomerov v inom zamestnaní, nie sú odkázaní na toto povolanie; c) prax v skutočnosti nevykonávajú; d) neovládajú primerane štátnu reč; e) nie sú žiadúci v tomto povolaní z iného dôležitého verejného záujmu.“

⁵⁴ Uznesenie Správneho výboru Advokátskej komory Turč. Sv. Martin č. 110/1939/I. o usmernení počtu židovských advokátov zo dňa 13.5.1939; Úradné noviny časť I., č. 35 z 26.5.1939, s. 284;

⁵⁵ Uznesením Správneho výboru Advokátskej komory Bratislava č. 36/1939 I. o určení počtu advokátov - židov zo dňa 23.5.1939; Úradné noviny, časť I., č. 33 zo dňa 23.5.1939, s. 278;

⁵⁶ Dňa 9.6.1939 bolo prijaté Uznesenie správneho výboru advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine č. 110/1939/I. o ustálení mien ponechaných advokátov - židov a advokátskych osnovníkov - židov a dňa 21.6.1939 bol uverejnený v Úradných novinách ako Úradná správa č. 36/1939/I. obdobný zoznam ponechaných advokátov - židov Advokátskej komory v Bratislave; Nebola ponechaná ani jedna žena a ani jedna osnovníčka; Úradné noviny, časť I., č. 38 zo dňa 17. júna 1939, s. 304 a Úradné noviny, časť I., č. 44 zo dňa 28.7.1939, s. 358;

⁵⁷ Vymazané boli aj osnovníčky, napr. Blanka Quittová – Löblová, Antóna Stauberová, Blanka Gyulaiová, rod. Richterová, Georgia Fürstová, vyd. Fischerová, Lívia Ragányi, Irena Porgesová; In: SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, Advokátska komora Bratislava osobné spisy vymenovaných advokátok a osnovníčok;

⁵⁸ Napr. z územia, ktoré počas druhej svetovej vojny pripadlo Maďarsku, možno uviesť, že v koncentračnom tábore zahynuli košické advokátky dr. Alžbeta Cziglerová Wildmannová a Marta Schönherzová, rod. Ungárová; Zo slovenského územia v koncentračnom tábore zahynula advokátka dr. Lívia Goldsteinová Hegedúsová z Michaloviec; in: Sulaček, J.: Právnicki práva zbavení. 1. Časť. SNM – Múzeum židovskej kultúry, Bratislava, 2014, str. 126, 127, 101;

⁵⁹ Táto advokátka so sídlom v Žiline po 4 rokoch praxe požiadala o výmaz zo zoznamu advokátov a vymazaná bola k 1.9.1937; in: Matrika SAK, Advokátska komora Bratislava, matrika, zv. II, s. 238;

⁶⁰ Dr. Mária Hromadová získala diplom na právnickej fakulte v Brne v roku 1933, osnovnícku prax vykonávala od 27.6.1933 do 3.11.1938 u dr. Hynka Hromadu, advokáta v Bratislave. Ku dňu 3.11.1938 bola zapísaná do zoznamu advokátov v Advokátskej komore Bratislava a po štyroch mesiacoch bola na vlastnú žiadosť ku dňu 9.3.1939 vyčiarknutá zo zoznamu advokátov; In: Matrika SAK, Advokátska komora Turč. Sv. Martin, Advokátska komora Bratislava, spis dr. Mária Hromadová;

Od roku 1939 na Slovensku zostala pôsobiť len jedna žena advokátka – dr. Mária Stará Čikvanová. Po vojne bola prijatá a zapísaná do zoznamu advokátov vedeného Advokátskou komorou v Bratislave k 18.7.1945. Po vzniku Krajského združenia advokátov pre kraje Bratislava a Nitra bola doň prevzatá a v roku 1953 odišla z advokácie.⁶¹

Záver

Právna úprava po vzniku Československa umožňovala vstup ženám do advokácie za rovnakých podmienok ako mužom. Splnenie zákonných podmienok sa preverovalo u všetkých rovnako. Samozrejme, nemožno v tejto dobe hovoriť o ľahkej ceste a slobodnej voľbe ženy pracovať s ohľadom napr. na sociálne zákonodarstvo a postavenie pracujúcej ženy – matky. No nebolo to zložité len pre advokátky.⁶²

„Ženská otázka“ bola aktuálnou od prelomu storočia a ešte ani v 70-tych rokoch 20. storočia sa nepočítalo so ženami v advokácii celkom bežne. To nespomeniem veľmi milý a úsmevný film Advokátka Věra z roku 1937, ale slovenský film Andreja Lettricha Advokátka z roku 1977. Dosvedčuje to súdobá odborná tlač: „...V poslednom čase máme čoraz viac príležitostí stretnúť sa s filmovými dielami, ktoré stavajú ženu do popredia nie ako tajuplnú krásavicu Kleopatru, ale ako plnohodnotnú členku tej-ktorej spoločensko-ekonomickej formácie, ako vyrovnanú bytosť i nositeľku konfliktu. Možno je to tak, že žijeme v časoch, keď emancipácia nadobudla nevídaný rozmach...“⁶³ Práve tieto slová naznačujú skôr výnimočnosť ženy v pozícii advokátky. Pretože ak by sa prijímalo advokátske povolanie pre ženu ako bežná vec, dôležité vo výpovedi by bolo čosi iné ako dôraz na rozmach emancipácie a ženu ako nositeľku konfliktu viažuci sa na jej vysoko odbornú profesiu. No práve výnimočnosť povolania ženy advokátky, nedôvera muža klienta žene advokátke, jej dramatické prežívanie a boj o spravodlivosť i o záchranu rodiny urobili film takým príťažlivým. Nielen Milka Vášáryová v hlavnej úlohe, ktorá žije svojim advokátskym povolaním a nechce zanedbávať rodinu v kombinácii s priam detektívnou zápletkou.⁶⁴

⁶¹ In: Matrika SAK, Advokátska komora Bratislava, osobné veci advokáta dr. Mária Čikvanová – Stará;

⁶² Pozri napr. zák. č. 221/1924 Sb. zák. a nar. o poistení zamestnancov pre prípad nemoci, invalidity a staroby; zák. č. 26/1929 Sb. zák. a nar. o penzijnom poistení súkromných zamestnancov vo vyšších službách, zák. č. 148/1925 Sb. zák. a nar. o poistení osôb samostatne hospodáriacich pre prípad invalidity a staroby; Ani v súčasnosti nie je jednoduché vyladiť podmienku riadneho výkonu koncipientskej praxe a práce na čiastočný úväzok koncipientky matky, či započítanie materskej dovolenky do praxe;

⁶³ Dzubáková, E.: Sóló pre advokátku, Film a divadlo, roč. 21, č. 23 (1977), s. 4 – 7;

⁶⁴ Advokátka 1977, Réžia: Andrej Lettrich, scenár: Jozef A. Tallo, kamera: Alojz Hanúsek a Tibor Biath, hudba: Svetozár Stračina, film získal Hlavnú cenu na FČSF v Českých Budějoviciach 1978 a režisér Lettrich s Milkou Vášáryovou získali Zlatú plaketu SZŽ; In: Slovenský filmový ústav; Bonko, I.: Zvláštnosti tohtoročného ocenení, Ľud, 10.III.1978, s. 5 a 7;

Akokoľvek, ako vývoj od prelomu storočí postupne priniesol možnosť univerzitného vzdelávania aj ženám – a to si postupne vyberali najmä medzi filozofiou, medicínou a právom, tak priniesol univerzity vzdelané odborníčky aj do praxe. Samozrejme, spočiatku sa ich podiel dal vyjadriť v promile, neskôr v percentách. Dnes už hovoríme o rovnakom zastúpení...

Prvá žena do advokácie na Slovensku vstúpila v roku 1925. Bola ňou dr. Lujza Pappová, ktorá sa v tomto roku stala advokátskou osovničkou. Prvou advokátkou sa v roku 1931 stala dr. Alžbeta Cziglerová. V období rokov 1925 – 1939 sa na Slovensku 87 žien stalo advokátskymi osovničkami, z toho 14 advokátkami. Na Podkarpatskej Rusi vstúpilo do advokácie 11 osovničok, jedna sa stala advokátkou.

V roku 1931 predstavoval na Slovensku podiel žien v advokácii len nepatrný zlomok, jedna žena z 1067 advokátov a 15 koncipientiek z celkového počtu 466 (3,2 %). V roku 1937 to už bolo 9 žien z 1189 advokátov (0,8 %) a 48 koncipientiek z 502 koncipientov (9,6 %).

Advokátske osovničky na Slovensku do roku 1939 vykonávali prax u jedného alebo aj viacerých advokátov postupne za sebou, najviac u deviatich.⁶⁵

Počty pribúdali, no ale aj Rozsiahy úbytok v advokácii je zaznamenaný v dôsledku obmedzení, ktoré prinieslo zložité obdobie od roku 1938. Jednotlivé opatrenia priniesli výmazy zo zoznamov advokátov a advokátskych osovničiek: predovšetkým vládne nariadenie z 9. októbra 1938 č. 219/1938 Sb. zák. a nar. o dočasných obmedzeniach v živnostenskom a inom zárobkovom podnikaní, opatrenie Stáleho výboru zo dňa 16.11.1938 č. 284/1938 Sb. zák. a nar. o dočasnej úprave niektorých otázok týkajúcich sa advokácie, územné zmeny štátu v dôsledku Mníchovskej dohody a Viedenskej arbitráže, vládne nariadenie č. 63/1939 Sl. zák. o vymedzení pojmu žida a usmernení počtu židov v niektorých slobodných povolaniach.

Z 87 osovničok, a z nich zo 14 advokátok, malo v spise poznamenaný výmaz v dôsledku § 4 vl. nar. 63/1939 Sl. z. – 7 osovničok a 6 advokátok. V dôsledku územných strát v pro-

⁶⁵ Niekedy bola prax vykonávaná aj u toho istého advokáta s odstupom času; časti praxe boli rozmanito dlhé, či krátke, od pár mesiacov aj po celú dĺžku praxe u jedného advokáta (aj dlhšie ako vyžadovaná zákonná prax); celkovo do roku 1939 vykonalo 34 osovničok prax, hoci len krátke obdobie – teda časť praxe - u jedného advokáta, 23 u dvoch advokátov, 15 u troch advokátov, 5 u štyroch advokátov, 3 u piatich advokátov, 2 u šiestich advokátov, 3 u siedmych advokátov, po jednej u ôsmich a u deviatich advokátov za sebou; najviac praxí alebo častí praxe sa realizovalo v Bratislave (81), potom v Košiciach (17) a v menšom počte v jednotlivých slovenských mestách, celkovo vo vyše štyroch desiatkach miest na Slovensku;

spech Maďarska bolo vyčiarknutých 5 advokátok a mnoho osnovníčok (v spise bol výslovne vyznačený výmaz k 2. 11. 1938 u 7 osnovníčok). Mnoho výmazov bolo realizovaných na vlastnú žiadosť, pričom dôvody nie sú vždy zreteľné. Napr. v 7 prípadoch odišla osnovníčka z advokácie na súd, v jednom prípade do banky. Každopádne na Slovensku po roku 1939 pôsobila len jedna advokátka a deväť osnovníčok.

V roku 1940 na Slovensku pôsobila jedna advokátka z počtu 425 advokátov a 9 koncipientiek z počtu 145 advokátskych koncipientov (6,2 %).

Po vojne nasledovala v advokácii na Slovensku ďalšia etapa jej vývoja a celkom nový prístup k organizácii advokácie i výkonu povolania advokáta priniesol rok 1948. Ale to už je iná história.

Zvyšovanie podielu žien medzi advokátskymi koncipientmi a medzi advokátmi bolo naďalej veľmi mierne. V súčasnosti sa zastúpenie žien medzi advokátmi na Slovensku blíži k polovici a medzi advokátskymi koncipientmi polovica už bola prešiahnutá.

Zoznam literatúry:

Gajdošová, M.: *Prvé ženy v právnickom vzdelávaní na Slovensku v Československu v rokoch 1918 – 1938*, Právnik, v tlači

Hrudka, J.: *Advokát na stříbrnom plátně, Obraz advokáta v českém hraném filmu z let 1930-1948, Z minulosti advokacie, Sborník příspěvků z 1. konference o dějinách advokacie konané Výborem pro dějiny advokacie ČAK ve spolupráci s Právnickou fakultou ZČU dne 11.11.2014 v Praze, Linde Praha, a.s., 2005*

Kerecman, P. – Manik, R.: *História advokácie na Slovensku, Eurokódex, Bratislava, 2011*

Kozáková, A.: *Ženy a právnické povolání, Všehrd 1923*; in: <http://casopis.vsehrd.cz/2013/12/1923-zeny-a-pravnicke-povolani/>

Redzik, A. – Kotliński, T. J.: *Historia adwokatury, Naczelna Rada Adwokacka, Warszawa, 2012*

ADVOKATEN 1938, *Das Schicksal der in den Jahren 1938 bis 1945 verfolgten österreichischen Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte, Barbara Sauer / Ilse Reiter-Zatloukal, 2010, Wien, Manz Crossmedia*

Sulaček, J.: *Právnicki zbavení práva – 1. část, Perzekúcie židovských právníkov na Slovensku v rokoch 1938-1945, Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry, edícia judaica slovac, Bratislava 2014*

Weixelbaum, J.: *Dejiny rakúskej advokácie (stručný prehľad), Zborník Slovenskej advokátskej komory z Medzinárodnej konferencie o histórii advokácie s pracovným názvom „Sloboda advokácie v dejinách“, ktorá sa uskutočnila v Bratislave, 30.11.2012, SAK, Bratislava, 2013*

Zavacká, K.: *Právníčky v československéj republike. Absolventky práva a právna prax v Československu po roku 1918*; in: Dudeková, G. A kol.: *Na ceste k modernej žene, Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku, Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 2011*

Údaje v kontexte histórie advokácie na Slovensku i konkrétne údaje o právničkách vychádzajú z dokumentov Slovenského národného archívu v Bratislave, Archívu Univerzity Komenského v Bratislave a matriky Slovenskej advokátskej komory (podľa jednotlivých údajov v poznámkach pod čiarou).

* Príspevok je čiastočne súčasťou riešenia projektu *Právne argumenty a právne princípy ako pramene práva*, č. APVV-0562-11.

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO SOUDU

rubriku připravila
Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
asistentka soudce Ústavního soudu

K náhradě nákladů občanskoprávního řízení

Nález sp. zn. I. ÚS 1085/13 ze dne 12. 11. 2014

§ 142 odst. 1 o. s. ř.

V posuzované věci byli stěžovatelé v rámci předmětu řízení (určení vlastnického práva ke spoluvlastnickému podílu na nemovitostech zemřelého otce ke dni jeho úmrtí) zcela úspěšní. Závěr odvolacího soudu, aby první žalovaná nahradila stěžovatelům pouze polovinu jim vzniklých nákladů řízení z důvodu zamítnutí určovací žaloby ve vztahu k druhému žalovanému (konstruován byl "poloviční úspěch" ve věci), proto postrádá ústavní konformitu. Vedení sporu proti tomuto žalovanému způsobilo podle § 142 odst. 1 o. s. ř. toliko přiznání mu náhrady nákladů řízení potřebných k bránění práva, poněvadž byl v důsledku nedostatku své pasivní věcné legitimace ve sporu rovněž úspěšný.

K právu nezletilé osoby na účast v soudním řízení a její procesní způsobilost; k doručování rozhodnutí i zastoupenému nezletilému

Nález sp. zn. I. ÚS 1041/14 ze dne 4. 12. 2014

§ 30, § 31 NOZ

§ 20, § 22, § 23, § 50b odst. 4 písm. b) a e) o. s. ř.

K věci: Stěžovatelka, narozená v březnu 1994, byla po patnáctém roce svého věku několikrát kontrolována revizory při jízdě pražskou městskou hromadnou dopravou (dále jen "MHD") bez platné jízdenky. V té době vyrůstala v sociálně komplikovaném prostředí pouze se svou matkou, která byla vážně nemocná. Rodiče byli rozvedeni, stěžovatelka byla svěřena do péče matky, se kterou sdílela bydliště, a s otcem, který žil v jiném městě, nebyla v kontaktu. Matka nedávala stěžovatelce dostatek financí na zajištění osobních potřeb ani na jízdě do ško-

ly; pouze vždy slíbila stěžovatelce, že pokuty za "černé" jízdy vyřídí. Pohledávky provozovatele MHD vůči stěžovateli byly postoupeny soukromým společností, které navrhly vydání elektronických platebních rozkazů.

Skutkové okolnosti tohoto případu vznášejí dvě podotázky, kterými se Ústavní soud zabýval. Za prvé se jedná o otázku, zda elektronické platební rozkazy s ohledem na právo nezletilé stěžovatelky participovat v řízení, které se jí dotýká (plynoucí z čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 12 Úmluvy o právech dítěte), měly být doručovány i jí osobně.

K tomu Ústavní soud mimo jiné uvedl, že zapojení pouze rodičů stěžovatelky do řízení neobstojí s ohledem na okolnost, že je to v důsledku sama stěžovatelka jako žalovaná, která je nucena nést následky rozhodnutí obecných soudů, a nikoliv její rodiče. Případný dluh z neúspěchu v řízení je jejím výlučným dluhem, a nikoliv dluhem jejich zákonných zástupců.

Přesto je žádoucí podotknout, že dítě obvykle nemá vlastní majetek a rodiče vůči němu mají vyživovací povinnost. Tato skutečnost se v dané věci odráží i tím, že nastoluje otázku, zda stěžovatelka vůbec zavinila porušení přepravních povinností. Pokud by soudy zjistily, že k jízdám na černo docházelo v důsledku zanedbávání vyživovací povinnosti ze strany rodičů, a nikoliv vinou dítěte, je namístě, aby aplikovaly § 545 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění platném v době porušení přepravní smlouvy stěžovatelkou, podle kterého není dlužník povinen smluvní pokutu zaplatit, jestliže porušení povinnosti nezavinil.

Ústavní soud nicméně zdůrazňuje, že právě uvedený závěr, že mělo být doručováno i stěžovatelce v žádném případě neznamená, že stěžovatelku považuje za schopnou samostatně v předmětném řízení jednat před soudy.

Soudní řízení je mnohem komplexnější a komplikovanější proces než samotné právní jednání. Existuje zásadní rozdíl mezi chápáním toho, že využívání MHD není bezplatné a každý, kdo nastoupí do autobusu či jiného prostředku MHD, musí mít platný jízdní doklad, a plným chápáním soudního řízení, byť by jeho předmětem byla právě otázka sankce za nezaplacení jízdného v MHD. Procesní způsobilostí je způsobilost vykonávat v řízení práva a povinnosti účastníka řízení, čili například

podávat podání (žaloba, důkazní návrhy), nahlížet do spisů, klást otázky svědkům apod. Z těchto důvodů se Ústavní soud domnívá, že v případě nezletilých dětí by pravidlem měl být závěr, že tyto nemají plnou procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst. 1 občanského soudního řádu, přičemž opačný závěr lze přijmout pouze v konkrétních zcela výjimečných situacích a vždy je nutno jej řádně odůvodnit. Zohlednit je přitom třeba zejména individuální rozumovou a volní vyspělost konkrétního dítěte, což na straně soudu nutně předpokládá znalost bližších informací o nezletilém účastníkovi řízení.

Lze tedy shrnout, že z pohledu ústavních práv nezletilých dětí je nutno zajistit, aby v soudním řízení, jehož jsou účastníky, požívaly dostatečné ochrany, která je zpravidla, není-li zde konflikt zájmů, zaručena jejich zastoupením zákonným zástupcem. Zároveň však musí být děti od jisté věkové hranice (která, jak vyplývá z nynějšího případu, nemůže být vyšší než 16 let) do řízení zapojeny a soudy nemohou komunikovat pouze s jejich zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Ať již se zapojení zákonných zástupců dětí bude dít postupem podle § 22, nebo § 23 o. s. ř., je třeba, aby soud doručoval i takto zastoupenému nezletilému účastníkovi, aby tento mohl vykonávat své právo participovat na řízení, které se jej dotýká. Při použití § 23 občanský soudní řád doručování i nezletilému explicitně přikazuje [§ 50b odst. 4 písm. b)]. V případě postupu podle § 22 je nutno využít oprávnění v § 50b odst. 4 písm. e) o. s. ř.

Ústavní soud si je vědom, že při použití § 22 nebo § 23 o. s. ř. může vzniknout problém s akceptací podání podaných samotnými nezletilými osobami. Avšak jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, podání učiněné nezletilým účastníkem řízení, který nemá procesní způsobilost v plném rozsahu, není možno jednoduše ignorovat, ale musí být posouzeno prizmatem nejlepšího zájmu dítěte [viz nálezy sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19. 2. 2014, bod 68; srovnej také nálezy sp. zn. III. ÚS 125/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 105/12 SbNU 87), kde Ústavní soud připustil ústavní stížnost podanou nezletilými osobami, a přesto jim pro řízení před Ústavním soudem ustanovil opatrovníka; či usnesení sp. zn. I. ÚS 974/08 ze dne 12. 6. 2008, kde postupoval obdobně, byť nakonec k ustanovení opatrovníka nedošlo, to však pouze z důvodu, že ve věci žádné další procesní úkony činěny nebyly a stížnost byla posouzena jako zjevně neopodstatněná].

Druhá otázka se týkala toho, zda zvláštní ochrana dětí a mladistvých vyžaduje doručování oběma rodičům či zda postačuje doručení pouze jednomu z rodičů a nezletilému účastníkovi.

V situaci, kdy z příslušných výpisů z evidence obyvatel soud zjistí, že nezletilá účastnice řízení má bydliště shodné pouze s jedním rodičem, musí soud postupovat s ohledem na ústavní požadavek zvláštní ochrany dětí a mladistvých obezřetně. Lze totiž předpokládat, že to je právě tento rodič, který se primárně stará o všechny záležitosti dítěte, a tedy také o ochranu jeho práv. Proto soud, nemá-li jiné konkrétní poznatky o situaci v dané rodině, nesmí opomenout doručovat tomu zákonnému zástupci, který s nezletilým sdílí bydliště. Pouze platné doručení tomuto zákonnému zástupci může způsobit účinky s doručením spojené.

K postupu dovolacího soudu, který považuje uplatnění dovolacího důvodu, jehož podstatou je skutková otázka, za vadu podání

Nález sp. zn. I. ÚS 3093/13 ze dne 17. 12. 2014

§ 237, § 241a odst. 1, 2 a 3, § 241b odst. 2 a 3, § 243c odst. 1 o. s. ř.

Jestliže dovolací soud zjistí, že dovolatel uplatnil jako dovolací důvod otázku skutkovou, tuto skutečnost nelze ztotožňovat s vadou dovolání spočívající v tom, že neobsahuje vymezení důvodu dovolání ve smyslu § 241b odst. 2 a 3 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013. Bude ovšem záležet na posouzení tohoto soudu, zda takovéto dovolání bude považovat za přípustné z důvodu, že dovolatelem předestřená skutková otázka s ohledem na její průmět do jeho základních práv a svobod zakládá přípustnost podle § 237 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, nebo zda splnění této podmínky neshledá a dovolání jako nepřípustné odmítne.

Nesprávné stanovení lhůty k podání dovolání

Nález sp. zn. II. ÚS 3157/14 ze dne 20. 1. 2015

§ 241b odst. 3, § 243c odst. 1 o. s. ř.

Nejvyšší soud shledal postup Okresního soudu v Opavě, který ve výzvě ze dne 24. 1. 2014 k doplnění dovolání stěžovateli poskytl lhůtu delší, než dovoluje zákon (§ 241b odst. 3, věty druhé o. s. ř.), nesprávným. Při posouzení přípustnosti dovolání nicméně tomuto postupu okresního soudu a především jeho důsledkům pro jednání stěžovatele (resp. jeho právní zástupkyně) nepřikládal žádnou relevanci, následkem čehož k podání stěžovatele předloženému v takto stanovené lhůtě nepřihlížel a stěžovatelovo dovolání meritorně neprojednal. Tím ovšem Nejvyšší soud dle názoru Ústavního soudu odňal stěžovateli právo na přístup k soudu a právo na soudní ochranu, ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, když v takové situaci nelze stěžovateli přičítat k tíži nesprávný postup okresního soudu, neboť právě tento procesní postup měl za důsledek opožděnost (doplnění) předmětného dovolání, nikoliv jednání stěžovatele, který se prokazatelně držel pokynů obsažených v předmětné výzvě okresního soudu. Jinými slovy, stěžovatel, resp. jeho právní zástupkyně, při svém jednání presumoval správnost výzvy okresního soudu k doplnění dovolání a v něm stanovené lhůty a legitimně tedy očekával, že dovolání bude projednatelné, bude-li postupovat v souladu s těmito pokyny.

K právu exekutora na odměnu za provádění exekuční činnosti a na úhradu vynaložených nákladů exekuce

Nález sp. zn. III. ÚS 2516/14 ze dne 22. 1. 2015

*§ 3 odst. 1, § 90, § 131 exekučního řádu
§ 1 odst. 3 vyhlášky č. 330/2001 Sb.
§ 150 o. s. ř.*

Ústavní soud se nejprve zabýval námitkou stěžovatele (soudního exekutora), že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces z důvodu nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí. Konkrétně ve vztahu k rozhodnutím o námitkách

proti příkazu k úhradě nákladů exekuce se požadavkem na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí Ústavní soud zabýval např. v nálezech ze dne 2. 11. 2004 sp. zn. IV. ÚS 630/03, N 162/35 SbNU 215, ze dne 31. 8. 2005 sp. zn. II. ÚS 336/05, N 170/38 SbNU 361 či ze dne 10. 3. 2008 sp. zn. IV. ÚS 2701/07, N 52/48 SbNU 599. Nemá-li soudní rozhodnutí nést znaky libovůle, je soud vždy povinen vypořádat se nejen se všemi výhradami, které byly v námitkách proti příkazu soudního exekutora (ze strany povinného v exekučním řízení) uplatněny, ale též je povinen zohlednit vyjádření (výhrady proti námitkám) uplatněná ze strany ostatních subjektů, jejichž práv se dané rozhodnutí týká, tj. oprávněného a soudního exekutora.

Z hlediska ústavněprávního je rovněž významné, že proti rozhodnutí soudu o námitkách není přípustný opravný prostředek (§ 88 odst. 4 exekučního řádu). Jedná-li se totiž o řízení jednoinstanční, od obecného soudu je nutno vyžadovat zvláštní pečlivost, neboť na případná pochybení či nesrovnalosti již žádný z účastníků řízení následně nemůže v řádném procesu reagovat (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 4. 2009 sp. zn. I. ÚS 944/07, N 86/53 SbNU 95).

V daném případě obecný soud, aniž by jakkoli reflektoval odůvodnění soudního exekutora v příkazu k úhradě nákladů exekuce či v usnesení soudního exekutora o nevyhovění námitkám proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, dospěl k závěru, že náklady exekuce (stejně jako náklady oprávněného) činí částku 0 Kč. Napadené rozhodnutí odůvodnil ve vztahu ke stěžovateli v jedné větě tak, že "je na místě zohlednit dobrovolné plnění povinného a nepřiznat soudnímu exekutorovi náklady exekuce". Takové odůvodnění, s přihlédnutím k postavení stěžovatele v řízení o námitkách proti jím vydanému příkazu k úhradě nákladů exekuce, neodpovídá požadavkům na kvalitu odůvodnění soudního rozhodnutí, jak byly vymezeny výše.

Jakkoli lze v napadeném rozhodnutí obecného soudu sledovat snahu zohlednit "dobrovolnost" plnění ze strany povinného, kterou Ústavní soud obecně podpořil (viz nálezy ze dne 30. 6. 2009 sp. zn. I. ÚS 998/09, N 152/53 SbNU 849, ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3168/08, N 58/56 SbNU 623, ze dne 23. 8. 2012 sp. zn. II. ÚS 3335/11, N 143/66 SbNU 183 nebo ze dne 8. 8. 2013 sp. zn. II. ÚS 2348/12, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>), nelze z tohoto závěru bez dalšího dovozovat, že v případě "dobrovolného" (tj. přímo nevynuceného) plnění nemá soudní exekutor na odměnu nárok vůbec. "Dobrovolné" plnění povinného po zahájení exekučního řízení je nutno brát v potaz především z toho důvodu, aby nedocházelo k nepřiměřeným postihům těchto subjektů, a tudíž je nutno, aby odměna

exekutora, kterou v zásadě hradí povinný, odrážela složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce. Neznamená to však, že by se obvodní soud již neměl činností soudního exekutora nijak zabývat. I v případě "dobrovolného" plnění je nutno dostatečně posoudit úsilí vynaložené soudním exekutorem v daném exekučním řízení, tj. zohlednit rozsah činnosti, kterou soudní exekutor před splněním v exekuci vykonal.

Vedle odměny soudního exekutora, u níž není v souladu s dosavadní judikaturou Ústavního soudu obecný soud omezen minimální výší stanovenou právními předpisy (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2009 sp. zn. II. ÚS 233/09, N 142/53 SbNU 753), je přitom nutno vypořádat se rovněž s požadavkem na náhradu hotových výdajů, jejichž případnou relevanci obecný soud v napadeném rozhodnutí vůbec nevzal v potaz. Soud je tedy povinen posoudit, zda konkrétní okolnosti exekučního řízení neodůvodňují přiznání nižší odměny exekutorovi, popřípadě i nižších nákladů exekuce, a to bez ohledu na limity stanovené exekučním tarifem, tj. pokud by paušální stanovení těchto částek neodpovídalo míře exekuční činnosti směřující k vymožení pohledávky. Stanovení konkrétní výše náhrady je úkolem obecného (exekučního) soudu, který má pro posouzení všech okolností konkrétního případu nejlepší podmínky (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009 sp. zn. IV. ÚS 475/09, N 237/55 SbNU 293).

Ústavněprávní relevanci je nutno přiznat též argumentaci prvního vedlejšího účastníka řízení, jemuž exekuční soud napadeným rozhodnutím přiznal jakožto oprávněnému v exekučním řízení náklady ve výši 0 Kč, a to s argumentací, že "přihlédl k výši vymožené částky 2347,50 Kč, k dobrovolnému plnění ze strany povinného" a "aplikoval ust. § 150 o. s. ř."

Ústavní soud má za to, že úhrada vymáhané pohledávky po zahájení exekučního řízení (byť toliko nepřímo vynucená) není bez dalšího přesvědčivým důvodem pro aplikaci ustanovení § 150 o. s. ř.; z odůvodnění napadeného rozhodnutí přitom není patrné, že by se obecný soud zabýval jinými aspekty, okolnostmi či poměry na straně všech účastníků řízení, které by použití tohoto ustanovení eventuálně mohly odůvodnit.

JUDIKATURA V EXEKUČNÍCH VĚCECH

rubriku připravil

Mgr. David Hozman

exekutorský kandidát
Exekutorského úřadu Praha 4
JUDr. Jany Tvrdkové

Pravomoc soudního exekutora

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3138/2013 ze dne 25. 6. 2014

k ustanovení § 1 a 28 exekučního řádu

Podle ustanovení § 1 odst. 1 exekučního řádu je soudní exekutor fyzická osoba splňující předpoklady podle tohoto zákona, kterou stát pověřil exekutorským úřadem. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení v rámci pověření exekutorským úřadem soudní exekutor provádí nucený výkon exekučních titulů (dále jen „exekuční činnost“) a další činnost podle tohoto zákona. Podle ustanovení § 28 věty druhé exekučního řádu se úkony soudního exekutora považují za úkony exekučního soudu.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že soudní exekutor při provádění exekuce vykonává pravomoc svěřenou mu předpisy veřejného práva. Je na něj delegována část státní moci, jejímž nositelem je při soudním výkonu rozhodnutí soud, tedy pravomoc nuceně vykonávat exekuční tituly. Úkony soudního exekutora při provádění exekuce se považují za úkony exekučního soudu. Rozhodnutí soudního exekutora tedy v případech, kdy je povolán k rozhodování, je postaveno na roveň rozhodnutí soudu prvního stupně.

Soudní exekutor, jemuž byl v trestním řízení před 1. 1. 2013 pravomocně uložen trest zákazu činnosti – spočívající v zákazu výkonu činnosti soudního exekutora –, nemohl ode dne právní moci tohoto rozhodnutí exekuční činnost a další činnost podle exekučního řádu vykonávat (§ 1 odst. 2 exekučního řádu); činil-li by tak přesto, neměl by již k tomu pravomoc a jakékoliv jím vydané rozhodnutí by bylo nezákonné (představovalo by nulitní akt aplikace práva).

Exekuční návrh

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2600/2014 ze dne 29. 7. 2014

k ustanovení § 37 odst. 2 exekučního řádu

Plnění dluhu ve splátkách je v podstatě plněním po částech s tím rozdílem, že výše a splatnost jednotlivých splátek je předem určena. Při plnění ve splátkách jde vlastně o dvojitou dobu splatnosti. Jednak je stanovena doba plnění jednotlivých splátek a zároveň doba splatnosti celé pohledávky je určena poslední splátkou. Závazek pak zaniká postupně, tak jak jsou splátky plněny a prodlení dlužníka se posuzuje u každé splátky zvlášť. Součástí podmínek splatnosti jednotlivých splátek může být i určení, že pro nesplnění některé splátky je věřitel oprávněn žádat celý zbytek pohledávky najednou.

Splatnost celé pohledávky (tzv. ztráta výhody splátek) nenastává přímo ze zákona, ale záleží na věřiteli, zda toto právo uplatní, tedy zda vyzve dlužníka k zaplacení celého zbytku, popř. zda podá u soudu žalobu na plnění. V každém případě může své právo uplatnit pouze do splatnosti nejbližší další splátky. Pokud tak neučiní a dlužník řádně a včas příští splátku zaplatí, může věřitel vymáhat jen nezaplacenou jednu splátku.

Nesplnění některé splátky znamená, že splátka nebyla uhrazena v době splatnosti, tedy, že se dlužník dostal s úhradou této splátky do prodlení. Účelem institutu ztráty výhody splátek tedy není ochrana věřitele pouze pro případ, že dlužník dohodnutou splátku neuhradí vůbec, ale i pro případ, že dohodnutou splátku neuhradí řádně a včas, tj. v době její splatnosti. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že je-li dlužník v prodlení s úhradou dohodnuté splátky v den její splatnosti, může věřitel žádat o zaplacení celé pohledávky (až) do splatnosti nejbližší příští splátky, aniž by bylo rozhodné, zda dlužník splátku, se kterou byl v prodlení, po její splatnosti uhradil.

Tento závěr pro exekuční řízení znamená, že byla-li výhoda ztráty splátek sjednána v notářském zápise s doložkou vykonatelnosti, může se osoba oprávněná v době do splatnosti nejbližší příští splátky domáhat exekučním návrhem uspokojení celé pohledávky s příslušenstvím, i když osoba povinná splátku, s níž byla v prodlení, po její splatnosti uhradila.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 1129/2014 ze dne 29. 7. 2014

k ustanovení § 43 exekučního řádu

Z podmínky, na něž lze vázat splnění povinnosti povinného z exekučního titulu, přichází v úvahu jako předpoklad jeho vykonatelnosti podmínka odkládací (na jejím splnění závisí, zda nastanou předpokládané právní následky rozhodnutí či jiného exekučního titulu). Protože při rozhodování o nařízení exekuce soud rozhoduje zpravidla bez slyšení povinného a bez jednání na základě vlastních zjištění, nemůže zkoumat, zda je podmínka, na kterou je vznik právních následků rozhodnutí vázán, splněna či nikoli.

Splnění podmínky proto musí oprávněný doložit (prokázat) již při podání návrhu na nařízení exekuce, a to způsobem v zákoně uvedeným. Není-li splnění podmínky doloženo (prokázáno), nelze exekuci nařídit a takový návrh musí být zamítnut. Nedostatek ochoty povinného písemně potvrdit splnění podmínky případně poskytnout součinnost potřebnou k ověření soukromé listiny, nečiní oprávněného bezbranným; prostředkem, jak takový nedostatek ochoty povinného odstranit, je pro oprávněného žaloba o určení, že se podmínka splnila.

Společné jmění manželů

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2613/2013 ze dne 17. 7. 2014

k ustanovení § 42 exekučního řádu

Okolnost, že věřitel má vůči jednomu z manželů vymahatelnou pohledávku, sama o sobě nezakládá jeho naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) na určení, že věc, která na základě uzavřené smlouvy o zúžení společného jmění manželů připadla do výlučného vlastnictví druhého manžela, je ve společném jmění manželů.

Mohou-li se manželé (každý z nich) na smlouvu o zúžení společného jmění manželů odvolat vůči věřiteli (nebo jiné třetí osobě), jen – jak vyplývá z ustanovení § 143a odst. 4 starého občanského zákoníku¹ –, jestliže je věřiteli (nebo jiné třetí osobě) znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů, znamená to zejména, že smlouva o zúžení společného jmění manželů je právně účinná vůči věřiteli jen tehdy, byla-

¹ Obdobné ustanovení nalezneme i v novém občanském zákoníku (ustanovení § 718 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

-li manželi uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) dříve, než vznikla věřiteli pohledávka (vůči jednomu z manželů), a jestliže již v té době byl věřiteli také znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů, jakož i to, že nemůže být vůči věřiteli právně účinná smlouva o zúžení společného jmění manželů, která byla manželi uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) teprve poté, co věřiteli již vznikla jeho pohledávka (vůči jednomu z manželů).

Stav relativní bezúčinnosti smlouvy nastává přímo ze zákona (ex lege). Vyplývá z toho (mimo jiné) to, že věřitel vymahatelné pohledávky, která mu vznikla vůči jednomu z manželů dříve, než manželi byla uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) dohoda o zúžení jejich společného jmění, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) cestou exekuce také z majetku, který (původně) patřil do společného jmění manželů a který na základě smlouvy o zúžení společného jmění připadl manželů dlužníka, aniž by bezúčinnost smlouvy musela být (vůči manželů dlužníka) určena pravomocným soudním rozhodnutím.

V exekučním řízení se nepřihlíží k tomu, že povinný a jeho manžel mezi sebou uzavřeli smlouvu, kterou zúžili rozsah svého společného jmění manželů stanovený zákonem. Znamená to, že při provádění exekuce lze postihnout též majetek, který je na základě smlouvy povinného a jeho manžela o zúžení rozsahu jejich společného jmění ve výlučném vlastnictví manžela povinného, a že právní postavení oprávněného (věřitele) je za těchto okolností stejné jako v případě, kdy by smlouva o zúžení rozsahu společného jmění manželů nebyla uzavřena.

Tím, že soudem nebude určeno, že majetek, o který se zúžilo společné jmění povinného a jeho manžela, je součástí jejich společného jmění manželů, proto nemůže být ohroženo právo oprávněného (věřitele) a jeho právní postavení se bez tohoto určení ani nemůže stát nejistým.

Zastavení exekuce

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3776/2013 ze dne 29. 7. 2014

k ustanovení § 55 exekučního řádu a 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu

Exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti zachycuje dohodu účastníků, v níž se účastník, kterého stíhá povinnost plnění pohledávky ze závazkového vztahu nebo jiného nároku

druhého účastníka, zaváže splnit tuto povinnost a pro případ, že ji nesplní řádně a v určené lhůtě, svolí k tomu, aby byl bez dalšího řízení podle exekutorského zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí či exekuce. Soudní exekutor nezkoumá, zda osoba oprávněná má skutečný nárok na předmět plnění, který je obsahem exekutorského zápisu, a v souladu s ustanovením § 79 odst. 4 exekučního řádu náležitosti dohody uvede v zápisu podle shodného prohlášení účastníků úkonu.

Platební povinnosti, k jejichž splnění se povinný zavázal, lze poměřovat jen tím, jaké platební povinnosti pro něj vyplývají z uzavřeného hmotněprávního úkonu (který byl podkladem pro sepsání tohoto zápisu). Neměl-li by oprávněný podle hmotného práva nárok na vymáhané plnění oproti tomu, co účastníky bylo dohodnuto v exekutorském zápise se svolením k vykonatelnosti jen v určitém rozsahu (určité části), bylo by to důvodem pro částečné zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) ve spojení s ustanovením § 268 odst. 4 občanského soudního řádu.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 494/2014 ze dne 3. 9. 2014

k ustanovení § 55 exekučního řádu a § 268 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu

Notářský zápis nelze považovat za materiálně nevykonatelný jen proto, že povinnost k dělitelnému plnění v něm byla uložena více dlužníkům, aniž by notářský zápis stanovil, má-li být dlužníky plněno solidárně či děleně (a jakými podíly); v tomto případě se uplatní zásada, že povinní jsou povinni plnit stejným dílem.

Citované pravidlo však nelze aplikovat na vztah ručitele a dlužníka, neboť ručitelství závazek není solidárním závazkem, ani děleným plněním, z něhož by nebylo jasné, jakým poměrem mají povinné osoby plnit. Povinnost ručitele splnit dluh je nutné vyjádřit takovým způsobem, aby to odpovídalo akcesorickému vztahu dlužníka a ručitele, stejně jako vztahu těchto dvou osob vůči věřiteli, tzn. například formulací, že „plněním jednoho zaniká v rozsahu jeho plnění povinnost druhého“. Jestliže notářský zápis obsahuje pouze částečné vymezení rozsahu předmětu plnění ve vztahu mezi ručiteli navzájem („každý sám za sebe“), nikoliv však mezi ručiteli a dlužníkem, nelze považovat takové vymezení rozsahu předmětu plnění za určité a předmětný notářský zápis vůči ručiteli za materiálně vykonatelný.

Exekuční titul tedy není materiálně vykonatelný, jestliže neobsahuje při vymezení ručitelství závazku, v jakém rozsahu zaniká povinnost k plnění po splatnosti dluhu ručiteli při splnění (i částečném) dluhu dlužníkem (a naopak).

Prodej nemovitých věcí

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 147/2014 ze dne 16. 7. 2014

k ustanovení § 322 občanského soudního řádu

Ačkoli ustanovení § 322 občanského soudního řádu vyjadřuje princip ochrany povinného v exekučním řízení, nelze ztratit ze zřetele, že tato ochrana je limitována tím, o co v tomto řízení především jde – totiž vymoci (a nikoli naopak) plnění, jež bylo povinnému uloženo exekučním titulem. Ustanovení § 322 občanského soudního řádu je proto třeba vykládat restriktivně a podřadit pod něj pouze věci, které povinný nemůže postrádat, aniž by tím byla snížena jeho lidská důstojnost.

To platí i pro nemovité věci; byt by byl takovou věcí kupříkladu tehdy, jestliže by jeho jedinečné stavebně technické uspořádání dané specifickým tělesným postižením povinného neumožňovalo přestěhování povinného do jiného – stejně nezařízeného – bytu. Nemovité věci tak lze, byť slouží k uspokojování bytových potřeb povinného a jeho dětí, exekucí postihnout.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 511/2014 ze dne 30. 9. 2014

k ustanovení § 336a občanského soudního řádu

Pravomocným usnesením určujícím výslednou cenu nemovitých věcí i usnesením o dražební vyhlášce je soud při rozhodování o přiklepu vázán, vyjma např. podstatné změny poměrů, z nichž vycházel znalecký posudek při ocenění nemovitých věcí, jejich příslušenství, práv a závad spojených s nemovitými věcmi. Kromě toho je třeba zdůraznit, že účelem ocenění není stanovení ceny, za kterou budou nemovité věci prodány. Výsledná cena, jak je zřejmé z ustanovení § 336e odst. 1 o. s. ř., představuje jen východisko pro určení výše nejnižšího podání; nemovité věci se v exekuci prodávají za nejvyšší podání, a kolik toto podání bude činit, se ukáže až v samotné dražbě.

Pletichy při veřejné dražbě

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 937/2014 ze dne 20. 8. 2014

k ustanovení § 336o občanského soudního řádu a § 258 odst. 1 trestního řádu

Dražbou se rozumí jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, při němž se licitátor obrací na předem neurčený okruh osob s výzvou k podávání nabídek a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde přiklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejvyšší podání. Dražba je upravena různými právními předpisy, přičemž v současné době je dražba prováděna též elektronicky. Z toho vyplývá, že ustanovení § 258 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku se vztahuje na jakoukoli veřejnou dražbu, tedy dražbu, ke které má zásadně přístup neomezený okruh dražitelů. V daném případě šlo o elektronickou dražbu prováděnou na základě usnesení soudního exekutora; předmětná elektronická dražba proto nepochybně splňovala podmínky veřejné dražby ve smyslu citovaného ustanovení trestního zákoníku.

Prodej zástavy

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 828/2014 ze dne 29. 5. 2014

k ustanovení § 55 a 59 odst. 3 exekučního řádu

Zástavní právo je právem subsidiárním a akcesorickým. Akcesorita zástavního práva znamená, že zástavní věřitel má pohledávku, přičemž je lhostejné, zda této pohledávce odpovídá na straně dlužnické dluh „osobní“ (zda jde o osobního dlužníka) nebo jen dluh „věcný“ (zda jde o zástavního dlužníka, který tu „ručí zástavou“). Jinak řečeno, neuhradí-li zajištěnou peněžitou pohledávku zástavnímu věřiteli osobní dlužník, je to peněžitá pohledávka, kterou zástavní věřitel vymáhá (může vymáhat) po dlužníku zástavním (s omezením daným právě tím, že uspokojení peněžitého nároku zástavního věřitele lze vynutit jen zpeněžením majetku sloužícího jako zástava).

V případě, že exekučním titulem byla uložena platební povinnost současně osobnímu dlužníku a zástavci (odlišnému od osobního dlužníka), jakožto solidárním dlužníkům s tím, že

plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu poskytnutého plnění povinnost druhého žalovaného, přičemž věřitel je oprávněn domáhat se uspokojení přisouzené pohledávky vůči zástavnímu dlužníku jen z výtěžku prodeje zastavené nemovitosti (tedy ve výroku exekučního titulu byla vyjádřena akcesorita ručení zástavou a rozdíl v rozsahu, v jakém se zástavní věřitel může uspokojit z majetku osobního a zástavního dlužníka), může oprávněný – nebyla-li pohledávka s příslušenstvím osobním dlužníkem dobrovolně splněna – vymáhat celou pohledávku s příslušenstvím nebo jakoukoli její část po kterémkoli z nich (souběžně či postupně) s tím, že plnění vydobyté na jednom z nich má účinky i pro druhého.

„V rozporu s dobrými mravy a zneužívající právo jako takové“ není (a nemůže být) dohoda uzavřená mezi oprávněným a osobním dlužníkem², jelikož – jak je uvedeno již shora – zástavní věřitel je oprávněn požadovat celou pohledávku s příslušenstvím nebo jakoukoli její část jak po osobním dlužníkově, tak i po zástavním dlužníkově s tím, že plnění vydobyté na jednom z nich má účinky i pro druhého. Z uhrazovací funkce zástavního práva současně vyplývá, že uzavřením této dohody se na právním postavení povinných jakožto zástavních dlužníků nic nezměnilo, a v jejich poměrech došlo ke změně jen v tom, že v rozsahu plnění poskytnutého oprávněnému osobní dlužníci zanikla jejich povinnost plnění, což je jim jen ku prospěchu.

Náklady exekuce při zastavení exekuce

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 402/2014 ze dne 14. 5. 2014

k ustanovení § 55 a 89 exekučního řádu

Jestliže dojde k zastavení exekuce, protože titul pro exekuci od počátku nebyl materiálně a formálně vykonatelný (například proto, že byl vydán rozhodcem, který k tomu nebyl oprávněn, neboť k jeho určení došlo v rozporu se zákonem), nese náklady exekuce oprávněný, který podle takového titulu nařízení exekuce navrhl.

Oprávněnému lze procesní zavinění na zastavení exekučního řízení přičítat tehdy, když při podání návrhu na nařízení exekuce nebo při jejím provádění nezachovala potřebnou míru pečlivosti a přistoupila bezdůvodně k vymáhání splněné povinnosti nebo ve vymáhání bezdůvodně pokračovala.

² V souzeném případě se jednalo o dohodu o závazku oprávněného upustit od dalšího vymáhání dlužné částky po osobním dlužníkově (poznámka autora rubriky).

V projednávané věci k zastavení exekuce nedošlo z důvodu, že exekuční tituly (zde rozhodčí nálezy), které od počátku bylo možné považovat za materiálně i formálně vykonatelné, tyto vlastnosti až následně po zahájení exekučního řízení nikoliv vinou oprávněného pozbyly. K zastavení exekuce došlo z důvodu, že exekuční tituly těmito vlastnostmi nikdy nedisponovaly, neboť byly vydány orgány (zde rozhodci), které k tomu neměly příslušnou pravomoc.

Oprávněný nezachoval potřebnou míru pečlivosti jednak před podáním návrhu na nařízení exekuce při volbě netransparentních pravidel pro výběr rozhodců, a když přistoupil k vymáhání pohledávky přiznané exekučními tituly vydanými orgány (rozhodci) na základě těchto pravidel určenými, a jednak při provádění exekuce, když návrh na zastavení exekuce podal až povinný, ačkoliv ze souhlasu oprávněného s tímto návrhem povinného na zastavení exekuce lze vyvozovat (předpokládat) jeho obezřetnost s ustálenou judikaturou dovolacího soudu k otázce posuzování transparentnosti pravidel pro výběr rozhodců.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 4081/2013 ze dne 23. 7. 2014

k ustanovení § 55 a 89 exekučního řádu

Pokud se oprávněný dopustil procesního zavinění, má povinný právo, aby mu oprávněný nahradil všechny náklady účelně vynaložené v průběhu exekučního řízení, které by mu nevznikly, kdyby oprávněný postupoval s potřebnou mírou pečlivosti.

Oprávněný je pak povinen zaplatit povinnému náhradu nákladů účelně vynaložených v průběhu celého exekučního řízení, nebo – podle míry svého zavinění – jejich část, což by ovšem muselo být soudem náležitě odůvodněno.

Dražba na návrh soudního komisaře

usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 21 Cdo 559/2014 ze dne 4. 12. 2014

k ustanovení § 76 odst. 2 exekučního řádu

Soudní exekutor může provést dražbu na návrh vlastníka či osoby oprávněné disponovat s věcí; přitom postupuje přiměřeně podle ustanovení exekučního řádu (§ 76 odst. 2 exekučního řádu). Ty se však použijí přiměřeně, tedy jen tehdy a pouze

tak, jak to odpovídá smyslu a účelu "smluvené" dražby jakožto právního prostředku zpeněžení majetku.

Smysl (účel) zpeněžení majetku při likvidaci dědictví spočívá v tom, že majetek zůstavitele bude prodán a že výtěžek zpeněžení soud rozvrhne mezi věřitele, kteří mají právo na uspokojení svých pohledávek při likvidaci dědictví alespoň zčásti. "Přiměřenost" postupu podle ustanovení exekučního řádu při dražbě nemovitých věcí proto spočívá v aplikaci těch ustanovení, která upravují "technologie" prodeje nemovitých věcí v dražbě a která vypořádávají věcná a nájemní práva, jež (případně) na nemovitých věcech váznou.

Účastníkem dražby prováděné při likvidaci dědictví soudním exekutorem je notář (soudní komisař), který podal návrh na zpeněžení zůstavitelova majetku; v dražbě má postavení oprávněného. Povinný v dražbě prováděné soudním exekutorem podle ustanovení § 76 odst. 2 exekučního řádu nevystupuje, neboť při ní nejde o vymáhání splnění povinnosti. Postavení povinného tedy v dražbě nemají ani ti, o nichž bylo možné (v době do nařízení likvidace dědictví) mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, ani osoby, které popírají, že by zpeněžovaný majetek patřil zůstaviteli, popřípadě že by mohly být z jiného důvodu zpeněženy za účelem uspokojení zůstavitelových věřitelů.

Ten, kdo popírá, že určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota patřily do majetku zůstavitele nebo že by mohly být z jiného důvodu zpeněženy při likvidaci dědictví a výtěžek zpeněžení použit k uspokojení zůstavitelových věřitelů, musí své právo uplatnit samostatně, a to návrhem, kterým se bude u soudu, u něhož je vedeno příslušné řízení o dědictví, domáhat rozhodnutí, že označená věc, právo nebo jiná majetková hodnota nepatří do likvidace dědictví; dokud nebude o tomto návrhu pravomocně rozhodnuto, nesmí soudní komisař přistoupit ke zpeněžení takové věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty.

Komentář

V daném případě se jedná o první rozhodnutí (alespoň dle znalosti autora rubriky), které ve svém odůvodnění rekapituluje způsob prodeje nemovitých věcí v rámci další činnosti soudního exekutora. Nejvyšší soud ČR se zde explicitně vyjadřuje k přiměřenému použití některých pravidel aplikovaných při exekučním prodeji nemovitých věcí v případě, kdy je dražba prováděna na návrh soudního komisaře v rámci likvidace dědictví.

Jak již je zřejmé ze shora publikované části rozhodnutí, soud se zabýval problematikou účastenství při prodeji nemovitých věcí, přičemž dospěl k závěru, že zde není žádná osoba na straně povinné. Není zde tedy účastníka řízení, který by se pro svoje postavení nemohl účastnit dražebního jednání¹. Samotným důvodem pro zrušení rozhodnutí se stala skutečnost, že s dovolatelem, jakožto spoluvlastníkem nemovitých věcí – bývalým manželem zůstavitele, nebylo jednáno jako s účastníkem dražebního jednání.

Uvedené soud dále rozvádí následujícím způsobem: „Po právní moci usnesení o dědictví tu proto není nikdo, o kom by bylo možné mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem, i kdyby některým osobám (jinak) svědčilo dědění ze závěti nebo ze zákona, neboť je vyloučeno, aby kdokoliv z titulu dědického práva nabyt dědictví. Po pravomocném nařízení likvidace dědictví jsou tedy účastníky řízení pouze věřitelé, kteří soudy oznámili své pohledávky ve lhůtě určené v usnesení o nařízení likvidace dědictví, popřípadě též další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být při likvidaci dědictví jednáno, a již z povahy jejich účasti na řízení vyplývá, že nemohou mít v dražbě prováděné soudním exekutorem podle ustanovení § 76 odst. 2 exekučního řádu postavení povinného.“

Otázkou tak zůstává, zda těmto osobám – věřitelům přihlášeným do likvidace dědictví – doručovat vydanou dražební vyhlášku, tedy zda tyto osoby považovat za „osoby, které již přihlásily své vymahatelné pohledávky nebo pohledávky zajištěné zástavním právem“ ve smyslu ustanovení § 336c odst. 1 občanského soudního řádu. Pokud budeme vycházet z doslovného textu odůvodnění rozhodnutí, má soudní exekutor doručit dražební vyhlášku „příslušnému katastrálnímu úřadu a do vlastních rukou notáři a osobám, o nichž je mu známo, že mají k nemovitým věcem předkupní právo, věcné právo nebo nájemní právo; současně postupuje (může postupovat) podle ustanovení § 336c odst. 3 a 4 občanského soudního řádu a § 124 odst. 1 exekučního řádu“. Věřitelé přihlášení do likvidace dědictví (byť z titulu zástavního práva váznoucího na majetku zůstavitele) tedy dle publikovaného názoru soudu nejsou adresáty dražební vyhlášky.

Z hlediska zmíněné „technologie“ prodeje nemovitých věcí se soud zabýval otázkou, zda má soudní exekutor povinnost rozhodnout o ceně dražených nemovitých věcí. V této věci dospěl k závěru, že usnesení o ceně se nevzdává, pokud na nemovitých věcech neváznou „práva a závady uvedené v ustanoveních § 336a odst. 1 písm. b) a c) a § 336a odst. 2 občanského soud-

¹ Právní úprava likvidace pozůstalosti obsažená v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, nezná – na rozdíl od právní úpravy exekučního anebo insolvenčního řízení – osoby, které by byly vyloučeny z nabytí majetku tvořícího likvidační podstatu.

ního řádu², a současně pokud byla cena sjednána ve smlouvě o provedení dražby.

Takto vyslovený právní názor si zasluhuje pozornost minimálně v tom směru, zda lze uvedené závěry přenést bez dalšího na provedení dražby dle právní úpravy účinné ode dne 1. 1. 2013 (příčemž rozhodné by mělo být z hlediska použité „technologie“ postupu datum učinění návrhu na provedení dražby). V řízení zahájených po uvedeném datu se již v rámci zjišťování ceny nemovitých věcí neoceňují práva a závady váznoucí na nemovitých věcech, ale účastníkům exekučního řízení je „pouze“ tlumočeno, zda na nemovité věci váznou věcná břemena, výměnky, nájemní a pachtovní práva, tedy závady, které standardně provedením dražby nemovitých věcí nezanikají. Uvedená změna se sebou zcela logicky přinesla zrušení procesního postupu, kterým se v rámci rozvrhového jednání rozhodovalo o přiznání náhrady za zjištěnou závadu, respektive o zániku části zjištěných závad váznoucích na nemovitých věcech. Absentuje-li toto rozhodování v rámci nové procesní úpravy, má hodnota závad vliv „jen“ na zjištění obvyklé ceny, a tedy na výsledky znaleckého zkoumání.

Vyloučíme-li možnost rozhodování o zániku závad váznoucích na nemovitých věcech, postrádá pouhé tlumočení existence závad váznoucích na nemovitých věcech v řízení zahájeného na návrh dle ustanovení § 76 odst. 2 exekučního řádu smyslu, neboť existence závad váznoucích na nemovité věci je zájemcům o dražbu tlumočena v textu samotné dražební vyhlášky (viz ustanovení § 336b odst. 2 písm. g) občanského soudního řádu)³. Pokud by objevily nové závady váznoucí na dražené věci až po nařízení dražebního jednání, je nutno dle názoru autora rubriky postupovat dle ustanovení § 336i odst. 2 občanského soudního řádu, tedy tak, že nově zjištěné závady budou po zahájení dražebního jednání tlumočeny dražitelům.

Soud se dále v odůvodnění zabýval přípustností odročení dražebního roku z důvodu doložení uplatnění práva, které nepřipouští zpeněžení majetku v rámci likvidace. Dle právního názoru soudu musí dražební vyhláška obsahovat výzvu k doložení podání excindační žaloby, v tomto případě se „výzva podle ustanovení § 336b odst. 2 písm. k) občanského soudního řádu v dražební vyhlášce sice uvede, avšak nikoliv s poukazem na ustanovení § 267 občanského soudního řádu, ale na návrh podaný u soudu, u něhož je vedeno příslušné řízení o dědictví, a požadavkem na rozhodnutí, že prodávaná nemovitá věc nepatří do likvidace dědictví.“ Nutno však připomenout, že nová právní úprava likvidace pozůstalosti přichází s jasnou úpravou excindačního řízení

včetně propadné lhůty pro uplatnění práva, které nepřipouští zahrnutí majetku do likvidační podstaty.

Najisto bylo též položeno, jaký soud je v tomto řízení příslušný k projednání odvolání proti usnesení o příklepu. Funkčně příslušným soudem k projednání odvolání je krajský soud, jehož místní příslušnost je dána obvodem dědictvého soudu (nyní dle ustanovení § 98 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

V závěru odůvodnění soud konstatuje, že „nejvyšší podání soudní exekutor odevzdá soudu (notáři jako soudnímu komisaři) ihned poté, co bylo zapláceno“. Přiklání se tedy k názoru – aniž by bylo toto stanovisko jakkoliv argumentačně podloženo –, že je nutné provést výplatu celého dosaženého výtěžku dražby na bankovní účet určený soudem s tím, že o nákladech za provedení dražby bude rozhodnut v rámci rozvrhu likvidace pozůstalosti prováděného soudním komisařem. Závěrem tedy neuškodí si připomenout, že uvedený názor není jediným⁴, a vyloučení jednoho názorového spektra by si zasloužilo použití standardních výkladových prostředků.

² Soud rozhodoval dle právní úpravy platné do dne 31. 12. 2012.

³ K tomu blíže: HOZMAN, D. Dražba na návrh soudního komisaře. Komorní listy, IV/2014. Praha: Exekutorská komora České republiky, 2014.

⁴ K tomu blíže KASÍKOVÁ, M. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví. 5/2011. Praha: Notářská komora České republiky, 2011, s. 18. MK ČR E 7049 anebo HOZMAN, D. Dražba na návrh soudního komisaře. Komorní listy, IV/2014. Praha: Exekutorská komora České republiky, 2014.

LES HUISSIERS DE JUSTICE 2014

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík Paris: Berger-Levrant, 2014. 801 s. ISBN 978-2-85130-243-4
advokát

Rozsáhlá publikace o francouzských soudních exekutorech (huissiers de Justice) není pouhou ročenkou, jak by se mohlo podle jejího názvu zdát. Zároveň nutno podotknout, že již sám její rozsah nasvědčuje tomu, jak početný a pro výkon spravedlnosti nezbytný je francouzský exekutorský stát.

Knih je rozdělena do pěti částí.

Index soudních exekutorů podle jména zabírá rádkováním 1,0 celkem 54 strany jmen a adres exekutorů, a to dle stavu ke dni 31. 3. 2014. Druhá část pak je indexem exekutorů řazeným podle sídla jejich úřadu. Zde si lze učinit představu o počtu huissiers v Paříži (170), ve velkých městech, např. Štrasburku (18), Bordeaux (52), Marseille (73) či v zámoří, např. ve Forte de France (9) na Martiniku.

Stavovská samospráva exekutorů je ve Francii trojstupňová. Třetí část knihy je proto věnována Národní komoře soudních exekutorů (Chambre nationale des huissiers de Justice), komorám regionálním (chambres régionales) a krajovým (chambres départementales). Regionální komory sídlí v místech sídel odvolacích soudů (cour d'appel), krajové jsou zřizovány podle departementů, jichž je ve Francii celkem 95 a v zámoří 4 (Guadeloupe, Martinik, Francouzská Guyana a Réunion). U každé komory je v knize uvedeno složení její reprezentace a adresa včetně telefonního a faxového čísla.

Čtvrtá část publikace je instruktivním přehledem organizace francouzské justice a soudních exekutorů, příslušných k jednotlivým soudům.

O samotné profesi soudního exekutora ve Francii i na mezinárodním poli pojednává pátá kapitola (s. 497-801). Po stručném úvodu, zahrnujícím též historii profese, následuje pasáž o pravomocích soudního exekutora a jeho roli v rámci širší justice. V části nazvané Profesní organizace jsou uvedena relevantní ustanovení ordonnance č. 45 2592 z 2. 11. 1945 a prováděcího dekretu č. 56-222 z 29. 2. 1956. Podrobně je popsán přístup k profesi soudního exekutora podle dekretu č. 75-770 ze 14. 4. 1975, ve znění pozdějších předpisů. Kniha obsahuje dále informace o vzdělávacím programu pro exekutorské koncipienty a o Národní škole procedury (École nationale de procédure), zřízené v r. 1960 pro přípravu a studium úředníků v exekutorských úřadech. Od r. 1969 je dekretem č. 69-1274 z 31. 12. 1969 umožněn výkon povolání ve sdružení, publikace obsahuje pak texty právních předpisů o dalších formách společného výkonu profese soudního exekutora. Exekutorský tarif je upraven dekretem č. 96 1080 z 12. 12. 1996, který je nejčastěji novelizovanou normou francouzského exekutorského práva. Zajímavostí je fond zřízený již od r. 1945 k financování vzdělávání exekutorských koncipientů, do něhož povinně přispívá každý soudní exekutor. Kniha pojednává i o dalších fondech zřízených k zajištění mj. chodu stavovské samosprávy.

Publikace konečně přináší texty evropských směrnic týkajících se výkonu povolání soudního exekutora, nechybí ani pasáž o Mezinárodní unii soudních exekutorů (Union internationale des huissiers de Justice) založené v r. 1952 a čítající 73 členů. Čtenář má k dispozici též aktuální znění jejího statutu.

Ročenka Les huissiers de Justice je k dispozici také v knihovně Exekutorské komory ČR. Je vzorovým příkladem prezentace exekutorské profese ve Francii, českému zájemci pak bohatým informačním zdrojem pro právní komparatistiku v oboru exekutorského práva a inspirací pro vizi dalšího vývoje povolání soudního exekutora v České republice.

Z ODBORNÝCH ČLÁNKŮ

Mgr. et Bc. Veronika Urbanová

asistentka místopředsedy Ústavního soudu ČR,
doktorandka na Katedře občanského práva
Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

a

Mgr. Jiří Novák

asistent soudce Ústavního soudu ČR

HUŠKOVÁ, Zuzana, KRECHLER, Martin

Platnost rozhodčích doložek při exekuci
z pohledu věřitele.

Právní rádce. 2014, č. 11, str. 50-52

Autoři se uvedeným textem zapojují do odborné debaty na téma změn při soudním posuzování rozhodčích doložek, přičemž poukazují i na shora uvedený článek Vladimíra a Andrey Muzikářových. Obsáhle popisují nejednotnost soudní praxe minulosti a směr, kterými se tato vyřešila. Přitom dle autorů nelze od aplikace nového občanského zákoníku očekávat nějakou zásadnější změnu rozhodovací praxe. Autoři dále analyzují změnu právní úpravy, která, v duchu judikatury Soudního dvora EU, přináší nové možnosti ochrany spotřebitelů. To však může mít dle autorů velmi negativní dopad na postavení věřitelů. Ten navrhuje řešit „překlenovací“ aplikací ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který by měl zabránit hrozícímu porušování ústavních práv věřitelů, zejména v podobě denegatio iustitiae.

DVOŘÁK, Tomáš

Podíl ve společnosti s ručením omezeným
v řízení insolvenčním a exekučním.

*Obchodní právo. Časopis pro obchodně právní
praxi*. 2014, č. 8, str. 337-342

Článek přehledným způsobem shrnuje problematiku zániku účasti společníka společnosti s ručením omezením ve společnosti, k níž může dojít i nedobrovolně v řízení o výkonu rozhodnutí, řízení exekučním či insolvenčním. Pozornost je věnována jak případům postižení podílu, který je podílem převoditelným, tak případům, kdy se předmětem výkonu rozhodnutí (exekuce) stane podíl nepřevoditelný, příp. podíl reálně neprodejný. V závěru článku se pak jeho autor věnuje též otázce obnovení účasti „staronového“ společníka ve společnosti, k níž může dojít tehdy, byl-li výkon rozhodnutí (exekuce) zastaven, příp. došlo-li ke zrušení již pravomocného usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí postižením předmětného podílu.

PAŘÍZEK, Igor

Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu
pro neplatnou rozhodčí doložku.

Právní rozhledy. 2014, č. 20, str. 715-717

Tento článek je věnován otázce postupu věřitele (a dlužníka) v případech, kdy dojde ke zrušení vydaného rozhodčího nálezu, resp. v případech, kdy je rozhodčí doložka, na jejímž základě byl rozhodčí nález vydán, shledána v rámci exekučního řízení neplatnou. Autor se v článku zabývá především otázkou, kdy lze plnění, které bylo dlužníkem dobrovolně na základě rozhodčího nálezu plněno či které bylo v rámci exekučního řízení nuceně vymoženo, považovat za bezdůvodné obohacení, kdy je třeba vymožené plnění dlužníku vrátit, a kdy nikoli. V závěru článku je zmíněna rovněž otázka promlčení práva věřitele a stavení běhu promlčecích lhůt.

MELZER, Filip; TĚGL, Petr; ŠÍNOVÁ, Renáta

. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového
občanského zákoníku.

Právní rozhledy. 2014, č. 19, str. 649-656

Článek se zabývá problematikou odpovědnosti manželů za dluhy, které vznikly manželům společně, případně které vznikly jen jednomu z nich. V tomto ohledu článek vhodně komparuje právní úpravu obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964 s právní úpravou dle nového občanského zákoníku z roku 2012. Pozornost je pak věnována zejména otázce, z jakého majetku lze uspokojit výlučný dluh jednoho z manželů, která je nově upravena v § 731 a § 732 občanského zákoníku. Článek se však neomezuje pouze na hmotněprávní úpravu této problematiky, ale zabývá se též otázkou procesně právní ochrany tzv. „nedlužného“ manžela v exekučním řízení.

ABSTRACTS

JUDr. Katarína Maisnerová

Equality of Parties within
Enforcement Procedure

This extract focuses on equality of parties within enforcement procedure. Albeit guaranteed on constitutional level, equality of parties as an elementary pillar of justice and democracy may bring several questions and ambiguity while applied and abided within enforcement procedure. Enforcement is so specific itself that these questions and problems are in fact a logic consequence of current legislation. The subsequent extract describes several particular situations where the enforcement legislation clashes straight with this constitutional principle. It concerns status of spouses as defendants in enforcement procedure, diverging court decisions, and last but not least it points out possible sovereign position given by legislation to state authorities whose enforcement procedures passed into judicial officers' competence as a consequence of legislation changes.

Mgr. Vojtěch Příkopa

State Reliability for Wrongful Act
of Judicial Officer

The author tackles current problems with responsibility of state for harm caused by a judicial officer. First he shortly mentions the past progress within this issue, in the second part he focuses on considering the necessity of insisting on § 4 par. 2 of Act no. 82/1998 Col. on state reliability for harm caused by public authority, i.e. considering all activities of a judicial officer as performance of state power. A judicial officer often issues various decisions within the course of enforcement procedure. The author of the extract concludes that state reliability for harm caused by wrongful act of a judicial officer ought to be considered with the same measures as all acts issued by any public authority. Therefore he disproves the statement that even the unlawful decision of judicial officer is necessary to be considered as maladministration. He projects this conclusion into proposal of changes in law and reliability of state for harm caused by public authority *de lege ferenda*.

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Contract of Mandate

By contract of mandate a mandatary agrees to arrange mandator's issue. Mandatary yields all benefits from the issue to the mandator. The mandate regulations shall be used appropriately on cases where a person shall arrange another person's issue due to a contract or law.

Mgr. Jaroslav Kocinec, LL.M.

Supreme Court Decision on Collision
of Bankruptcy and Enforcement Procedure

The author analyses the newest decision of the Supreme Court no. 21 Cdo 3182/2014 dated 23rd October 2014, on collision of enforcement and bankruptcy procedure. In particular by application of § 46 par. 7 of Enforcement Act in bankruptcy procedure. He considers the decision from both procedural and material point of view; he notes direct contradiction with previous decisions and Supreme Court practice. He also refers to really poor reasoning. Last but not least he brings reasons which disprove the conclusion of the decision on not using § 46 par. 7 of Enforcement Act verbatim. Eventually he mentions problems brought possibly in practice by this decision primarily to auction winners.

JUDr. Ing. Martin Štika

Position of Judicial Officer's
Executor Profession

The contents of the article are legal and qualification requirements on profession of judicial officer's executor, their powers and obligations (it touches the other employees of judicial officer in general). In a descriptive way, the conditions for passing the qualification exam for executors are mentioned and so is author's point of view on optimum model of further education of executors. In the second part the author focuses on „disputed“ question of executor's position as a public authority and in short he analyses the decision of the Supreme Court from 6th March 2014, no. 6 Tdo 1396/2013 including not only author's opinion but also view of renowned specialists, i.e. doc. Kuchta, on the issue of possible legislation change related to §127 Criminal Code. The final part of the article brings hypothetical application of § 327 Criminal Code.

JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

From Candidate Attorneys to
First Attorneys in Slovakia

The contribution follows the admission of women in the Bar of Attorneys in Slovakia in the Czechoslovak era between years 1918 and 1939. It describes the situation within this field in Slovakia after establishment of Czechoslovakia. In 1925, the first woman was enrolled in the list of candidate attorneys of the Bar of Attorneys Turčiansky sv. Martin. In the list of attorneys, the first woman was enrolled in 1931. Until 1939, 87 women were enrolled as candidate attorneys in Slovakia and 14 of them became attorneys subsequently. Years 1938 and 1939 brought substantial curtail of the profession mostly for racial reasons and as a consequence of loss of territory after Munich Pact and Vienna Arbitration. In 1937, there were about 1200 attorneys in Slovakia, of whom not even one per cent were women, and about 500 candidate attorneys, of whom less than 10% were women. In 1940, there was one woman of 425 attorneys and 9 women of 145 candidate attorneys (6,2%).

CONTENT

INTERVIEW	7	We only want a legitimate discussion before law amendment Interview with Mgr. Zdeněk Matula, president of Public Prosecutor Union of the Czech Republic	HISTORY	45	From Candidate Attorneys to First Attorneys in Slovakia JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.
ARTICLES	11	Equality of Parties within Enforcement Procedure JUDr. Katarína Maisnerová	COURT PRACTICE	55	From the Constitutional Court Practice Prepared by Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	23	State Reliability for Wrongful Act of Judicial Officer Mgr. Vojtěch Příkopa		59	Court Practice within Law Enforcement Matter Prepared by Mgr. David Hozman
	29	Contract of Mandate prof. JUDr. Karel Marek, CSc.	REVIEWS	66	Les huissiers de Justice 2014 JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
	33	Supreme Court Decision on Collision of Bankruptcy and Enforcement Procedure Mgr. Jaroslav Kocinec, LL.M.		67	Specialised Articles Mgr. et Bc. Veronika Urbanová, Mgr. Jiří Novák
	40	Position of Judicial Officer's Executor Profession JUDr. Ing. Martin Štika			

Cover Photograph: Petra Škarková

Komorní listy

dvacáté druhé číslo
www.ekcr.cz

vzor citace

PŘIJMENÍ J. Název článku. Komorní listy, 01/2015. Praha: Exekutorská komora ČR, 2015. s. xx. MK ČR E 19153.

Redakční rada

Mgr. Petra Báčová
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
Mgr. David Hozman
Mgr. František Korbel, Ph.D.
JUDr. Milan Makarius
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
Mgr. Pavel Tintěra

zdarma
náklad 800 ks
vychází čtvrtletně
datum vydání 06. 03. 2015

MK ČR E 19153
registrace Ministerstva kultury ČR
ISSN 1805-1081 (print), ISSN 1805-109X (on-line)

**Komorní listy (print i on-line)
jsou zapsány na Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik vydávaných
v České republice.**

adresa redakce

Exekutorská komora České republiky
IČ: 709 40 517
Komorní listy
Na Pankráci 1062/58
140 00 Praha 4

kontakt

tel.: + 420 210 311 000
e-mail: redakce@ekcr.cz

překlad

Mgr. Tereza Lungová

sazba a tisk

PRINTECO s. r. o., Brno

Publikování, pořizování kopií tohoto časopisu a jejich šíření třetí osobou je bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů či vydavatele zakázáno. Zakázáno je též publikování, pořizování kopií jednotlivých článků a jejich šíření třetí osobou bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů a autora příslušného textu. Uvedené se vztahuje na tištěnou i elektronickou verzi časopisu.

**Komorní listy
produkuje, vydává a distribuuje
Exekutorská komora České republiky**

KONKURSNÍ NOVINY

SPOLEHLIVÝ PRÁVNÍ ZDROJ

ROČNÍ PŘEDPLATNÉ
PRÁVNÍHO BULLETINU
SE SLEVOU 31%

JEN ZA 828,- Kč

Objednejte ještě dnes na www.kn.cz

E-DRAŽBY EFEKTIVNĚ

MAXIMALIZUJTE POTENCIÁL SVÝCH DRAŽEB

Nabízíme efektivní řešení a know-how pro pořádání a správu
Vašich elektronických dražeb.

Vyzkoušejte si pořádání E-DRAŽEB naprosto nezávazně a ZDARMA.

**ÚSPĚŠNOST
KONANÝCH
DRAŽEB
56 - 73%**

**CENA DRAŽBY VČETNĚ
JEJÍ INZERCE
OD 245 Kč****

KONTAKTUJTE NÁS:

+420 774 868 037

+420 241 416 417

SPRAVCE@E-AUKCE.COM

*nabídka platí pouze pro nové klienty

**uvedené ceny jsou bez DPH 21%

***Call centrum je otevřeno ve všední dny

Po-Čt 9.00 – 17.00 a Pá 8.00 – 16.00

Server **Dražby-exekutoři.cz** samozřejmě splňuje všechny podmínky a nároky stanovené příslušnými zákony, stejně jako představy našich klientů z řad SE.

Náš systém danou dražbu nejen zrealizuje, ale také efektivně zprezentuje pomocí rozsáhlé inzertní sítě: **E-AUKCE.COM, Konkursní Noviny, reality.iDNES.cz, REALCITY.CZ, REALITYMIX.CZ, RealHit.cz, + desítky satelitních webů.**

Zkuste si tedy nezávazně a zdarma, jak se draží elektronicky na portálu **DRAZBY-EXEKUTORI.CZ**, klidně na všech Vašich aktuálních či pouze cvičných dražbách a ujistěte se, že Vám poskytneme přesně to, co hledáte.*

- 1) Pošlete nám příslušnou dražební vyhlášku (pomůžeme Vám ji vytvořit), znalecký posudek a fotografie.
- 2) Dražbu zdarma uveřejníme na portálu DRAZBY-EXEKUTORI.CZ a E-AUKCE.COM.
- 3) V případě Vašeho zájmu dražbu vložíme i na PORTÁLDRAŽEB.CZ.
- 4) Uveřejnění dražby Vám potvrdíme e-mailem.
- 5) Každá dražba je zároveň plnohodnotně uveřejněna na serverech reality.iDNES.cz, REALCITY.CZ, REALITYMIX.CZ, RealHit.cz i v Konkursních Novinách.
- 6) Zájemci o dražby mají stejně jako Vy k dispozici Call centrum, kde všem rádi pomůžeme a poradíme.***

drazby-@exekutori.cz

VEŠKERÉ STAROSTI S POŘADÁNÍM VAŠICH DRAŽEB NECHTE NA NÁS.